

ដីកា

ភាសាចាស់

សុត្តន្តបិដក

សំយុត្តនិកាយោ

ខន្ធវគ្គដីកា

។ និមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយ

ខន្ធវគ្គដិកា

១. ខន្ធសំយុត្តំ

១. នកុលបិតុវគ្គោ

១. នកុលបិតុសុត្តវណ្ណានា

១. ភក្កា នាម ជានបទិនោ រាជកុមារា។ តេសំ និវាសោ ឯកោបិ ជនបទោ
រុទ្ធីវសេន “ភក្កា” ត្រូវ រុទ្ធីតិ កត្វា រុត្តំ “ឯវនាមកេ ជនបទេ” តិ, ឯវំ
ពហុវចនវសេន លទ្ធាមេ” តិ អត្ថោ។ តស្មី វនសណ្ឋោតិ យោ បន វនសណ្ឋោ
បុព្វេ មិគានំ អភយត្ថាយ ទិន្នោ, តស្មី វនសណ្ឋោ។ យស្មា សោ គហបតិ តស្មី
នករេ “នកុលបិតា” តិ បុត្តស្ស វសេន បញ្ញាយិត្ត, តស្មា រុត្តំ “នកុលបិតា” តិ
នកុលស្ស នាម ទារកស្ស បិតាតិ អត្ថោ។ ភរិយាបិស្ស “នកុលមាតា” តិ
បញ្ញាយិត្ត។

ជរាជិណ្ហោតិ ជរាវសេន ជិណ្ហោ, ន ព្យាធិអាធិនំ វសេន ជិណ្ហោ។
វយោវុឡោតិ ជិណ្ហាត្ថា ឯវ វយោវុឡិប្បត្តិយា វុឡោ, ន សីលាធិវុឡិយា។ ជាតិយា
មហាន្តតាយ ចរិតតតាយ ជាតិមហាល្លកោ។ តិយទុកតោតិ បឋមោ មជ្ឈិមោ
បច្ឆិមោតិ តយោ អន្ធទេ គតោ។ តត្ថ បឋមំ ទុតិយញ្ច អតិក្កន្តត្ថា បច្ឆិមំ
ឧបកតត្ថា វយោអនុប្បត្តោ។ អាតុរកាយោតិ ទុក្ខវេទនាបរិសតាយ

អនុស្សាធកាយោ។ គេលញ្ចំ បន ទុក្ខគតិកន្តិ “គិលានកាយោ”តិ វុត្តំ។ តថា
ហិ សច្ចវិភង្គេ (វិភ. ១៩០ អាធិយោ) ទុក្ខសច្ចនិទ្ទេសេ ទុក្ខគ្គហណេនេវ
គហិតត្តា ព្យាធិ ន និទ្ទិដ្ឋោ។ និច្ចបគ្បរណដ្ឋេនាតិ សព្ពនា
អសុចិបគ្បរណភាវេន។ សោ បនស្ស អាតុរភាវេនាតិ អាហា - “អាតុរំយេវ
នាមា”តិ។ វិសេសេនាតិ អធិកភាវេន។ អាតុរតីតិ អាតុរោ។ សង្គាមប្បត្តោ
សន្តត្តកាយោ។ ជរាយ អាតុរតា ជរាតុរតា។ កុសលបក្ខវឡនេន មនោ
ភាវេន្តិ មនោភាវនីយា។ មនសា វា ភាវនីយា សម្ភាវនីយាតិ មនោភាវនីយា។
អនុសាសត្វតិ អនុ អនុសាសត្វតិ អយមេត្ថ អត្ថោតិ អាហា - “បុនប្បនំ
សាសត្វ”តិ។ អបរាបរំ បរត្ថិតំ ហិតវចនំ។ អនោតិល្លោ វត្ថុស្មី យោ ឯវំ ករោតិ,
តស្ស អយំ គុណោ នោសោតិ វចនំ។ តន្តិវសេនាតិ តន្តិសន្និស្សយេន អយំ
អនុសាសនី នាម។ បវេណីតិ តន្តិយា ឯវំ វេវចនំ។

អណ្ណំវិយ ភូតោតិ អធិកោបមា កាយស្ស អណ្ណាកោសតោ
អពលទុព្ពលភាវតោ។ តេនាហ “អណ្ណំ ហិ”តិអាធិ។ ពាលោយេវ
តាធិសត្តភាវសមន្តិ មុហុត្ថម្បិ អាហេក្សំ បដិជានន្តោ។

វិប្បសន្នាធិតិ បកតិមាការំ អតិក្កមិត្វា វិសេសេន បសន្នាធិ។ តេនាហ -
“សុឌ បសន្នាធិ”តិ។ បសន្នចិត្តសមុដ្ឋិតរូបសម្បទាហិ តាហិ តស្ស
មុខវណ្ណាស្ស ចារិសុទ្ធិតិ អាហា - “ចរិសុទ្ធាតិ និទ្ទោសោ”តិ។ តេនេវាហ
“និរុបក្កិលេសតាយា”តិអាធិ។ ឯតេនេវស្សិន្ទ្រិយវិប្បសន្នតាការណាម្បិ
សំវណ្ណិតន្តិ ធន្ទំ។ ឯស មុខវណ្ណា។ នយគ្គាហបញ្ញា កិវេសាតិ ៩ធំ
អនាវជ្ជនវសេនេវ វុត្តការំ សន្ធាយាហ។

យំ នេវ បុត្តស្សាតិអាធិ “ឱវទតុ នោ, ភន្តេ, ភគវា យថា មយំ បរលោកេបិ
អញ្ញមញ្ញំ សមាគន្ធយ្យាមា”តិ វុត្តវចនំ សន្ធាយ វុត្តមេវ។

មធ្យមធម្មទេសនាយោវ សត្តុ សមុខា បដិលទ្ធា, តស្ស អត្តនោ
បេមការវគហិតត្តា “អមតាភិសេកោ”តិ វេទិតញ្ចោ។

ឥទំ បទទ្ធយំ។ អារកត្តា កិលេសេហិ មគ្គេន សមុច្ឆិន្ទត្តា។ អនយេតិ
អវឡិយំ, អនត្ថេតិ អត្តោ។ អនយេ វា អនុចាយេ។ ន ភិយនតោ អវត្តនតោ។
អយេតិ វឡិយំ អត្ថេ ឧចាយេ ច។ អរណីយតោតិ បយិរុចាសិតញ្ចតោ។
និរុត្តិនយេន បទសិទ្ធិ វេទិតញ្ចោ បុរិមេសុ អត្តវិកេប្បេសុ, បដិមេ បន
សទ្ធសត្តវសេនបិ។ យទិបិ អរិយសន្នោ “យេ ហិ វោ អរិយា
បរិសុទ្ធកាយកម្មត្តា”តិ អាទិសុ (ម. និ. ១.៣៥) វិសុទ្ធាសយបយោគេសុ
បុព្វជ្ឈនេសុបិ វដ្តតិ, ឥធ បន អរិយមគ្គាធិគមេន សព្វលោកុត្តរភារេន ច
អរិយភារោ អធិប្បតោតិ ទស្សន្តោ អាហា - “ពុទ្ធា ចា”តិ អាទិ។ តត្ថ
បច្ចេកពុទ្ធា តថាគតសាវកា ច សប្បវិសាតិ ឥទំ “អរិយា សប្បវិសា”តិ ឥធ
វុត្តបទានំ អត្ថំ អសង្ករតោ ទស្សន្តុំ វុត្តំ។ យស្មា បន និប្បវិយាយតោ
អរិយសប្បវិសភារា អភិន្នសភារា, តស្មា “សព្វេវ វា”តិ អាទិ វុត្តំ។

ឯត្តាវតា ហិ ពុទ្ធសាវកោ វុត្តោ, តស្ស ហិ ឯកន្តេន កល្យាណមិត្តោ
ឥច្ឆិតញ្ចោ បរតោ យោសមន្តវេន បឋមមគ្គស្ស អនុប្បជ្ឈនតោ។ វិសេសតោ
ចស្ស ភគវាវ “កល្យាណមិត្តោ”តិ អធិប្បតោ។ វុត្តញ្ចេតំ “មមញ្ជិ, អាណន្ទ,
កល្យាណមិត្តំ អាគម្ម ជាតិធម្មា សត្តា ជាតិយា បរិមុច្ឆន្តិ”តិ អាទិ (សំ. និ.
១.១២៩; ៥.២)។ សោ ឯវ ច អវេច្ចបសាទាធិគមេន ទទ្ធកត្តិ ឆាម។ វុត្តម្បិ ចេតំ
“យំ មយា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, តំ មម សាវកា ជីវិតហេតុបិ
នាតិក្កមន្តិ”តិ (ឧទា. ៤៥; ចូឡវ. ៣៨៥)។ កតញ្ញតាធិហិ បច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធាតិ ឯត្ថ
កតំ ជានាតីតិ កតញ្ញា។ កតំ វិទិតំ ចាកជំ ករោតីតិ កតវេទី។ បច្ចេកពុទ្ធា
ហិ អនេកេសុបិ កប្បសតសហស្សេសុ កតំ ឧបការំ ជានន្តិ, កតញ្ញា ចាកជំ

ករោន្តិ សតិជននអាមិសបដិគ្គហណាទិនា។ តថា សំសារទុក្ខទុក្ខិតស្ស
សក្កច្ចំ ករោន្តិ កិច្ចំ, យំ អត្តនា កាតុំ សក្កា។ សម្មាសម្ពុទ្ធា បន កប្បានំ
អសង្ខ័យ្យសហស្សេសុបិ កតំ ឧបការំ មគ្គជលានំ ឧបនិស្សយញ្ចា ជានន្តិ,
ចាកជញ្ចា ករោន្តិ។ សីហោវិយ ច ឯវំ សត្តត្ថ សក្កច្ចមេវ ធម្មទេសនំ ករោន្តេន
ពុទ្ធកិច្ចំ ករោន្តិ។ យាយ បដិបត្តិយា អរិយា ទិដ្ឋា នាម ហោន្តិ, តស្សា
អប្បដិបដ្ឋនំ, តត្ថ ច អាទរាភារោ អរិយានំ អទស្សនសីលតា, ន ច ទស្សនេ
សាធុការិតាតិ វេទិតញ្ចា។ ចក្កនា អទស្សវីតិ ឯត្ថ ចក្ក នាម ន មំសចក្ក ឯវ,
អថ ខោ ទិព្ពចក្កបីតិ អាហា “ទិព្ពចក្កនា វា”តិ។ អរិយភារោតិ យេហិ យោគតោ
“អរិយា”តិ វុច្ចន្តិ, តេ មគ្គជលធម្មា ទដ្ឋញ្ចា។

តត្រាតិ ញ្ញាណទស្សនស្សេវ ទស្សនភារោ។ វត្ថុតិ
អធិប្បេតត្តញ្ញាបនការណំ។ ឯវំ វុត្ថេបីតិ ឯវំ អញ្ញាបទេសេន អត្ថបនាយិកំ
កត្វា វុត្ថេបី។ ធម្មន្តិ លោកុត្តរធម្មំ, ចតុសច្ចធម្មំ វា។ អរិយករធម្មា
អនិច្ចានុបស្សនាទយោ, វិបស្សិយមាណា វា អនិច្ចាទយោ, ចត្តារិ វា
អរិយសច្ចានិ។

អវិនីតោតិ នវិនីតោ អធិសីលសិក្ខាទីនំ វសេន ន សិក្ខិតោ។ យេសំ
សំវរវិនយាទីនំ អភារេន អយំ “អវិនីតោ”តិ វុច្ចតិ, តេ តាវ ទស្សេតុំ “ធុរិដោ
វិនយោ នាមា”តិអាទិមាហា។ តត្ថ សីលសំវរោតិ ចាតិមោក្ខសំវរោ វេទិតញ្ចា,
សោ ច អត្តតោ កាយិកវាចសិកោ អវីតិក្កមោ។ សតិសំវរោតិ ឥន្ទ្រិយារក្ខា,
សា ច តថាបវត្តា សតិយេវ។ ញ្ញាណសំវរោតិ “សោតានំ សំវរំ ព្រមី”តិ (សុ. និ.
១០៤១) វត្វា “បញ្ញាយេតេ បិដិយេវ”តិ (សុ. និ. ១០៤១) វចនតោ
សោតសម្ពាតានំ តណ្ហាទិដ្ឋិទុច្ចរិតអវិជ្ជាអវសិដ្ឋកិលេសានំ សំវរោ បិទហានំ
សមុច្ឆេទញ្ញាណន្តិ វេទិតញ្ចា។ ខន្តិសំវរោតិ អធិវាសនា, សា ច តថាបវត្តា ខន្ធា,

អនោសោវា, “បញ្ញា” តិ កេចិ វទន្តិ។ វិរិយសំវារោ កាមវិតក្កាជីនំ
វិនោទនវសេន បវត្ថំ វិរិយមេវ។ តេន តេន អង្កេន តស្ស តស្ស អង្កេស្ស បហានំ
តទង្គប្បហានំ។ វិក្ខម្ពនវសេន បហានំ វិក្ខម្ពនប្បហានំ។ សេសបទត្ថយេបិ
ឯសេវ នយោ។

ឥមំនា ចាតិមោក្ខសំវារោតិអាទិ សីលសំវារាជីនំ វិវរណំ។ តត្ថ
សមុបេតោតិ ឥតិ-សន្នោ អាទិអត្ថោ។ តេន “ឧបគតោ” តិអាទិនា វិកង្កេ (វិក.
៥០១) អាគតំ សំវារិកង្កេ ទស្សតិ។ កាយទុច្ចរិតាជីនន្តិ ទុស្សីល្យសង្ខាតានំ
កាយវីច្ឆិទុច្ចរិតាជីនំ មុជ្ជសច្ចសង្ខាតស្ស បមាទស្ស, អភិជ្ឈាជីនំ វា
អក្ខន្តិអញ្ញាណាកោសជ្ឈានញ្ច។ សំវរណតោតិ បិទហនតោ, វិនយនតោតិ
កាយវាចាចិត្តានំ វិរូបបវត្តិយា វិនយនតោ, កាយទុច្ចរិតាជីនំ វា
អបនយនតោ, កាយាជីនំ វា ជិម្ពបវត្តិ វិច្ឆិទុក្ខា ឧដុកនយនតោតិ អត្ថោ។
បច្ចយសមវាយេ ឧប្បជ្ឈនាវហានំ កាយទុច្ចរិតាជីនំ តថា តថា អនុប្បាទនមេវ
សំវរណំ វិនយនញ្ច វេទិតព្ពំ។

យំ បហានន្តិ សម្ពុន្នោ។ “នាមរូបបរិច្ឆេទាជីសុ វិបស្សនាញ្ញាណសូ” តិ
កស្មា វុត្ថំ? ននុ នាមរូបបរិច្ឆេទបច្ចយបរិគ្គហកម្មាវិតរណានិ ន
វិបស្សនាញ្ញាណានិ សម្មសនាការេន អប្បវត្តនតោ? សច្ចមេតំ,
វិបស្សនាញ្ញាណសូ បន អធិដ្ឋានការតោ ឯវំ វុត្ថំ។ នាមរូបមត្តមិទំ, “នត្ថិ ឯត្ថ
អត្តា វា អត្តនិយំ វា” តិ ឯវំ បវត្តញ្ញាណំ នាមរូបវត្តានំ។ សតិ វិជ្ជមានេ
ខន្ធបញ្ញាកសង្ខាតេ កាយេ, សយំ វា សតី តស្មី កាយេ ទិដ្ឋិ សក្កាយទិដ្ឋិ, សា ច
“រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតី” តិ ឯវំ បវត្តា អត្តទិដ្ឋិ។ តស្ស នាមរូបស្ស
កម្មាវិជ្ជាទិបច្ចយបរិគ្គណ្ឌានញ្ញាណំ បច្ចយបរិគ្គហោ។ “នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ
បច្ចយោ សត្តានំ សំកិលេសាយា” តិអាទិនយប្បវត្តា អហេតុទិដ្ឋិ។

“ឥស្សរៈបុរិសបជាបតិបកតិអណ្តាកាលាទីហិ លោកោ បវត្តតិ និវត្តតិ ចា” តិ
តថា តថា បវត្តា ទិដ្ឋិវិសមហេតុទិដ្ឋិ។ តស្សេវាតិ បច្ចយបរិក្កហស្សេវ។
កម្ពុវិវាទនោនាតិ យថា ឯតវហិ នាមរូបស្ស កម្មាទិបច្ចយតោ ឧប្បត្តិ, វេ
អតីតេ អនាគតេបីតិ តីសុ កាលេសុ វិចីកិច្ចាបនយនព្វាណោន។
កថំកថីការស្សាតិ “អហោសី នុ ខោ អហំ អតីតមទ្វាន” ត្ថិអាទិនយបវត្តាយ
(ម. និ. ១.១៨; សំ. និ. ២.២០) សំសយប្បវត្តិយា។ កលាបសម្មសនេនាតិ “យំ
កិត្យា រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្ន” ត្ថិអាទិន (សំ. និ. ៣.២៨-២៩) ខន្ធបញ្ចកំ
ឯកាទសសុ ឱកាសេសុ បក្ខិបិទ្វា សម្មសនវសេន បវត្តន
វិបស្សនាព្វាណោន។ អហំ មមាតិ គាហស្សាតិ “អត្តា អត្តនិយ” ត្ថិ
គហណាស្ស។ មគ្គាមគ្គវវត្តានេនាតិ មគ្គាមគ្គញ្ញាណាវិសុទ្ធិយា។ អមគ្គ
មគ្គសញ្ញាយាតិ អមគ្គ ឱកាសាទិកេ “មគ្គោ” តិ ឧប្បន្នសញ្ញាយ។ យស្មា
សម្មនេវ សង្ខារាទំ ឧទយំ បស្សន្តោ “ឯវមេតេ សង្ខារា អនុរូបការណាតោ
ឧប្បជ្ឈន្តិ, ន បន ឧប្បជ្ឈន្តិ” តិ គណ្ណាតិ, តស្មា វុត្តំ “ឧទយទស្សនេន
ឧប្បទទិដ្ឋិយា” តិ។ យស្មា បន សង្ខារាទំ វយំ “យទិបិមេ សង្ខារា អវិច្ឆិន្នា វត្តន្តិ,
ឧប្បន្នប្បន្នា បន អប្បនិសន្និកា និរុជ្ឈន្តោវា” តិ បស្សតោ កុតោ
សស្សតគ្គាហោ។ តស្មា វុត្តំ “វយទស្សនេន សស្សតទិដ្ឋិយា” តិ។
ភយទស្សនេនាតិ ភយតូបជ្ជានព្វាណោន។ សភយេតិ សព្វភយាទំ
អាករភាវតោ សកលទុក្ខរូបសមសង្ខាតស្ស បរមស្សាសស្ស
បដិបក្ខភាវតោ ច សភយេ ខន្ធបញ្ចកេ។ អភយសញ្ញាយាតិ “អភយំ ខេម” ត្ថិ
ឧប្បន្នសញ្ញាយ។ អស្សាទសញ្ញា នាម បញ្ចាចាទានក្ខន្ធនេសុ អស្សាទនវសេន
បវត្តសញ្ញា, យោ “អាលយាទិនិវេសោ” តិបិ វុច្ចតិ។ អភិវតិសញ្ញា តត្ថេវ
អភិវមណាវសេន បវត្តសញ្ញា, យោ “នន្ទិ” តិបិ វុច្ចតិ។ អមុច្ចិតុកាមតា អាទានំ។
អនុបេក្ខា សង្ខារេហិ អនិព្វិន្ធនំ, សាលយតាតិ អត្តោ។ ធម្មដ្ឋិតិយំ

បដិច្ចសមុប្បាទេ។ បដិលោមភារោ សស្សតុច្ឆេទគ្នាហោ,
បច្ចយាការបដិច្ឆាទកមោហោ វា។ និព្វានេ ច បដិលោមភារោ សម្ព័រេសុ នតិ,
និព្វានបដិច្ឆាទកមោហោ វា។ សម្ព័រនិមិត្តគ្នាហោតិ យាទិសស្ស កិលេសស្ស
អប្បហ័នតាវិបស្សនា សម្ព័រនិមិត្តំ ន មុញ្ចតិ, សោ កិលេសោ, យោ
“សំយោគាភិនិវេសោ”តិបិ វុច្ចតិ, សម្ព័រនិមិត្តគ្នាហស្ស, អតិក្កមនមេវ វា
បហានំ។

បវត្ថុ វេ បវត្ថុភារោ, បរិយុជ្ជានន្តិ អត្ថោ។ នីវរណាទិធម្មានន្តិ អាទិ-សន្តេន
នីវរណបក្ខិយា កិលេសាវិតក្កវិចារាទយោ ច កយ្ហន្តិ។ ចតុន្នំ អរិយមគ្គានំ
ភាវិតត្តា អច្ចន្តំ អប្បវត្ថុភារេន យំ បហានន្តិ សម្ពន្ធា។ កេន បន បហានន្តិ?
“អរិយមគ្គេហោ”តិ វិញ្ញាយមាដោយមត្តោ តេសំ ភាវិតត្តា
អប្បវត្ថិវចនតោ។ “សមុទយបក្ខិកស្ស”តិ វត្ថុ ចត្តារោបិ មគ្គា
ចតុសច្ចាភិសមយាតិ កត្វា តេហិ បហាតព្ពេន តេន តេន សមុទយសម្ព័រតេន
លោភេន សហ បហាតព្ពត្តា សមុទយសភាវត្តា ច។ សច្ចវិភង្គេ ច
សព្ពកិលេសានំ សមុទយភាវស្ស វុត្តត្តា “សមុទយបក្ខិកា”តិ ទិដ្ឋិអាទយោ
វុច្ចន្តិ។ បដិបស្សទុត្តំ វុបសន្តតា។

សម្ព័រនិស្សជតា សម្ព័រសភាវភារោ។ បហ័នសព្ពសម្ព័រនិ
វិវហិតសព្ពសម្ព័រតំ, វិសម្ព័រន្តិ អត្ថោ។ បហានព្វា តំ វិនយោ ចាតិ
បហានវិនយោ បុរិមេន អត្ថេន។ ទុតិយេន បន បហ័យតីតិ បហានំ, តស្ស
វិនយោតិ យោជេតព្ពោ។

ភិន្នសំវរត្តាតិ នដ្ឋសំវរត្តា, សំវរភាវតោតិ អត្ថោ។ តេន
អសមាទិន្នសំវរោបិ សង្កហិតោវ ហោតិ។ សមាទានេន ហិ សម្មាទេតព្ពោ
សំវរោ, តទភារេ ន ហោតីតិ។ អរិយេតិ អរិយោ។ បច្ចត្តវចនព្ពោតំ។

ឯសេសេតិ ឯសោ ឯសោ, អត្ថតោ អនញ្ញាតិ អត្ថោ។ តជ្ជាតេតិ អត្ថតោ
តំសភាវោ, សប្បុរិសោ អរិយសភាវោ, អរិយោ ច សប្បុរិសភាវោតិ អត្ថោ។

សោ អហន្តិ អត្ថនា បរិកប្បិតំ អត្តានំ ទិដ្ឋិតតិកោ វេទិតិ។
“អហំពុទ្ធិនិពន្ធនោ អត្តា”តិ ហិ អត្តវាទិនោ លទ្ធិ។ អទ្ធយន្តិ ទ្ធយតារហិតំ។
អភិន្តំ វណ្ណាមេវ “អច្ឆិ”តិ គហេត្វា “អច្ឆិតិ វណ្ណា ឯវា”តិ តេសំ ឯកត្តំ
បស្សន្តោ វិយ យថាបរិកប្បិតំ អត្តានំ “រូប”ន្តិ, យថាទិដ្ឋំ វា រូបំ, “អត្តា”តិ
គហេត្វា តេសំ ឯកត្តំ បស្សន្តោ ទដ្ឋញ្ចោ។ ឯត្ថ ច “រូបំ អត្តា”តិ ឥមិស្សា
បវត្តិយា អភាវេមិ រូបេ អត្តគ្គហណំ បវត្តមាណំ អច្ឆិយំ វណ្ណគ្គហណំ វិយ
“អទ្ធយនិស្សន”ន្តិ វុត្តំ។ ឧបមាយោ ច អនញ្ញត្តាទិគហណានិស្សនវសេនេវ
វុត្តា, ន វណ្ណាទីនំ វិយ អត្តនោ វិជ្ជមាននិស្សនត្តំ។ ន ហិ អត្តនិ សាមិភាវេន
រូបញ្ច សកិញ្ចនភាវេន សមនុបស្សតិ។ អត្តនិ វា រូបន្តិ អត្តានំ រូបស្ស
សភាវតោ អាធារណភាវេន។ រូបស្មី វា អត្តានន្តិ រូបស្ស អត្តនោ
អាធារណភាវេន ទិដ្ឋិបស្សនាយ បស្សតិ។ បរិយុដ្ឋដ្ឋាយីតិ បរិយុដ្ឋានប្បត្តាហិ
ទិដ្ឋិតល្អាហិ “រូបំ អត្តា, រូបវា អត្តា”តិ អាទិនា ខន្ធបញ្ចកំ មិច្ឆា គហេត្វា
តិដ្ឋនតោ។ តេនាហ “បរិយុដ្ឋានាការេនា”តិ អាទិ។ ឯសេវ នយោតិ យោ
“ឥនេកច្ឆោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ”តិ អាទិនា រូបក្ខន្ធវុត្តោ
សំវណ្ណាននយោ, វេទនាក្ខន្ធវាទីសុបិ ឯសោ ឯវ នយោ វេទិតញ្ចោ។

សុទ្ធរូបមេវាតិ អរូបេន អមិស្សិតំ កេវលំ រូបមេវ។ អរូបន្តិ សុទ្ធអរូបំ
រូបស្ស អគ្គហិតត្តា។ ចតុសុ ខន្ធសុ តិណ្ណំ តិណ្ណំ វសេនាតិ ចតុសុ ខន្ធសុ
តិណ្ណំ តិណ្ណំ គហណាវសេន រូបារូបមិស្សកោ អត្តា កថិតោ តស្មី តស្មី
គហណោ វេទនាទិវិនិមុត្តអរូបធម្មេ កសិណារូបេន សទ្ធិ សព្វរូបធម្មេ ច ឯកជ្ឈំ
គហណាសិទ្ធិតោ។ បញ្ចសុ ហ្មានេសុ ឧប្បទទិដ្ឋិ កថិតា, តេ តេ ឯវ ធម្មេ

“អត្តា”តិ គហវាតោ តេសញ្ច ឧច្ឆេទការតោ។ អវសេសេសុ បន បន្ទវសេសុ
ហានេសុ រូបំ “អត្តា”តិ គហេត្វាបិ ទិដ្ឋិតតិកោ តត្ថ និច្ចសញ្ញំ នវិស្សន្នេតិ
កសិណារូបេន តំ មិស្សេត្វា តស្ស ច ឧប្បាទាទីនំ អទស្សនតោ, តស្មាស្ស
តត្ថបិ ហោតិយេវ សស្សតទិដ្ឋិ ឯកច្ចសស្សតតាហវសេនបិ។ មគ្គាវរណា
វិបរីតទស្សនតោ។ ន សគ្គាវរណា អកម្មបថប្បត្តតាយ។
អភិរិយាហេតុកនត្ថិកទិដ្ឋិយោ ឯវ ហិ កម្មបថទិដ្ឋិយោ។

កាយោតិ រូបកាយោ។ សោ អាតុរោយេវ អសវសការតោ។
រាគទោសមោហានុគតត្ថិ អប្បហ័នរាគទោសមោហាសន្តានេ បវត្ថំ។ ឥនាតិ
ឥមស្មី សុត្ថេ។ ទស្សិតំ អាតុរភាវេន។ និក្ខិលេសតាយាតិ សយំ
បហ័នកិលេសសន្តានគតតាយ។ សេខា នេវ អាតុរចិត្តា បហ័នកិលេសេ
ឧចាទាយ, អប្បហ័នេ បន ឧចាទាយ អាតុរចិត្តា។ អនាតុរចិត្តតំយេវ កជន្តិ
វដ្ឋានុសារិមហាជនស្ស វិយ តេសំ ចិត្តស្ស កិលេសវសេន អាតុរត្តាការតោ។

នកុលបិតុសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទេវទហសុត្តវណ្ណានា

២. ទេវ វុច្ឆន្តិ រាជាណោ “ទិព្ពន្តិ កាមគុណេហិ កិឡន្តិ លឡន្តិ, អត្តនោ វា
បុញ្ញានុភាវេន ជោតន្តិ”តិ កត្វា។ តេសំ ទហោតិ ទេវទហោ។ សយំជាតោ វា
សោ ហោតិ, តស្មាបិ “ទេវទហោ”តិ វុត្តោ។ តស្ស អវិទូរេ និគមោ
“ទេវទហ”ន្ទេវ សង្ខំ គតោ យថា “វរណានគរំ, គោធាគាមោ”តិ។ បច្ឆាភូមិយំ
អបរទិសាយំ និវិដ្ឋជនបទោ បច្ឆាភូមំ, តំ គន្តុកាមា បច្ឆាភូមគមិកា។ តេ
សភារេតិ តេ ភិក្ខុ ថេរស្ស វសេន សភារេ កាតុកាមតាយ។ យទិ ថេរេ តេសំ
ភារេ, ថេរស្សបិ តេ ភារា ឯវាតិ “តេ សភារេ កាតុកាមតាយា”តិ វុត្ថំ។ ឯវញ្ញំ

បេរោតេ ឡើងទិសព្រៃ អនុសាសិតព្រៃ មញ្ញតិវិវរោតេ ឥនាទិ តមត្ថំ វិវរោតេ “យោ
ហិ”តិអាទិមាហា។ អយំ និព្វានោ នាម កញ្ចិ បុគ្គលំ អត្តនោ ភារំ កត្វា
អវត្តនតោ។

ចតុត្ថិជេនាទិ ធាតុកោសល្យំ អាយតនកោសល្យំ បដិច្ចសមុប្បាទកោសល្យំ
ហានាជ្ជានកោសល្យន្តិ ឯវំ ចតុត្ថិជេន។

តេ មហាល្លកាពាធិកាទិទហាបុគ្គលេ គល្លាត្វាវ គច្ឆតិ។ តេ ហិ
ទិវសទ្ធវយេន រូបសន្តបរិស្សមា ឯវ។ ហត្ថិវាទាទិវត្ថិវបដិពទ្ធុំ វត្ថុំ កថេត្វា។
“ឯឡកាឡគុម្ពេតិ កាឡតិណាគច្ឆមណ្ឌបេ”តិបិ វទន្តិ។

វិវិធំ នាទាភូតំ វជ្ជំ វិវជ្ជំ, វិវជ្ជមេវ វេវជ្ជំ, តត្ថ គតំ, បរទេសគតន្តិ អត្តោ។
តេនាហា “ឯកស្ស”តិអាទិ។ ចិត្តសុទត្តាទយោទិ
ចិត្តគហបតិអនាថបិណ្ឌិកាទយោ។ វិមំសកាទិ ធម្មវិចារកា។ កិណ្ឌិ កិធិសំ។
ទស្សន្តិ សិទ្ធីន្តំ។ អាចិត្តតិ កិធិសន្តិ អធិប្បាយោ។ ធម្មស្សតិ ភកវតា
វុត្តធម្មស្ស។ អនុធម្មន្តិ អនុកូលំ អវិវុជ្ឈនធម្មំ។ សោ បន
វេនេយ្យជ្ឈាសយានុរូបទេសនាវិត្តាហេតិ អាហា - “វុត្តព្យាករណស្ស
អនុព្យាករណ”ន្តិ។ ធារេតិ អត្តនោ ជលន្តិ ធម្មោ, ការណន្តិ អាហា -
“សហធម្មិកោទិ សការណោ”តិ។ ឥមំនាបិ ចាបន្តរេន វាទោ ឯវ ទីបិតោ, ន
តេន បកាសិតា កិរិយា។

តណ្ហាវសេនេវ ធន្ទម្បិ បទានំ អត្តោ វេទិតព្ពោ។ យស្មា វាគាទយោ
តណ្ហាយ ឯវ អវត្តាវិសេសាទិ។ តេនាហា “តណ្ហា ហិ”តិអាទិ។ វិហានន្តិ កាយំ
ចិត្តញ្ចាទិ វិហាតោ, ទុក្ខន្តិ អាហា - “អវិហាតោទិ និទុក្ខោ”តិ។ ឧបាយាសេទិ

ឧបត្ថាបេតីតិ ឧបាយាសោ, ឧបតាចោ។ តប្បជីបក្ខោ បន អនុបាយាសោ
និរូបតាចោ ទដ្ឋញ្ញោ។ សត្តត្ថាតិ សត្តវាវេសុ។

នេវទហសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ហាលិទ្ធិកានិសុត្តវណ្ណានា

៣. “អវន្តិទក្ខិណាបថេ”តិ អញ្ញេសុ សុត្តបទេសុ អាគតត្ថា អាហា
“អវន្តិទក្ខិណាបថសម្ព័ន្ធតេ”តិ។ មជ្ឈិមទេសតោ ហិ ទក្ខិណាទិសាយ អវន្តិវដ្ឋំ។
បវត្ថយិត្ត ឯត្ថ លទ្ធិតិ បវត្ថំ, បវត្ថិតត្ថជ្ជានន្តិ អាហា “លទ្ធិបវត្ថជ្ជានេ”តិ។
រុប្បនសភារោ ធម្មោតិ កត្វា រូបធាតុតិ រូបក្ខន្ធវា វុត្តោ។ រូបធាតុម្ហិ
អារម្មណបច្ចយក្ខតេន រាគេន សហជាតេនបិ អសហជាតេនបិ
ឧបនិស្សយក្ខតេន អប្បហិណភារេនេវ វិនិត្យំ បជិត្យំ កម្មវិញ្ញាណំ។
ឡិកសារីតិ វុច្ចតិ - “តស្មី រូបធាតុសញ្ញតេ ឡិកេ សារតិ បវត្ថតិ”តិ កត្វា។ អវតិ
ឯត្ថ គដ្ឋតិ បវត្ថតិ ឡិកំ, បវត្ថិជ្ជានំ។ តេនាហា - “គេហសារី អាលយសារី”តិ។

ឧកដ្ឋតិ វា ឯត្ថ វេទនាទិហិ សទ្ធិ សមវេតីតិ ឡិកោ, ចក្ករូចាទិ។ បច្ចយោតិ
អារម្មណាទិវសេន បច្ចយោ។ បច្ចយោ ហោតីតិ អនន្តរសមនន្តរាទិនា ចេវ
កម្មបនិស្សយអារម្មណាទិនា ច។ “វិញ្ញាណធាតុ ខោ, គហបតី”តិ ឯវំ វុត្ត
“កម្មវិញ្ញាណវិចាកវិញ្ញាណេសុ កតវំ នុ ខោ”តិ សម្មោហោ ភវេយ្យ។ តស្ស
សម្មោហស្ស វិហាតត្ថំ អបគមនត្ថំ។ អសម្ពិជ្ជាវាតិ អសំកិល្បាវ ទេសនា
កតា។ អារម្មណវសេន ចតស្សោ អភិសម្ព័ន្ធវិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ វុត្តា - “រូបុបយំ
វា, ភិក្ខុវេ, វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមាណំ តិដ្ឋយ្យ, រូចារម្មណា”ន្តិអាទិនា (សំ. និ. ៣.៥៣)។
តាវិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ ទស្សេតុម្បិ។

ធម្មំ អភិធិវេសវសេន អារម្មណំ ឧបេន្តិតិ ឧបយា, តណ្ហាធិដ្ឋិយោ។
អធិដ្ឋានភូតាតិ បតិដ្ឋានភូតា។ អភិធិវេសភូតាតិ តំ តំ អារម្មណំ អភិធិវិស្ស
អដ្ឋោសាយ បវត្តិយា ការណភូតា។ អនុសយភូតាតិ
រាគានុសយធិដ្ឋានុសយភូតា។ ឧបរិមកោដិយាតិ បហានស្ស
ឧបរិមកោដិយា។ ពុទ្ធានញ្ជៅ ហិ តេ សវាសនា បហីនា។ បុព្វេ អគ្គហិតំ
វិញ្ញាណំ អគ្គហិតមេវាតិ កត្វា កស្មា ឥធ ទេសនា កតាតិ ចោទេតិ - “ឥធ
វិញ្ញាណំ កស្មា គហិត”ន្តិ។ បុព្វេ “វិញ្ញាណាធាតុរាគវិនិពន្ធព្វា វិញ្ញាណា”ន្តិ
វុច្ចមានេ យថា យថា សម្មោហោ សិយា បច្ចយបច្ចយុប្បន្នវិភាគស្ស ទុក្កវត្ថា,
ឥធ បន សម្មោហស្ស ឌីកាសោវ នត្តិ អវិសេសេន បញ្ចសុ ខន្ធសុ
កិលេសប្បហានវសេនាតិ។ តេនាហ “កិលេសប្បហាននស្សនត្ថ”ន្តិអាទិ។
កម្មវិញ្ញាណេន ឌីកំ អសរន្តេនា”តិ ឥត្ថម្ហូតលក្ខណេ ករណាវចនំ។
អសរន្តេនាតិ អនុបគច្ឆន្តេន។

បច្ចយដ្ឋេនាតិ អារម្មណាធិបច្ចយភាវេន។ និមិត្តំ ឧប្បត្តិកំ។
អារម្មណ...បេ... និកេតន្តិ អារម្មណាករណសម្ព័ន្ធតេន និវាសដ្ឋានភូតេន
រូបមេវ និកេតន្តិ រូបនិមិត្តនិកេតំ។

ធន្តរាគស្ស ពលវុទុព្ពលតាយាតិ អដ្ឋត្ថខន្ធបញ្ចកេ ធន្តរាគស្ស
ពលវភាវេន តំ “ឌីកោ”តិ, ពហិទ្ធា ធនុ អារម្មណេសុ តស្ស ទុព្ពលតាយ តានិ
“និកេត”ន្តិ វុត្តានិ។ ឥទានិ យថាវុត្ថមត្តំ ចាកជំ កត្វា ទស្សេតុំ “សមាទេបិ
ហី”តិអាទិ វុត្តំ។ ឌីកោតិ វុច្ចតិ គេហមេវ វត្តិដ្ឋានការតោ។ និកេតន្តិ វុច្ចតិ
ឧយ្យាធានិ ធិវាដ្ឋានការតោ។ តតោ ទុព្ពលតរោ ហោតិ ធន្តរាកោ។

គេហស្សិតសុខោតិ គេហនិស្សិតេន ចិត្តស្ស សុខេន សុខិតោ
សុខប្បត្តោ ហោតិ។ កិច្ចករណីយេសូតិ ខុទ្ទកេសុ ចេវ មហាន្តេសុ ច
កត្តព្ភត្តេសុ។ សយន្តិ អត្តនា។ អន្តោតិ ចិត្តជ្ឈាសយេ។

ឯវរុចោតិ ឦទិសរុចោ។ វណ្ណាសន្តោវិយ រូបសន្តោ រូបាយតនស្សវិយ
សណ្ឋានស្សបិ វាចកោតិ អធិប្បាយេន “ធិយរស្ស កាឡោនាតាធិសុ
រូបេសូ”តិ វុត្តំ។ សុខាធិសូតិ សោមនស្សធិសុ។ តត្ថ ហិ “អភិណ្ណំ
សោមនស្សិតោ ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តនា សិយា។ ឯវសញ្ញោ នាមាតិ វិសយវសេន
សញ្ញាវិសេសបត្តនមាហា។ ឯវិញ្ញាណោតិ បន ឥធិវិសយមុខេន
វិញ្ញាណាវិសេសបត្តនំ វេទតិ - “ឯវនិបុណ្ណរូបធស្សនសមត្ថំ,
ឯវបញ្ចបសាទបដិមណ្ឌិតនិស្សយញ្ច មេ វិញ្ញាណំ ភវេយ្យា”តិ។

វដ្តំ បុរោ អកុរុមាណោតិ លោកេ ចិត្តំ អបត្តេន្តោ។ អសិលីដ្ឋំ បុព្វេនាបរំ
អសម្ពុទ្ធិ។ វេទន្តិ ឯតេនាតិ វាទោ, ទោសោតិ អាហា - “តុយ្ហំ ទោសោ”តិអាធិ។
ឥធវេវ ឥមស្មីយេវ សមាគមេ។ និព្វេវេហិ ទោសតោ អត្តានំ មោចេហិ។

ហាលិទ្ធិកានិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ទុតិយហាលិទ្ធិកានិសុត្តវណ្ណានា

៤. ចូឡធក្កបញ្ចេតិ មូលបណ្ណាសេ ចូឡតណ្ហាសង្ខយសុត្តេ (ម. និ. ១.៣៩០
អាទយោ)។ មហាសក្កបញ្ចេបីតិ មហាតណ្ហាសង្ខយសុត្តេបិ (ម. និ. ១.៣៩៦
អាទយោ)។ ឯតន្តិ “យេ តេ សមណព្រាហ្មណា”តិអាធិសុត្តបទំ។ តណ្ហា
សម្មនេវ ខ័យតិ ឯត្តាតិ តណ្ហាសង្ខយោ, អសង្ខតា ធាតុតិ អាហា
“តណ្ហាសង្ខយេ និព្វានេ”តិ។ អន្តំ អតិក្កន្ធនិដ្ឋាតិ អន្តវហិតនិដ្ឋា។ តេនាហា
“សតតនិដ្ឋា”តិ។ សេសបទេសូតិ “អច្ឆន្តយោគក្ខេមិនោ”តិអាធិសុ។

ទុតិយហាលិទ្ធិកានិសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៥. សមាធិសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៥. សមាធិតិ អប្បនាសមាធិ, ឧបចារសមាធិ វា។ កម្មជ្ជានន្តិ សមាធិចានកំ
វិបស្សនាកម្មជ្ជានំ។ “ជាតី គមិស្សតី” តិ ចាហេ។ បត្តេតីតិ “អហោ វត មេ
ឡើងសំ រូបំ ភវេយ្យា” តិ។ អភិវទតីតិ តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន អភិនិវេសំ វទតិ។
តេនាហ “តាយ អភិនន្ទនាយា” តិអាទិ។ “អហោ បិយំ ឥដ្ឋ” ន្តិ វចីកេនេ អសតិប័
តថា លោកុប្បាទេ សតិ អភិវទតិយេវ នាម។ តេនាហ “វាចំ អភិនន្ទនោ” តិ។
“មម ឥន” ន្តិ អត្ថនោ បរិណាមេត្វា អនញ្ញកោចរំ វិយ កត្វា គណ្ហនោ
អន្លោសាយ តិដ្ឋតិ នាមាតិ ទស្សន្តោ អាហ “គិលីត្វាតិ បរិនិដ្ឋបេត្វា
គណ្ហាតី” តិ។ “អភិនន្ទតី” តិអាទយោ បុព្វភាគវសេន វុត្តា, “ឧប្បជ្ជតិ នន្ទី” តិ
ទ្វារប្បត្តវសេន។ បឋមេហិ បទេហិ អនុសយោ, បន្តិមេន បរិយុជ្ជានន្តិ កេចិ
“គហណាជ្ជន ឧចានាន” ន្តិ កត្វា។ នាភិនន្ទតិ នាភិវទតីតិ វត្ថុ ហេជ្ជា
វុត្តវិបរិយាយេន អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ ន “ឥដ្ឋំ កន្ត” ន្តិ វទតីតិ “ឥដ្ឋ” ន្តិ ន វទតិ,
“កន្ត” ន្តិ ន វទតិ។ នាភិវទតិយេវ តណ្ហាយ អនុចាទិយត្វា។

សមាធិសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៦. បដិសល្លាណសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៦. ញត្វា អាហាតិ “សតិ កាយវិវេកេ ចិត្តវិវេកោ, តស្មី សតិ ឧបដិវិវេកោ
ច ឥមេសំ លទ្ធិំ វុដ្ឋតី” តិ ញត្វា អាហ។

បដិសល្លាណសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៧. ឧចានាបរិតស្សនាសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៧. គហលោនឧប្បន្នំ បរិតស្សនន្តិ ខន្ធបញ្ចកេ “អហំ មមា”តិ គហលោន
ឧប្បន្នំ តណ្ហាបរិតស្សនំ ទិដ្ឋិបរិតស្សនញ្ច។ អបរិតស្សនន្តិ បរិតស្សនាការំ,
បរិតស្សនបដិបក្ខំ វា។ អហុ វត មេតំ ពលយោព្ពនាទិ។ កម្មវិញ្ញាណន្តិ
វិបរិណាមារម្មណំ តណ្ហាទិដ្ឋិសហគតំ វិញ្ញាណំ តទនុវត្តិ ច។ អនុបរិវត្តិ នាម
តំ អារម្មណំ កត្វា បវត្តិ។ តេនាហ “វិបរិណាមារម្មណចិត្តតោ”តិ។
អកុសលធម្មសមុប្បាទាតិ តណ្ហាយ អញ្ញាកុសលធម្មសមុប្បាទា។
បរិយាទិយិត្វាតិ ខេបេត្វា, តស្ស បវត្តិតុំ ឱកាសំ អនត្វា។ សឧត្តាសោតិ
តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន សឧត្តាសោ។ គណ្ហិត្វាតិ តណ្ហាទិដ្ឋិត្តាហេហិ គហេត្វា
តេសញ្ជោវ វសេន បរិតស្សកោ។ រូបភេទានុបរិវត្តិ ចិត្តំ ន ហោតិ។ វដ្ឋតីតិ
សញ្ញាការេន វត្ថុំ យុត្តន្តិ អត្ថោ។

ឧបាទាបរិតស្សនាសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. ទុតិយឧបាទាបរិតស្សនាសុត្តវណ្ណនា

៨. តណ្ហាមាទិដ្ឋិវសេន ទេសនា កតា “ឯតំ មម, ឯសោហមស្មិ, ឯសោ មេ
អត្តា”តិ ទេសនាយ អាគតត្តា។ ចតុសុ សុត្តេស្វតិ បញ្ចមាធិសុ ចតុសុ
សុត្តេសុ។ ចតុត្ថេ បនវិវដ្តមេវ កចិតំ។

ទុតិយឧបាទាបរិតស្សនាសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. កាលត្ថយអនិច្ចសុត្តវណ្ណនា

៩. យទិ អតីតានាគតំ ឯតរហិ នត្តិការតោ អនិច្ចំ, បច្ចុប្បន្នម្យិ តទា នត្តិតិ
កោ បន វាទោ តស្ស អនិច្ចតាយ, បច្ចុប្បន្នម្យិ កថាវ កា ឧទយព្ពយបរិច្ឆន្ទត្តា
តស្ស។ វុត្តញ្ជោតំ “និព្ពត្តា យេ ច តិដ្ឋន្តិ, អារក្កេ សាសប្បបមា”តិ (មហានិ. ១០)។

កាលត្ថយអនិច្ចសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០-១១. កាលត្ថយទុក្ខសុត្តានិវណ្ណនា

១០-១១. តថាវ្យបេនេវាតិ យថាវ្យបេនេវ បុគ្គលជ្ឈាសយេន នវមំ សុត្តំ កដិទំ,
តថាវ្យបេនេវាតិ។ តេ កិវ ភិក្ខុ អតីតានាគតំ “ទុក្ខ”ន្តិ សល្លកេត្វត្វា, តថា
“អនត្តា”តិ សល្លកេត្វត្វា បច្ចុប្បន្នេ កិលមីសុ។ “អថ នេស”ន្តិអាទិ សព្វំ ហេជ្ជា
វុត្តនយេន វុត្តព្វំ។

កាលត្ថយទុក្ខសុត្តានិវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

នកុលបិតុវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. អនិច្ចវគ្គោ

១-១០. អនិច្ចាទិសុត្តវណ្ណនា

១២-២១. បុច្ឆាវសិកំ អានន្តត្ថេវស្ស បុច្ឆាវសេន ទេសិតត្តា។

អនិច្ចាទិសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អនិច្ចវគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ការវគ្គោ

១. ការសុត្តវណ្ណនា

២២. ឧបាទានានំ អារម្មណភូតា ខន្ធា ឧបាទានក្ខន្ធា។

បរិហារភារិយដ្ឋេនាតិ បរិហារស្ស ភារិយភាវេន គរុតរភាវេន។ វុត្តមេវ អត្ថំ

ចាកដំកាត់ “ឯតេសញ្ញា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ យស្មា ឯតានិ ហ៊ានគមនាជីនិ
រូចារូបធម្មានំ បង្កុលជច្ឆន្ទានំវិយ អញ្ញមញ្ញបស្សយវសេន ឥជ្ឈន្តិ, ន បច្ឆេកំ,
តស្មា “ឯតេស” ន្តិ អវិសេសវចនំ កតំ។ បុគ្គលន្តិ ខន្ធសន្តានំ វេទតិ។
ខន្ធសន្តានោ ហិ អវិច្ឆេទេន បវត្តមា នោ យាវ បរិនិព្វានា ខន្ធការំ វហន្តោ វិយ
លោកេ ខាយតិ តព្វិនិមុត្តស្ស សត្តស្ស អភាវតោ។ តេនាហ
“បុគ្គលោ” តិអាទិ។ ភាវហារោតិ ជាតោតិ ភាវហារោ នាម ជាតោ។

បុនព្ពវករណំ បុនព្ពវោ, តំ ជលំ អវហតិ, តត្ថ និយុត្តាតិ វា ចោនោភវិកា។
តព្ពវសហគតំ យថា “សនិទស្សនា ធម្មា” តិ, ន សំសជ្ឈសហគតំ, នាបិ
អារម្មណសហគតំ។ “តត្រ តត្រា” តិ យំ យំ ឧប្បត្តិដ្ឋានំ, រូចាទិអារម្មណំ វា
បត្វា តត្រតត្រាភិនន្តិន្តិ។ តេនាហ “ឧបបត្តិដ្ឋានេ វា” តិអាទិ។
បញ្ចកាមគុណំកោតិ បញ្ចកាមគុណារម្មណោ។ រូចារូបបបត្តិកវេ រាគោ
រូចារូបភវរាគោ។ ឈាននិកន្តិ ឈានសម្ព័ន្ធតេ កម្មកវេ រាគោ។ សស្សតាទិដ្ឋិតិ
ភវទិដ្ឋិ, តំសហគតោ រាគោ។ អយន្តិ រាគោ ភវតណ្ហា នាម។ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិវិភវទិដ្ឋិ
នាម, តំសហគតោ ធនុរាគោវិភវតណ្ហា នាម។ ឯស បុគ្គលោ ខន្ធការំ
អាទិយតិ តណ្ហាវសេន បដិសន្ធិគ្គហណតោ។ “អសេសមេត្ត តណ្ហាវិវដ្ឋតិ
បលុដ្ឋតិ និរុដ្ឋតិ បហ័យតិ” តិអាទិនា សព្វបទានិ និព្វានវសេនេវ វេទិតព្វានីតិ
អាហា “សព្វំ និព្វានស្សេវ វេវចន” ន្តិ។

ការសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បរិញ្ញាសុត្តវណ្ណានា

២៣. បរិជានិតព្រួតិ បហានបរិញ្ញាយ បរិជានិតព្រួតិ តថា បរិជាននញ្ច
តត្ថ ធន្តរាគប្បហានំ, តេសំ អតិក្កមោតិ អាហា “សមតិក្កមិតព្រួតិ អត្ថោ”តិ។
អច្ឆន្តបរិញ្ញន្តិ និព្វានំ វេទតិ។ តេនាហា “សមតិក្កមន្តិ អត្ថោ”តិ។

បរិញ្ញាសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. អភិជានសុត្តវណ្ណានា

២៤. ញាតបរិញ្ញា កថិតា “អភិវិសិដ្ឋាយ បញ្ញាយ ជានន”ន្តិ កត្វា។
ទុតិយបទេនាតិ “បរិជាន”ន្តិ បទេន។ តតិយចតុត្ថេហិតិ “វិរាជយំ បជហា”ន្តិ
បទេហិ។

អភិជានសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤៩. ធន្តរាគសុត្តាធិវណ្ណានា

២៥-៣០. ឆាតុសំយុត្តេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ, កេវលញ្ញា ឯត្ថ ខន្ធវសេន
ទេសនា អាគតា, តត្ថ ឆាតុវសេនាតិ អយមេវ វិសេសោ។ ចត្តារិ សច្ចានិ
កថិតានិ អស្សាទានីនវនិស្សរណាវសេន ទេសនាយ បវត្តត្តា។

ធន្តរាគសុត្តាធិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧០. អយមូលសុត្តវណ្ណានា

៣៧. អយំ វុច្ចតិ ចាបំ, អយនិមិត្តតាយ អយំ ទុក្ខំ។ ឥទញ្ញំ ទុក្ខំ នាម
វិសេសតោ ចាបហេតុកំ កម្មជលសញ្ញិតំ។ តថា វដ្ឋទុក្ខំ
អវិជ្ជាតណ្ហាមូលកត្តា។ អយស្ស និមិត្តតាយ អយំ ទុក្ខំ។ វដ្ឋានុសារី
មហាជនោ ហិ ទុក្ខាភិក្ខុតោ តស្ស បតិការំ មញ្ញមាទោ តំ តំ ករោតីតិ។

អយម្ភលក្ខន្តិកវិញ្ញាណ និដ្ឋិតា។

១១. បក្កុសុត្តវិញ្ញាណ

៣២. បក្កិជ្ជនសភាវន្តិ ខណោ ខណោ បក្កុសភាវំ។

បក្កុសុត្តវិញ្ញាណ និដ្ឋិតា។

ភាវវគ្គវិញ្ញាណ និដ្ឋិតា។

៤. នតុម្ហាកំវត្តោ

១. នតុម្ហាកំសុត្តវិញ្ញាណ

៣៣. ធន្ទរាគប្បហារនេនាតិ តប្បជីតទ្ធស្ស ធន្ទរាគស្ស បដហានេន។ ធន្ទាទិ
ចាកតិកតិណំ ចាកជមេវាតិ អចាកជំ ធស្សេតុំ តាលនាឡិកេរាទិ ធស្សេតុំ,
តិណាកជ្ជានំ វា ភេទធស្សនត្ថំ។ បិយាលោ ជារុសកំ។

នតុម្ហាកំសុត្តវិញ្ញាណ និដ្ឋិតា។

៣. អញ្ញាតរកិក្ខុសុត្តវិញ្ញាណ

៣៥. យទិ រូបំ អនុសេតីតិ រូបធម្មេ អារព្ភ យទិ រាគាធម្មោ
អនុសយនវសេន បវត្តន្តិ។ តេន សង្ខំ គច្ឆតីតិ តេន រាគាទិនា តំសមម្ពីបុគ្គលោ
សង្ខាតព្ពតំ “រត្តោ ធុដ្ឋោ” តិអាទិនា វោហរិតព្ពតំ ឧបគច្ឆតីតិ។ តេនាហ
“កាមរាគាទីសូ” តិអាទិ។ អភូតេនាតិ អជាតេន អនុសយវសេន អប្បវត្តេន។
អនុសយសីសេន ហេតុ អភិករំ វេទតិ។ យតោ “រត្តោ ធុដ្ឋោ មូឡោតិ សង្ខំ ន
គច្ឆតី” តិ វុត្ថំ។ និប្បរិយាយតោ ហិ មគ្គវដ្ឋកិលេសា អនុសយោ។

អញ្ញាតរកិក្ខុសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. ទុតិយអញ្ញាតរកិក្ខុសុត្តន្តវណ្ណនា

៣៦. តំ អនុសយីតំ រូបន្តំ តំ រាគាទិនា អនុសយីតំ រូបំ មរណ្តេន អនុសយេន អនុមរតិ។ តេន វុត្តំ “ន ហិ” តិអាទិ។ យេន អនុសយេន មរណ្តេន តំ អនុមរតិ។ តេន សង្ខំ កច្ចតីតិ តថាភូតតោ តេន “រត្តោ” តិអាទិវោហារំ លភតិ។ យេន អនុសយេន ការណាភូតេន អនុមីយតិ, តេន។

ទុតិយអញ្ញាតរកិក្ខុសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥-៦. អាណន្តសុត្តាន្តវណ្ណនា

៣៧-៣៨. វិចិត្តិយា វិចិត្តិក្ខុណោន សហិតំ វិចិតំ។ វិចិតស្ស អញ្ញាចត្តន្តិ ឧប្បាទក្ខណតោ អញ្ញាថាភាវោ។ បញ្ញាយតីតិ ឧបលព្ពតិ។ បច្ចយវសេន ធរមានត្តា ឯវ ជីវមានស្ស ជីវិតិន្ទ្រិយវសេន ជរា បញ្ញាយតិ ឧប្បាទក្ខណតោ អញ្ញាចត្តប្បត្តិយា។ វុត្តមេវ អត្ថំ ចាកជតរំ កាតុំ “វិចិត” តិអាទិ វុត្តំ។ ជីវី... បេ.... នាមំ។ តថា ហិ អភិធម្មេ (ធរ. ស. ១៩) “អាយុ វិចិត” តិ និទ្ទិដ្ឋំ។ អញ្ញាចត្តន្តិ ជរាយ នាមន្តិ សម្ពុត្តោ។

តីណិលក្ខណានិ ហោន្តិ សង្ខតសភាវលក្ខណតោ។ យោ កោចិ រូបធម្មោ វា អរូបធម្មោ វា លោកិយោ វា លោកុត្តរោ វា សង្ខារោ។ សង្ខារោ, ន លក្ខណំ ឧប្បាទានិសភាវត្តា។ លក្ខណំ, ន សង្ខារោ ឧប្បាទានិវិហិតត្តា។ ន ច... បេ.... សក្កា សង្ខារធម្មត្តា លក្ខណស្ស។ នាមិ លក្ខណំ វិនា សង្ខារោ បញ្ញាបេតុំ សក្កា សង្ខារភាវេន។ តេនាហ “លក្ខណោនា” តិអាទិ។ ឥទានិ យថាវុត្តមត្តំ

ឧបមាយ វិការេតុំ “យថា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ លក្ខណាន្តិ
កាឡាវត្ថសពលាទិការលក្ខណំ ចាកដំ ហោតិ “អយំ អសុកស្ស ការី”តិ។

ឯវំ សង្ខារោបិ បញ្ញាយតិ សភាវតោ ឧបដារន្តស្ស ឧប្បាទលក្ខណាម្បិ
ឧប្បាទាវត្ថាតិ កត្វា។ កាលសង្ខារោតិ ឧប្បជ្ឈមានកាលសង្ខារោតោ។ តស្ស
សង្ខារស្ស។ ខណោបិ ឧប្បាទក្ខណោបិ បញ្ញាយតិ។ ឧប្បាទោបិ ឧប្បាទលក្ខណោបិ។ ជរាលក្ខណាន្តិ ឧប្បន្នជីវណាលក្ខណំ, តំ “បិតស្ស
អញ្ញាបត្ត”ន្តិ វុត្ថំ។ “ភន្តក្ខណោ សង្ខារោបិ តំលក្ខណាម្បិ កាលសង្ខារោ តស្ស
ខណោបិ បញ្ញាយតិ”តិ ចាថោ។ កេចិ បន “ជរាបិ”តិ បទម្សេត្ត បក្ខិបន្តិ។
ឯវញ្ច វនន្តិ “ន ហិ តស្មី ខណោ តរុណោ ហុត្វា សង្ខារោ ភិជ្ជតិ, អថ ខោ
ជិយ្យមាណោ មហាល្លកោ វិយ ជិណ្ហោ ឯវ ហុត្វា ភិជ្ជតិ”តិ, ភន្តេនេវ បន ជរា
អភិភុយ្យតិ ខណស្ស អតិសត្តរការតោ ន សក្កា បញ្ញាបេតុំ បិតិយាតិ តេសំ
អធិប្បាយោ។ តានីតិ អរូបធម្មានំ តិណិលក្ខណានិ។ អត្ថិក្ខណាន្តិ
អរូបធម្មវិជ្ជមានក្ខណំ, ឧប្បាទក្ខណាន្តិ អធិប្បាយោ។ សព្វធម្មានន្តិ សព្វេសំ
រូបារូបធម្មានំ បិតិយា ន ភវិតតំ។ តស្សេវាតិ តស្ស ឯវ បិតិយា។ តមត្ថន្តិ
ជរាលក្ខណស្ស បញ្ញាបេតុំ អសក្កណោយ្យការី។ អញ្ញោ បន “សន្តតិវសេន
ហានំ បិតិ”តិ វនន្តិ, តយិទំ អការណំ អដ្ឋានំ។ យស្មា សុត្ថ “បិតស្ស អញ្ញាបត្ត
បញ្ញាយតិ”តិ ឧប្បាទវយេហិ និព្វិសេសេន បិតិយា ជាតិតត្តា។ យំ បនេត្ត
វត្ថុតំ, តំ ហោជ្ជា វុត្ថមេវ។ អបិច យថា ធម្មស្ស ឧប្បាទាវត្ថាយ ភិជ្ជា ភន្តាវត្ថា
ឥច្ឆិតា, អញ្ញាថា ឧប្បជ្ឈមានមេវ ភិជ្ជតិ អាបជ្ជតិ, ឯវ ភន្តាវត្ថាយបិ ភិជ្ជា
ភន្តាភិមុខាវត្ថា ឥច្ឆិតញ្ចា។ ន ហិ អភន្តាភិមុខោ ភិជ្ជតិ។ ន ចេត្ត សក្កា
ឧប្បាទាភិមុខាវត្ថំ បរិកប្បេតុំ តទា តស្ស អលទ្ធត្ថលាភត្តា។ អយំ វិសេសោតិ
បិតិក្ខណោ នាម រូបធម្មានំយេវ, ន អរូបធម្មានន្តិ អយំ ព្យាទិសោ វិសេសោ។

អាចរិយមតិ នាម តស្បូវ អាចរិយស្បូវ មតិ, សា សព្ទទុព្ពលាតិ អាហា
“តស្មា”តិអាទិ។

អានុសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧-១០. អនុធម្មសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៩-៤២. អចាយទុក្ខេ ក្ខេ ក្ខេ សកលសំសារទុក្ខេ ច បតិភំ អនត្វា ធារណេជ្ជន
ធម្មោ, មគ្គជលនិព្វានានិ។ តទនុលោមិកា ចស្ស បុព្វភាគបដិបទាតិ អាហា
“ធម្មានុធម្មបដិបទ្ធស្ស”តិអាទិ។ “និព្វិទាតហុលោ”តិ អដ្ឋកថាយំ បទុទ្ធារោ
កតោ, ចាឡិយំ បន “និព្វិទាតហុលំ វិហរេយ្យ”តិ អាគតំ។

ឧក្កល្ឋានពហុលោតិ សព្វភវេសុ ឧក្កល្ឋានពហុលោ។ តីហិ បរិញ្ញាហិតិ
ញាតតីរណប្បហានបរិញ្ញាហិ។ បរិជានាតីតិ តេភូមកធម្មេ បរិច្ឆិដ្ឋ ជានាតិ,
វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេតិ។ បរិមុច្ចតិ សព្វសំកិលេសតោ “មគ្គោ បរិត្តិតោ
បរិមុច្ចតី”តិ វុត្តត្តា។ តថាតិ ឥមិនា ឥតោ បរេសុ តីសុ មគ្គោ ហោតីតិ
ទស្សតិ។ ឥនាតិ ឥមស្មី សុត្តោ។ អនិយមិតាតិ អគ្គហិតា។ តេសុ និយមិតា
“អនិច្ចានុបស្សី”តិអាទិវចនតោ។ សាតិ អនុបស្សនា។ តត្ថ
និយមិតវសេនេវាតិ ឥទំ លក្ខណាវចនំ យថា “យទិ មេ ព្យាធយោ ភវេយ្យំ,
នាតព្ពមិទមោសធន”ន្តិ។ ន ហិ សក្កា ឯតិស្សា ឯវ អនុបស្សនាយ វសេន
សម្មសនាចារំ មត្តកំ ចាបេតុន្តិ។

អនុធម្មសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

នតុម្ហាកំវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. អត្ថទីបវគ្គោ

១. អត្ថធិបសុត្តវណ្ណានា

៤៣. ធូរិយា ភាគេហិ អាចោ ឯត្ថ គតាតិ ធីចោ, ធីចោ វិយាតិ ធីចោ ឡិយេហិ
អនុជ្ឈាត្តវនិយតាយ។ យោ បរោ ន ហោតិ, សោ អត្តា, ឥធ បន ធម្មោ
អធិប្បតោ។ អត្តា ធីចោ ឯតេសន្តិ អត្ថធិចា។ បដិសរណត្តោ ធិបដ្ឋាតិ អាហា
- “អត្ថសរណាតិ ឥទំ តស្សេវ វេវចន”ន្តិ។ លោកិយលោកុត្តរោ ធម្មោ អត្តា
នាម ឯកន្តនាថការតោ។ បឋមេន បទេន វុត្តោ ឯវ អត្តោ ទុតិយបទេន វុច្ចតីតិ
វុត្តំ “តេនេវាហា”តិអាធិ។ យវតិ ឯតស្មា ជលំ បសវតីតិ យោនិ, ការណំ។ កី
បតុតិ ឧប្បត្តិជ្ជានំ ឯតេសន្តិ កី បតុតិកា។ បហានទស្សនត្ថំ អារទ្ធុំ។ តេនេវាហា
“បុព្វេ ចេវ... បេ.... តេ បហិយន្តិ”តិ។ ន បរិភស្សតិ តណ្ហាបរិក្ខាសស្ស
អការតោ។ វិបស្សនផ្កេនាតិ វិបស្សនាសម្ពាតេន ការណេន។

អត្ថធិបសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បដិបទាសុត្តវណ្ណានា

៤៤. សភាវតោសន្តោវិជ្ជមាណោ កាយោ រូបាធិធម្មសម្មហោតិ
សក្កាយោតិ អាហា - “សក្កាយោ ទុក្ខ”ន្តិ។ ទិដ្ឋិ ឯវ សមនុបស្សនា, ទិដ្ឋិសហិតា
វា សមនុបស្សនា ទិដ្ឋិសមនុបស្សនា, ទិដ្ឋិមញ្ញាយ សទ្ធិ ឥតរមញ្ញនា។ សហ
វិបស្សនាយ ចតុមគ្គញ្ញាណំ សមនុបស្សនា “ចតុន្នំ អរិយសច្ចានំ សម្មទេវ
អនុរូបតោ បស្សនា”តិ កត្វា។

បដិបទាសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. អនិច្ចសុត្តវណ្ណានា

២៥. វិរាគោ នាម មគ្គោ, វិមុត្តិជលន្តិ អាហា - “មគ្គកូណាវិរដ្ឋតិ,
ជលកូណាវិមុត្តតិ” តិ។ អគ្គហេតុាតិ ឯវំ និរុដ្ឋមាទេហិ អាសវេហិ “អហំ
មមា” តិ កញ្ចំ ធម្មំ អនាទិយិត្វា។ “ចិត្តំ វិរត្តំ, វិមុត្តំ ហោតិ” តិ វុត្តត្តា ជលំ
គយ្ហតិ, “ឱណា ជាតិ” តិ អាទិនា បច្ចវេកូណាតិ អាហា “សហ ជលេន
បច្ចវេកូណាទស្សនត្ថ” ន្តិ។ ឧបរិ កត្តព្ភកិច្ចាការេន វិវតំ។ តេនាហា “វិមុត្តត្តា
វិវត” ន្តិ។ យំ បត្តព្ភំ, តំ អគ្គជលស្ស បត្តាការេន អធិគតត្តា សន្តដ្ឋំ បរិតុដ្ឋំ។

អនិច្ចសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយអនិច្ចសុត្តវណ្ណានា

២៦. បុព្វន្តំ អតីតខន្ធកោដ្ឋាសំ។ អនុគតាតិ សស្សតាធិនិ កប្បេត្វា
គហាណាវសេន អនុគតា។ អដ្ឋាវស ទិដ្ឋិយោតិ ចតស្សោ សស្សតទិដ្ឋិយោ,
ចតស្សោ ឯកច្ចសស្សតទិដ្ឋិយោ, ចតស្សោ អន្ធានន្តិកទិដ្ឋិយោ, ចតស្សោ
អមរាវិក្ខេបទិដ្ឋិយោ, ទ្វេ អធិច្ចសមុប្បន្នទិដ្ឋិយោតិ ឯវំ អដ្ឋាវស ទិដ្ឋិយោ ន
ហោន្តិ បច្ចយយាតេន។ អបរន្តន្តិ អនាគតំ ខន្ធកោដ្ឋាសំ សស្សតាធិការំ
កប្បេត្វា គហាណាវសេន អនុគតា។ សោឡស សញ្ញិវាទា, អដ្ឋ អសញ្ញិវាទា,
អដ្ឋ នេវសញ្ញិវាទាសញ្ញិវាទា, សត្ត ឧច្ឆេទវាទា, បញ្ច បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទាតិ
ឯវំ ចតុចត្តាលីស ទិដ្ឋិយោ ន ហោន្តិ បច្ចយយាតេន។ សស្សតទិដ្ឋិថាមសោ ចេវ
សីលព្ភតទិដ្ឋិបរាមសោ ច ន ហោតិ បច្ចយយាតេន។ តេនាហា “ឯត្តាវតា
បឋមមគ្គោ ទស្សិតោ” តិ អនវសេសទិដ្ឋិបហានកិត្តនតោ។ បហីនាវិក្ខមិតា។
ឥទំ បនាតិ “រូបស្មី” ន្តិ អាទិ។

ទុតិយអនិច្ចសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. សមនុបស្សនាសុត្តវណ្ណានា

៤៧. បរិបុណ្ណាគាហវសេនាតិ បញ្ចក្ខន្ធន្ទេ អសេសេត្វា ឯកជ្ឈំ “អត្តា”តិ
គហាណាវសេន។ ឯតេសំ បញ្ចន្ទំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អញ្ញាតរំ “អត្តា”តិ
សមនុបស្សន្តិ។ ឥតីតិ ឯវំ។ យស្ស បុគ្គលស្ស អយំ អត្តទិដ្ឋិសម្ពាតា
សមនុបស្សនា អត្តិ បដិបក្ខេន អវិហតត្តា សំវិជ្ជតិ។ បញ្ចន្ទំ ឥន្ទ្រិយានន្តិ
ចក្ខាទីនំ ឥន្ទ្រិយានំ។

អារម្មណន្តិ កម្មវិញ្ញាណស្ស អារម្មណំ។ មានវសេន ច ទិដ្ឋិវសេន ច
“អស្មី”តិ គាហេ សិដ្ឋន្តេ តំសហគតា តណ្ហាបិ តគ្គហិតាវ ហោតីតិ វុត្ថំ
“តណ្ហាមានទិដ្ឋិវសេន អស្មីតិ ឯវម្មិស្ស ហោតី”តិ។ គហេត្វាតិ
អហំការវត្ថុវសេន គហេត្វា។ អយំ អហាមស្មីតិ អយំ ចក្ខាទិកោ, សុខាទិកោ
វា អហាមស្មី។ “រូបំ អត្តា អរោកោ បរំ មរណា”តិ ឯវមាទិគហាណាវសេន
បរត្ថនតោ វុត្ថំ “រូបំ ភវិស្សន្តិអាទិនិ សញ្ញានិ សស្សតមេវ ភជន្តិ”តិ។
វិបស្សនាភិនិវេសតោ បុព្វេ យថេវាការាទិ បញ្ច្រិយានិ, អថ
វិបស្សនាភិនិវេសតោ បរំ តេនេវាការេន បិតេសុ ចក្ខាទិសុ ឥន្ទ្រិយេសុ អវិជ្ជា
បហាយតិ វិបស្សនំ វឡឯត្វា មគ្គស្ស ឧប្បាទនេន, អថ មគ្គបរម្មរាយ
អរហត្តមគ្គវិជ្ជា ឧប្បជ្ជតិ។ តណ្ហាមានទិដ្ឋិយោ កម្មសម្ភារភាវតោ។
កម្មស្ស... បេ... ឯកោ សន្និទិ ហេតុផលសន្និ។ បុន ឯកោ សន្និទិ
ផលហេតុសន្និមាហា។ តយោ បបញ្ចា អតីតោ អន្តា អតីតភវអន្តានំ តេសំ
អធិប្បេតត្តា។ អនាគតស្ស បច្ចុយោ ទស្សិតោ អស្សតវតោ បុព្វជ្ជនស្ស
វសេន។ សុតវតោ បន អរិយសាវកស្ស វសេន វជ្ជស្ស រូបសមោ ទស្សិតោតិ។

សមនុបស្សនាសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ខន្ធសុត្តវណ្ណានា

៤៨. តថវាតិ អារម្មណភាវេនេវ។ អារម្មណករណវសេន ឧបាទានេហិ
ឧបាទាតព្ពន្ធិ ឧបាទានិយំ។ ឥធាបីតិ ឧបាទានក្ខន្ធសុបិ។ វិភាគត្ថ គយ្ហមាណ
អនិជ្ឈប្បសង្កាបិ សិយា, អភិធម្មេ ច រាសដ្ឋោ ឯវ អាគតោ, “តទេកជ្ឈំ
អភិសំយុហិត្វា”តិ វចនតោ “រាសដ្ឋេន”ឥច្ឆេវ វុត្ថំ។

ខន្ធសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៧-៨. សោណសុត្តានិវណ្ណាន

៤៩-៥០. វិសិដ្ឋោតិ បដានោ។ ឧត្តមោតិ ឧត្តដ្ឋោ។ អញ្ចំ កី ភវេយ្យាតិ អញ្ចំ
កី ការណំ ភវេយ្យ តថា សមនុបស្សនាយ អញ្ញេសំ អវិជ្ជមានតាយ
វចនបរិដ្ឋិតិបភិន្នតោ។ វជិរកេនទេសនំ នាម អត្ថតោ តេបរិវដ្តទេសនា។

សោណសុត្តានិវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៩-១០. នន្ទិក្ខយសុត្តានិវណ្ណាន

៥១-៥២. នវមទសមេស្វតិ សុត្តន្ធយំ សហោវ ឧទ្ធពំ, ធូសុបិ អត្ថវណ្ណាយ
សរិក្ខភាវតោ។ នន្ទនដ្ឋេន នន្ទិ, វញ្ញនដ្ឋេន វាគោ។ សតិបិ សទ្ធត្ថតោ ភេទេ
“ឥមេសំ អត្ថតោ និដ្ឋានាករណតាយា”តិ វត្វាបិ បហាយកធម្មភេទេន បន
លព្ពតេវ ភេទមត្តាតិ ទស្សេតុំ “និព្វិនានុបស្សនាយ វា”តិអាទិ វុត្ថំ។ វិវដ្តន្តោ
រាគំ បដហតីតិ សម្ពុទ្ធា។ ឯត្តាវតាតិ “នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ”តិ ឯត្តាវតា។
វិបស្សនំ និដ្ឋបេត្វា វិបស្សនាភិច្ឆស្ស បរិយោសានេន។ រាគក្ខយាតិ
វុដ្ឋានកាមិនិបរិយោសានាយ វិបស្សនាយ រាគស្ស ខេបិតត្តា។ អនន្តរំ ឧប្បន្នេន
អរិយមគ្គេន សមុច្ឆេទវសេន នន្ទិក្ខយោតិ។ តេនាហ “ឥធម មគ្គំ ទស្សេត្វា”តិ។

អនន្តរំ បន ឧប្បន្នន អរិយដលេន បដិបស្សន្តិវសេន នន្តិរាគក្ខយា សត្តំ
សំកិលេសតោ ចិត្តំវិមុច្ចតីតិ។ តេនាហ “ដលំ ទស្សិត”ន្តិ។

នន្តិក្ខយសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

អត្ថទីបវគ្គវដ្តានា និដ្ឋិតា។

មូលបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

៦. ឧបយវគ្គោ

១. ឧបយសុត្តវដ្តានា

៥៣. ឧបេតីតិ ឧបយោ។ កថមុបេតិ? តណ្ហាមាណាទិវសេនាតិ អាហា
“តណ្ហាមាណទិដ្ឋិវសេនា”តិ។ កថមិទំ លព្ពតីតិ? “អវិមុត្តោ”តិ វចនតោ។
តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន ហិ ពន្លោ, កី ឧបេតីតិ អាហា “បញ្ចក្ខន្ធ”តិ តព្ពនិមុត្តស្ស
តថា ឧបេតស្ស អភាវតោ។ កោ បនុបេតីតិ? តំសមដ្ឋីបុគ្គលោ។
តណ្ហាទិដ្ឋិវសេន ឧបកមស្ស វុត្តត្តាវិញ្ញាណន្តិ អកុសលកម្មវិញ្ញាណមេវាតិ
វទន្តិ។ ដវាបេត្វាតិ គហិតជំរំ កត្វា។ យថា បដិសន្ធិ អាកខ្លិតុំ សមត្ថំ, វរំ
កត្វា។ តេនាហ “បដិសន្ធិ”តិអាទិ។ អគ្គហលោ ការណំ វុត្តមេវ “ឌីកំ បហាយ
អនិកេតសារី”តិ កាថាយ វិស្សជ្ជនេ។ កម្មនិមិត្តាទិវសេន បដិសន្ធិយា
បច្ចយក្ខតំ អារម្មណំ បដិសន្ធិជនកស្ស កម្មស្ស វសេន វោច្ឆិដ្ឋតិ។ បតិដ្ឋា ន
ហោតិ សរាគកាលេ វិយ អនុបដ្ឋានតោ។ អប្បតិដ្ឋិតំ វិញ្ញាណំ វុត្តប្បការេន។
អនភិសន្ធិវត្ថុតិ អនុប្បាទេត្វា បច្ចយយាតេន។

ឧបយសុត្តវដ្តានា និដ្ឋិតា។

២. ពិជសុត្តរវណ្ណា

៥៤. ពិជជាតានីតិ ជាត-សន្តោ បទប្បវណ្ណមត្តន្តិ អាហា “ពិជានី” តិ។ វចន្តិ
សេតវចំ។ អន្តកន្តិ តច្ឆកំ។ ជណិជ្ជកំ តុលសិ។ អភិជ្ជានីតិ ឯកទេសេនបិ
អខណ្ឌិតានិ។ ពិជត្តាយាតិ ពិជកិច្ចាយ។ ន ឧបកប្បតិ បច្ចយោ ន ហោតិ តិ
ទស្សតិ។ ន ចាបិតានីតិ បូតិតំ ន ឧបគតានិ។ តណ្ហាលសាវស្ស អាទានតោ
សារាទានិ។ អារម្មណគ្គហណាវសេនវិញ្ញាណំ តិដ្ឋតិ ឯត្តាតិ វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ។
អារម្មណាវសេនាតិ អារម្មណការវសេន។ សិនេហានដ្ឋេនាតិ តណ្ហាយនវសេន
សិនិទ្ធតាចាទនេន, យតោ “នន្ទបសេចន” ត្ថំ វុត្ថំ។ តថា ហិ វិរោបិតំ តំ
កម្មវិញ្ញាណំ បដិសន្ធិអន្តរុប្បាទនសមត្ថំ ហោតិ។ សប្បច្ចយន្តិ
អវិជ្ជាអយោនិសោនមនសិការាទិបច្ចយេហិ សប្បច្ចយំ។ វិរុហតិ
វិចាកសន្តានុប្បាទនសមត្តោ ហុត្វា។

ពិជសុត្តរវណ្ណា និដ្ឋិតា។

៣. ឧទានសុត្តរវណ្ណា

៥៥. ឧទានំ ឧទាហរីតិ អត្តមនវាចំ និដ្ឋាវេសិ។ ឯស វុត្តប្បកាហោ
ឧទាហារោ។ ភុសោ និស្សយោ ឧបនិស្សយោ, ទានមេវ ឧបនិស្សយោ
ទានូបនិស្សយោ។ ឯស នយោ សេសេសុបិ។ តត្ថ ទានូបនិស្សយោ អន្នាទិវត្ថុសុ
ពលវាតិ ពលវភាវេន ហោតិ, តស្មា ឧបនិស្សយេតហុលោ
កាមរាគប្បហានេនេវ កតបរិចយត្តាវិបស្សនមនុយុញ្ញោ ន ចិរស្សេវ
អនាគាមិដលំ ចាបុណាតិ, តថា សុវិសុទ្ធសីលូបនិស្សយោ
កាមទោសជិគុច្ឆនេន។ យទិ ឯវំ កស្មា ឥមេ ទ្វេ ឧបនិស្សយា ទុព្ពលាតិ វុត្តា?
វិជ្ជបមញ្ញាណស្សេវ បច្ចយការតោ។ សោមិ

ការវិនិច្ឆ័យសហាយលាកេនេវ, ន កេវលំ។ ការនា បន បដិវេធស្ស
វិសេសហេតុការតោ ពលវា ឧបនិស្សយោ។ តថា ហិ សា វជ្ជិបមញ្ញាណស្ស
វិសេសបច្ចយោ។ តេនាហ “ការវិនិច្ឆ័យយោ អរហន្តំ ចាបេតី” តិ។

សោតិ មិលកត្តោ វិហារន្តំ វសនដ្ឋានំ។ វិហារបច្ចន្តោ ហិ បណ្ណាសាលាយ
បេរោ វិហារតិ។ ឧបដ្ឋាតិ ឯកលក្ខណោន។ កូដគោណា វិយ គមនីយី។ តត្ថាតិ
អល្លកជ្ជរាសិម្ហិ។ ឧទកមណីកានន្តិ ឧទកបេរាណំ។

អត្ថនិយេវ ឧបនេសិ ឧទានកថាយ វុត្តជម្ពានំ បរិបុណ្ណានំ អត្ថនិ
សំវិជ្ជមានត្ថា។ តេនាហ “ឧដ្ឋានវតា” តិអាទិ។ អយញ្ញិ មិលកត្តោ សិក្ខាយ
ការវោ សប្បតិស្សោ វត្ថុបដិវត្តំ បូរេន្តោ វិសុទ្ធសីលោ ហុត្វា បិតោ, តស្មា
“ធុត្តលូបនិស្សយេ” តិ វុត្តំ។ តេនាហ ភគវា ឧទាននេន្តោ “នោ ចស្សំ... បេ....
សញ្ញោជនាជី” តិ។

សចេ អហំ នកវេយ្យន្តិ យទិ អហំ នាម កោចិ នកវេយ្យំ តាទិសស្ស
អហំសន្តវចនីយស្ស កស្សចិ អត្ថស្ស អភាវតោ។ តតោ ឯវ មម បរិក្ខារោបិ
នកវេយ្យតស្ស ច បកដ្ឋកាវេន អនវដ្ឋិតភាវតោ។ ឯវំ អត្ថន្តេសិកភាវេន
បទទ្ធយស្ស អត្ថំ វត្វា ឥទានិ កម្មជលវសេន វត្ថុំ “សចេ វា បនា” តិអាទិ វុត្ថំ។
អតីតបច្ចុប្បន្នវសេន សុញ្ញតំ ទស្សេត្វា ឥទានិ បច្ចុប្បន្នានាគតវសេន តំ
ទស្សេន្តោ “ឥទានិ បនា” តិអាទិ វុត្ថំ។ ឯវំ អធិមុច្ចន្តោតិ ឯទិសំ អធិមុត្ថិ
បវត្តេន្តោ។ វិភវិស្សតីតិ វិនស្សិស្សតិ។ វិភវោ ហិ វិនាសោ។ តេនាហ
“វិភវិស្សតី” តិ។ វិភវទស្សនំ វិភវោតិ ឧត្តរបទលោបេន វុត្តន្តិ អាហ
“វិភវទស្សនេនា” តិ។ វិភវទស្សនំ នាម អច្ចន្តាយ វិនាសស្ស ទស្សនំ។ តន្តិ
អរិយមគ្គំ។ សាមញ្ញោជានា ហោសា វិសេសនិដ្ឋា ហោតីតិ តតិយមគ្គវសេន
អត្តោ វេទិតញ្ញោ។

ឧបរិ មគ្គជលន្តិ អគ្គមគ្គជលំ។ នត្ថិ ឯតិស្សា ជាតិយា អន្តរន្តិ អនន្តរា,
អនន្តរាវិបស្សនា មគ្គស្ស។ គោត្រភូ បន អនុលោមវិចិបរិយាបន្នត្តា
វិបស្សនាគតិកំ វា សិយា, និព្ពានាវម្ពណត្តា មគ្គគតិកំ វាតិ ន តេន មគ្គោ
អន្តរិកោ នាម ហោតិ។ តេនាហ “វិបស្សនា មគ្គស្ស អាសន្នានន្តំ នាមា” តិ។
ជលំ បន និព្ពានាវម្ពណត្តា កិលេសានំ បជហនវសេន បវត្តនតោ
លោកុត្តរភាវតោ ច កម្មមគ្គគតិកមេវ, កុសលវិចាកភាវេន បន នេសំ
អត្តោ បភេទោតិ វិបស្សនាយ ជលស្ស សិយា អនន្តរតាតិ វុត្ថំ “ជលស្ស
ទ្វរានន្តំ នាមា” តិ។ “អាសវានំ ខយោ” តិ បន អគ្គមគ្គ វុច្ចមានេវិបស្សនានំ
អាសន្នតាយ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ អតសិកាយេតិ ន តសិកព្ពេ តាសំ
អនាបដ្ឋិតព្ពេ។ តាសោតិ តាសហេតុ “តសតិ ឯតស្មា” តិ កត្វា។ សោតិ
អស្សតវា បុទុដ្ឋនោ។ តិលក្ខណាហតន្តិ អនិច្ចតាទិលក្ខណត្តយលក្ខិតំ។
មនម្ហំ នដ្ឋោតិ ឦសកំ នដ្ឋោម្ហំ, តតោ បរម្មិ តត្ថេវ ឋត្វា កិញ្ចិ អប្បវតត្តា ឯវ
មុត្តោតិ អធិប្បាយោ។ “ន តាសោ នាម ហោតិ” តិ វត្វា តស្ស អតាសភាវំ
ធស្សេតុំ “ន បិ” តិអាទិ វុត្ថំ។ កល្យាណបុទុដ្ឋនោ បិ ភយតុបដ្ឋានញ្ញាណេន
“សភយា សម្ពាវា” តិ វិបស្សនោ ន ឧត្តសតិ។

ឧទានសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៤. ឧទានបរិបវត្តសុត្តវណ្ណាន

៥៦. ចតុន្ទំ បរិវដ្តនវសេនាតិ បច្ចេកក្ខន្ធសុ ចតុន្ទំ អរិយសច្ចានំ
បរិវដ្តនវសេន។ រូបំ អព្ពញ្ញាសិន្តិ សកលភូតុចាធារូបំ កុច្ឆិតភាវតោ តត្ថ ច
តុច្ឆវិបល្លាសតាយ “ឧក្ខសច្ច” ន្តិ អភិវិសិដ្ឋេន ញ្ញាណេន អញ្ញាសី បដិវិជ្ជី។
អាហារវសេន រូបកាយស្ស ហានិវុទ្ធាធិនំ ចាកជភាវតោ វិសេសបច្ចយតោ ច
តស្ស “អាហារសមុទយា” តិ វុត្ថំ។ ឧក្ខសមុទយកថា នាម វដ្តកថាតិ

“សច្ចន្តរកោ”តិ វិសេសេត្វា វុត្តំ។ ធន្តរាគគ្គហិណោន ច ឧបាទានកម្មាវិជ្ជាបិ
គហិតា ឯវ។ បដិបន្នា ហោន្តិតិ អត្តោ។ វត្តមានកាលប្បយោគោ ហេស យថា
“កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ”តិ។ បតិជ្ជហន្តិតិ បតិជ្ជលភន្តិ។ កេវលីនោតិ ឥធន
វិមុត្តិតុណោន ចារិប្បវិតិ អាហា “សកលីនោ កតសត្តកិច្ចា”តិ។ យេន តេតិ
យេន អវសិដ្ឋេន តេ អសេក្ខេ បញ្ញាបេន្នា បញ្ញាបេយ្យំ, តំ នេសំ វដ្តំ សេក្ខានំ
វិយេ នត្តិ បញ្ញាបនាយ។ វដ្តន្តិ ការណំ វដ្តនដ្ឋេន ជលស្ស បវត្តនដ្ឋេន។
អសេក្ខភូមិវារោតិ អសេក្ខភូមិប្បវត្តិ។

ឧបាទានបរិបវត្តសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. សត្តជ្ជានសុត្តវណ្ណានា

៥៧. សត្តសុ ឱកាសេសូតិ រូបបដិច្ចនាទីសុ សត្តសុ ឱកាសេសុ។
វុសិតវាសោតិ វុសិតអរិយវាសោ។ ឯត្តាតិ ឥមស្មី ឧទ្ទេសេ។ សេសំ នាម ឥធន
វុត្តាវសេសំ។ វុត្តនយេនាតិ ហេជ្ជា វុត្តនយេន វេទិតព្វំ។ ឧស្សននន្ទិយន្តិ
ឧស្សន្ទគុណាវតោ តោសនំ សម្មាទាបនំ។ គុណកិត្តនេន បលោភនីយំ
សេក្ខកល្យាណបុគ្គលានំ បសាទុប្បាទនេន។ ឥទានិ វុត្តមេវ អត្តំ ចាកដំ
កាតុំ “យថា បី”តិអាទិ វុត្តំ។

ឯត្តាវតាតិ បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ វសេន សត្តសុ ហិណេសុ កោសល្លទីបនេន
ឯត្តកេន ទេសនាក្កមេន។ តន្តិ អារម្មណំ។ ធាតុអាទិមត្តមេវាតិ
ធាតាយតនបដិច្ចសមុប្បាទមត្តមេវ។ ឥមេសុ ធម្មេសូតិ ឥមេសុ ជាតាទីសុ។
កម្មំ កត្វាតិ សម្មសនកម្មំ និដ្ឋបេត្វាតិ អត្តោ។ ឯវមេត្ត បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ វសេន
សត្តជ្ជានកោសល្លបវត្តិយា បភេទេន វិភជិត្វា “តិវិជ្ជបបរិក្ខិ”តិ ទស្សេតិ
ធម្មរាជា។

សត្វដ្ឋានសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. សម្មាសម្ពុទ្ធសុត្តន្តវណ្ណនា

៥៨. អធិកំ សវិសេសំ បយសតិ បយុញ្ញតិ ឯតេនាតិ អធិប្បយាសោ,
វិសិដ្ឋបយោគោ។ តេនាហ “អធិកបយោគោ”តិ។ ឥមញ្ញំ មគ្គន្តិ អដ្ឋង្គិកំ
អរិយមគ្គមាហា។ ឥនាតិ ឥមស្មី សុត្តេ។ អវត្តមានជ្ជនាតិ ពុទ្ធប្បាទតោ បុព្វេ ន
វត្តមានភារេន។ មគ្គំ ជាតាតិ តិ សមុទាគមតោ បដ្ឋាយ សបុព្វភាគំ
សសម្ពារិសយំ សជលំ សឧទ្រយំ អរិយំ មគ្គំ ជាតាតិ អវុជ្ឈតីតិ មគ្គញ្ញំ។
វិទិតន្តិ អញ្ញោសម្បិ ញាតំ បដិលទ្ធិំ ហត្ថតលេ អាមលកំ វិយ ចាកដំ អកាសិ,
តថា កត្វា ទេសេសិ។ អមគ្គេ បរិវជ្ជនេន មគ្គេ បដិបត្តីតិ តស្ស មគ្គកុសលតា
វិយ អមគ្គកុសលតាបិ ឥន្ទ្រតញ្ញាតិ អាហ “មគ្គេ ច អមគ្គេ ច កោវិទោ”តិ។
អហំ បឋមំ គតោតិ អហំ បឋមមគ្គេន សមន្មាគតោ។

សម្មាសម្ពុទ្ធសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. អនត្តលក្ខណសុត្តន្តវណ្ណនា

៥៩. បុរាណុបដ្ឋាកេតិ បុព្វេ បធានបទបាណកាលេ ឧបដ្ឋាកក្ខតេ។
“អវសវត្តនជ្ជេន អស្សមិកជ្ជេន សុញ្ញតជ្ជេន អត្ថបដិក្ខេបជ្ជេន”តិ ឯវំ បុព្វេ
វុត្តេហិ។ ឯត្ថកេន ហ៊ានេនាតិ “រូបំ, ភិក្ខុវេ, អនត្តា”តិ អារភិទ្ធា យាវ “ឯវំ មេ
វិញ្ញាណំ មា អហោសី”តិ ឯត្ថកេន សុត្តបទេសេន។ អកថិតស្សេវ កថនំ ឧត្តរំ,
ន កថិតស្សាតិ វុត្តំ “តានិ ទស្សេត្វា”តិ។ សមោធានត្វាតិ សម្បិណ្ឌិត្វា។
វិត្តារកថាតិ វិត្តារតោ អដ្ឋកថា។ អនត្តលក្ខណមេវាតិ តព្ពហុលតាយ
តប្បធានតាយ ច វុត្តំ។ អនិច្ចតាធិនម្បិ ហិ តត្ថ តំធិបនត្ថមេវ វុត្តត្តា តទេវ
ជេដ្ឋំ បធានំ តថា វេនេយ្យជ្ឈាសយតោ។

អនត្តលក្ខណសុត្តវដ្ឋានា និដ្ឋិតា។

៨. មហាលិសុត្តវដ្ឋានា

៦០. ឯកន្តទុក្ខន្តិអាទិនិ បទានិ វុត្តនយានេវ, តស្មា តត្ថ វុត្តនយេនេវ អគ្គោ
វេទិតញោ។ ឯត្ថ ច យថា សរាគោ ហេតុ បច្ចយោ សំកិលេសាយ, ឯវំ
សវិបស្សនោ មគ្គោ ហេតុ បច្ចយោ ច វិសុទ្ធិយាតិ ទដ្ឋព្ភំ។

មហាលិសុត្តវដ្ឋានា និដ្ឋិតា។

៩. អាទិត្តសុត្តវដ្ឋានា

៦១. ឯកានសហ្មីតិ រាគាទីហិ ឧទាយាសបរិយោសានេហិ ឯកានសហ្មី
សន្តាបនជ្ជន អគ្គីហិ។ ទ្វីសូតិ អដ្ឋមនវមេសុ។ ទុក្ខលក្ខណមេវាតិ
តព្ភហុលតាយ តប្បធានតាយ ច វុត្តំ។

អាទិត្តសុត្តវដ្ឋានា និដ្ឋិតា។

១០. និរុត្តិបថសុត្តវដ្ឋានា

៦២. និរុត្តិយោវ និរុត្តិបថាតិ បថ-សន្តោ បទវឡនមាហា យថា “ពិជានិយេវ
ពិជជាតានី”តិ។ និរុត្តិវសេនាតិ និព្ពចនវសេន។ បថា ច អត្តានុរូបភាវតោ។
តិណិប័តិ និរុត្តិអធិវចនបញ្ញត្តិបថបទានិ។ តថា ហិ “ផុសតីតិ
ជស្សោ”តិអាទិនា និហរិទ្ធា វចនំ និរុត្តិ, “សិរីវឡកោ ជនវឡកោ”តិអាទិនា
វចនមត្តមេវ អធិការំ កត្វា បវត្តំ អធិវចនំ, “តក្កោវិតក្កោ”តិអាទិនា
តំតំបកាវេន ញាបនតោ បញ្ញត្តិ។ អថ វា តំតំអត្តប្បកាសនេន និច្ឆិតំ, និយតំ
វា វចនំ និរុត្តិ។ អធិ-សន្តោ ឧបរិភាគេ, ឧបរិ វចនំ អធិវចនំ។ កស្ស ឧបរិ?

បកាសេតព្ភស្ស អត្ថស្សាតិ ចាកដោយមត្តោ។ អដ្ឋនំ វចនំ អដិវចនំ។ កេន
អដ្ឋនំ? អត្ថេន។ អត្ថស្ស បញ្ញាបនត្ថេន បញ្ញត្តិ ឯវំ និរុត្តិអាទិបទានំ
សព្វវចនេសុ បវត្តិ វេទិតញ្ច។ អញ្ញថា “ដុសតីតិ ជស្សោ” តិអាទិប្បការេន
និទ្ទារណាវចនានំយេវ និរុត្តិតា, សិរិវឌ្ឍកជនវឌ្ឍកបកាវនមេវ អភិលាបនំ
អដិវចនតា។ “តក្កោវិតក្កោ” តិ ឯវំបកាវនមេវ ឯកមេវ អត្ថំ តេន តេន
បកាវេន ញាបេន្តានំ វចនានំ បញ្ញត្តិ ច អាបន្នេយ្យ។ អសំកិល្លាតិ ន
សំកិល្លា។ តេនាហ “អវិជហិតា... បេ... អនឌ្ឍិតា” តិ។ ន សំកិយន្តិ តិ ន
សំកិរិយន្តិ, ន សំកិយិស្សន្តិ ន សំកិរិយិស្សន្តិ តិ អត្ថោ។ អប្បដិកុដ្ឋាតិ ន
បដិក្ខត្តា។ យស្មា ភន្តំ អតិក្កន្តំ ឧប្បាទាទិ អតិក្កន្តមេវ ហោតិ, តស្មា វុត្តំ
“ភន្តមេវា” តិ។ យស្មា ទេសន្តំ សន្តោបិ អតិក្កន្តន្តិ វុច្ឆតិ, តស្មា តទាភាវំ
ទស្សេតុ “ទេសន្តំ អសន្តមិត្វា” តិ វុត្តំ។ យត្ថ យត្ថ ហិ សន្តាវ ឧប្បន្នន្តិ, តត្ថ
តត្ថេវ ភិជ្ឈន្តិ និរុជ្ឈន្តិ វិបរិណាមន្តិ វិធាសំ អាបន្នន្តិ។ តេនាហ
“វិបរិណាតន្តិ... បេ... នជ្ជ” តិ។ អចាកជីក្ខតំ អជាតត្តា ឯវំ។

វសកណាកោតតតាយ វស្សកញ្ញា។ មូលទិដ្ឋិតតិកាតិ មូលភូតា
ទិដ្ឋិតតិកា, ឥមស្មី កប្បេ សព្វបឋមំ តាទិសទិដ្ឋិសមុប្បាទកា។ បុនប្ប្នំ
អាវន្តេន្តស្សាតិ អហេតុវាទបដិសំយុត្តកន្តំ ឧគ្គហេត្វា បរិយាបុណិក្ខា តទត្ថំ
វីមសន្តស្ស “នត្ថិ ហេតុ, នត្ថិ បច្ចយោ សត្តានំ
សំកិលេសាយា” តិអាទិនយប្បវត្តាយ លទ្ធិយា អាវម្ពណោ មិច្ឆាសតិ សន្តិជ្ជតិ,
“នត្ថិ ហេតុ” តិអាទិវសេន អនុស្សវ្វបលទ្ធវេ អត្ថេ តទាការបរិវិតក្កនេហិ
សវិត្តហេវិយ សរូបតោ ចិត្តស្ស បច្ចបដ្ឋិតេ ចិរកាលបរិចយេន “ឯវមេត” តិ
និជ្ឈានក្ខមភាវុបកមនេន និជ្ឈានក្ខន្តិយា តថាគហិតេ បុនប្ប្នំ តថេវ
អាសេវន្តស្ស ពហុលីករោន្តស្ស មិច្ឆាវិតក្កេន សមាទិយមាណ
មិច្ឆាវាយាមូបត្ថម្ភិតា អតំសភាវំ “តំសភាវំ” តិ គណ្ណន្តិ មិច្ឆាសតីតិ លទ្ធិនាមា

តំលៃឆ្នាំសហគតា តណ្ហា សន្តិដ្ឋតិ។ យថាសកំរិតក្តាធិបច្ចយលាភេន តស្មី
អារម្មណេ អធិដ្ឋតតាយ អនេកគ្គតំ បហាយ ចិត្តំ ឯកគ្គតំ អប្បីតំវិយ
ហោតិ មិច្ឆាសមាធិនា។ សោមិ ហិ បច្ចយវិសេសេហិ លទ្ធកាវនាពលោ ព្យាធិសេ
ហានេ សមាធានបតិបកិច្ចករោ ហោតិយេវ វាលវិជ្ឈនាធិសុ វិយាតិ ធន្តំ។
តថា ហិ អនេកក្ខត្តំ តេនាការេន បុព្វភាគិយេសុ ជវេនវារេសុ បវេត្តេសុ
សត្តបច្ចិមេ ជវេនវារេ សត្ត ជវេនាធិ ជវេន្តិ។ តត្ថ បឋមេ សតេកិច្ចោ ហោតិ, តថា
ធុតិយាធិសុ។ សត្តមេ បន ជវេនេ សម្បត្តេ អតេកិច្ចោ ហោតិ។ តេនាហ
“អស្សនេន្តស្ស”តិអាធិ។ ឥមេសុប្បិ ធូសុប្បិ ហានេសុ។

បច្ចុប្បន្នំវាតិ ឯត្ថ ឥតិ-សន្តោ អាធិអត្តោ។ តេន “យទេតំ អនាគតំ នាម,
នយិទំ អនាគត”ត្ថិអាធិកំ សន្តណ្ហាតិ។ តេប្បិ តេ វស្សកញ្ញាបិ ន មញ្ញីសុ
លោកសមញ្ញាយ អនតិក្កមនិយតោ។ តេនាហ “អតីតំ បនា”តិអាធិ។ ឧន្ទានំ
ឧបរិ និរុទ្ធា បណ្ណាតិ។

និរុត្តិបថសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឧបយវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. អរហន្តវគ្គោ

១. ឧទាធិយមាណសុត្តវណ្ណានា

២៣. គណ្ហាមាណាតិ “ឯតំ មមា”តិអាធិនា គណ្ហាមាណោ។ ចាសេនាតិ
រាគចាសេន។ តញ្ញា មារោ មារចាសោតិ មញ្ញាតិ។ តេនាហ “អន្តលិក្ខចរោ
ចាសោ, យ្វាយំ ចរតិ មាណសោ”តិ (សំ. និ. ១.១៥១; មហាវ. ៣៣)។ មុត្តោ នាម
ហោតិ អនុទាធិយតោ សត្តសោ ឧន្ទស្ស អភាវតោ។

ឧបាទិយមានសុត្តន្តវដ្តានា និដ្ឋិតា។

២-៦. មញ្ញមានសុត្តានិវដ្តានា

៦៤-៦៨. “ឯតំ មមា”តិអាទិនា។ មញ្ញនា អភិនន្ទនា ច។ តណ្ហានន្នោតិ
តណ្ហា ឯវ នន្នោ។ សា ហិ តណ្ហាយនន្នេន តណ្ហា, ជន្និកតន្នេន នន្នោ។ ចតុត្ថំ
អនិច្ចលក្ខណាមុខេន វុត្ថំ, បញ្ចមំ ធុក្ខលក្ខណាមុខេន, ជជ្ជំ
អនត្តលក្ខណាមុខេន។ សេសំ តិសុបិ សទិសមេវាតិ វុត្ថំ “ឯសេវ នយោ”តិ។

មញ្ញមានសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

៧. អនត្តនិយសុត្តវដ្តានា

៦៩. អនត្តនិយន្តំ ន អត្តនិយំ។ តេនាហ “ន អត្តនោ សន្តក”ន្តិ។

អនត្តនិយសុត្តវដ្តានា និដ្ឋិតា។

៨-១០. វជនីយសណ្ឋិតសុត្តានិវដ្តានា

៧០-៧២. វជនីយេនាតិ វជនីយេន វាគុប្បាទកេន។ តេនាហ “វាគស្ស
បច្ចយភាវេនា”តិ។ វាហុលសំយុត្តេ វាហុលត្រេវស្ស បុច្ឆាវសេន អាគតា។ ឥធិ
វាធិត្រេវស្ស សុវាធិត្រេវស្ស ច បុច្ឆាវសេន, ចាឡិ បន សព្ពត្ថ សទិសា។ តេនាហ
“វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ញានី”តិ។

វជនីយសណ្ឋិតសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

អវហន្តវគ្គវដ្តានា និដ្ឋិតា។

៨. ខន្ធនិយវគ្គោ

១-៣. អស្សាទសុត្តានិវដ្តនា

៧៣-៧៥. ចតុស្កម្មេវ កថិតំ អស្សាទានិកញ្ចេវ សមុទយានិកញ្ចេវ វសេន
ទេសនាយ បវត្តត្តា។ យស្មា អស្សាទោ សមុទយសច្ចំ, អាទិនវោ ទុក្ខសច្ចំ,
និស្សរណំ មគ្គសច្ចំ និរោធសច្ចញ្ញាតិ វុត្តោវាយមត្តោ; ទុតិយេ
សមុទយស្សាទោ សមុទយសច្ចំ, អាទិនវោ ទុក្ខសច្ចំ, អត្ថផ្កមោ និរោធសច្ចំ,
និស្សរណំ មគ្គសច្ចំន្តិ វុត្តោវាយមត្តោ; តតិយំ អរិយសាវកស្សេវ វសេន វុត្តំ។

អស្សាទសុត្តានិវដ្តនា និដ្ឋិតា។

៤. អរហន្តសុត្តនិវដ្តនា

៧៦. យត្ថកា សត្តាវាសាតិ តស្មី តស្មី សត្តនិកាយេ អាវសនដ្ឋេន សត្តា
ឯវ សត្តាវាសា។ តេន យត្ថកា សត្តាវាសា, តេហិ សព្វេហិបិ ឯតេ អគ្គា ឯតេ
សេដ្ឋា, យេ ឥមេ អរហន្តាតិ ទស្សេតិ។ បុរិមនយេនេវាតិ បុរិមស្មី
សត្តជ្ឈានកោសល្យសុត្តេ វុត្តនយេន។

តទត្ថបរិធិបនាហិតិ “បញ្ចក្ខន្ធវេ បរិញ្ញាយ។ តណ្ហា តេសំ នវិជ្ជតិ។
អស្មិមាទោ សមុច្ឆិន្នោ”តិអាទិនា តស្ស យថានិទ្ធិជ្ជស្ស សុត្តស្ស អត្ថធិបនាហិ
ចេវ “អនេជំ តេ អនុប្បត្តា, ចិត្តំ តេសំ អនាវិល”ន្តិអាទិនា
វិសេសត្ថបរិធិបនាហិ ច។ ឈានមគ្គជលបរិយាបន្នំ អតិសយិតសុខំ
ឯតេសមត្ថិតិ សុខិនោតិ អាហា “ឈាន...បេ.... សុខិតា”តិ។ តណ្ហា តេសំ ន
វិជ្ជតិ ឯត្ថ តេសំ អចាយទុក្ខជនិកា តណ្ហា នវិជ្ជតិ វុត្តំ។ វដ្តមូលិកាយ
តណ្ហាយ អភាវា “នន្ទិ តេសំ នវិជ្ជតិ”តិ ឯត្ថ វុច្ឆតិ ឥតិ។ ឥមស្សបីតិ បិ-សទ្ធន
ទុក្ខស្សាភាវេនបីតិ ទុក្ខាភាវោ វិយ វដ្តមូលិកតណ្ហាភាវោ សម្បជ្ឈាយតិ ឥតិ
ទដ្ឋព្វំ។ តេន ហិ តេ អនុចាទិសេសនិព្វានប្បត្តិយា អច្ឆន្តសុខិតា ឯវាតិ វុច្ឆន្តិ ឥតិ។

“សេយ្យោបាមស្មី” តិអាទិនយប្បវត្តិយា នវិដោ ញាណោតិ
អគ្គមគ្គញាណោ។

អរហន្តំ អនុប្បត្តា។ អលីត្តាតិ អមក្ខិតា។ ព្រហ្មក្ខតាតិ ព្រហ្មការំ បត្តា,
ព្រហ្មតោ វា អរិយមគ្គញាណតោ ក្ខតា អរិយាយ ជាតិយា ជាតា។ សត្ត
សទ្ធម្មា គោចរោ បវត្តិជ្ជានំ ឯតេសន្តិ សត្តសទ្ធម្មគោចរា។

និរាសន្តបារោ នាម គហិតោ កុតោចិបិ តេសំ អាសន្តាយ អការតោ។
សម្មាទិដ្ឋិអាទីហិ ទសហិ អន្តេហិ សម្មាវិមុត្តិ-សម្មាញាណាបរិយោសានេហិ។
“អាគុំ ន ករោតី” តិអាទីហិ ចត្វហិ ការណេហិ។ តណ្ហា តេសំ នវិជ្ជតីតិ ឥធម្មិ
តណ្ហាបហានស្ស ពហូបការតាទស្សនំ។ តេនាហ “ធាសការិកា តណ្ហាបិ
តេសំ នត្ថី” តិ។

នវិកម្មន្តិ “សេយ្យោបាមស្មី” តិអាទិនា។

ឧទ្ធំ តិរិយំ អចាចិន្តិ ឯត្ថ “ឧទ្ធំ វុច្ឆតី” តិអាទិនា រូបមុខេន អត្តការំ
គហេត្វា បវត្តោ បឋមនយោ។ កាលត្ថយវសេន ធម្មប្បវត្តិ គហេត្វា បវត្តោ
ទុតិយនយោ។ ហេនវសេន សកលលោកធាតុំ គហេត្វា បវត្តោ តតិយនយោ។
ពុទ្ធាតិ ចត្តារិ សច្ចានិ ពុទ្ធវត្តោ។

សីហនាទសមោធានន្តិ សីហនាទានំ សំកលនំ។ លោកេ អត្តនោ
ឧត្តរិ តរស្សភាវា អនុត្តរា។ ឧត្តរោ តាវ តិដ្ឋតុ បុរិសោ, សទិសោបិ តាវ នត្ថីតិ
អសទិសា។ សកលម្បិ ករំ ឧត្តរិ តាវ កវិបិដ្ឋេ បត្វាវិមុត្តិសុខេន
សុខិតត្តាទិវសេន ឯកវីសតិយាការេហិ សីហនាទំ នទន្តិ។

អរហន្តសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ទុតិយអរហន្តសុត្តវដ្ឋាន

៧៧. សុទ្ធិកមេវាតិ សុទ្ធសំខិត្តពន្ធមេវ កត្វា។

ទុតិយអរហន្តសុត្តវដ្ឋាន និដ្ឋិតា។

៦. សីហសុត្តវដ្ឋាន

៧៨. សីហោតិ បរិស្សយសហនតោ បដិបក្ខហននតោ ច “សីហោ”តិ
លទ្ធនាមោ មិគាធិបតិ។ ចត្តារោតិ ច សមាធម៌ សីហជាតិកកាវេ
វណ្ណាវិសេសាធិសិទ្ធនវិសេសេន ចត្តារោ សីហា។ តេ ឥធានិ នាមតោ វណ្ណតោ
អាហារតោ ធស្សេត្វា ឥធាធិប្បតសីហំ នាធម្មការតោ វិភាវេតុំ
“តិណសីហោ”តិអាធិ អារទ្ធុំ។ តិណភក្កោ សីហោ តិណសីហោ បុរិមបទេ
ឧត្តរបទលោបេន យថា “សាកបត្តិវោ”តិ។ កាឡវណ្ណតាយ កាឡសីហោ។
តថា បណ្ណសីហោ។ តេនាហ “កាឡសីហោ កាឡភាវិសធិសោ, បណ្ណសីហោ
បណ្ណបលាសវណ្ណភាវិសធិសោ”តិ។ វត្តកម្ពលស្ស វិយ កេសរោ
កេសរកលាចោ ឯតស្ស អត្ថិតិ កេសរី។ លាខារសបរិកម្មកតេហិ វិយ
ចាធបរិយន្តេហិតិ យោជនា។

កម្មានុការសិទ្ធិអាធិបច្ចមហោសក្ខតាហិ សព្វមិគកណាស្ស រាជា
សុវណ្ណគុហតោ វាតិអាធិ “សីហស្ស វិហារោ កិរិយា ឯវំ ហោតី”តិ កត្វា វុត្ថំ។

សមំ បតិជ្ជាបេត្វាតិ សព្វភាគេហិ សមមេវ ភូមិយំ បតិជ្ជាបេត្វា។
អាកឡិត្វាតិ បុរតោ អាកឡិត្វា។ អភិហរិត្វាតិ អភិមុខំ ហរិត្វា។ សង្ឃាតន្តិ
វិនាសំ។ វីសតិយដ្ឋិកំ ហំនំ ឧសភំ។

សមសីហោតិ សមជាតិកោ សមភាគោ ច សីហោ។ សមាធាស្មីតិ
នេសនាមត្ថំ, សមប្បការតាយបិ ន ភាយតិ។ សក្កាយទិដ្ឋីពលវតាយាតិ “កេ
អញ្ញោ អម្ពេហិ ឧត្តរិតរា, អថ ខោ មយមេវ មហាពលា” តិ វរំ
ពលាតិមាននិមិត្តាយ អហាម្ពារហេតុក្ខតាយ សក្កាយទិដ្ឋិយា ពលភារេន។
សក្កាយទិដ្ឋិបហ័នត្តាតិ សក្កាយទិដ្ឋិយា បហ័នត្តា និរហាម្ពារត្តា
អត្ថសីលេហស្ស សុដ្ឋុសមុគ្គ្យជិតត្តា ន ភាយតិ។

តថា តថាតិ សីហសទិសតាទិនា តេន តេន បការេន អត្តានំ កេធមសីតិ
វត្វា តមត្ថំ វិវរិត្វា ទស្សេត្ថំ “សីហោតិ ខោ” តិ អាទិ វុត្ថំ។

កតាភិនិហារស្ស លោកនាថស្ស ពោធិយា និយតការប្បត្តិយា
ឯកន្តការីពុទ្ធភារោតិ កត្វា “តីសុ ចាសាទេសុ និវាសកាលោ, មគធរញ្ញោ
បដិញ្ញាទានកាលោ, ចាយាសស្ស បរិភុត្តកាលោ” តិ អាទិនា អភិសម្ពោធិតោ
បុរិមាវត្ថាបិ សីហសទិសំ កត្វា ទស្សិតា។ ភារីនិ, ភូតោបចារោបិ ហិ
លោកវោហារោ។ វិជ្ជាការសាមញ្ញតោ ភូតវិជ្ជា ឥតវិជ្ជាបិ ឯកជ្ឈំ គហេត្វា
បដិច្ចសមុប្បាទសម្មសនតោ តំ បុរេតរំ សិទ្ធិវិចាកំវិយ កត្វា អាហ “តិស្សេរា
វិជ្ជាវិសោធចត្វា” តិ។ អនុលោមបដិលោមតោ បវត្តញ្ញាណាវសេន
“យមកញ្ញាណាមន្តនេនា” តិ វុត្ថំ។

តត្ថ វិហារន្តស្ស្យតិ អជចាលនិក្រោធមូលេ វិហារន្តស្ស្យ។ ឯកាទសមេ
ទិវសេតិ សត្តសត្តាហតោ បរំ ឯកាទសមេ ទិវសេ។ អចលបល្លង្កេតិ
ឥសិបតនេ ធម្មចក្កបវត្តនត្ថំ និសិន្នបល្លង្កេ។ តម្បិ ហិ កេនចិ
អប្បជីវត្តិយធម្មចក្កបវត្តនត្ថំ និសន្នាតិ កត្វា វជិរាសនំវិយ អចលបល្លង្កេ
វុច្ចតិ។ ឥមស្មិញ្ចា បន បទេតិ “ទ្វេមេ, ភិក្ខុវេ, អន្តា” តិ អាទិនយប្បវត្តេ ឥមស្មី
សទ្ធម្មកោដ្ឋាសេ។ ធម្មយោសោ... បេ... ទសសហស្សិលោកនាតុំ បដិច្ចាទេសិ

“សព្វត្ថ បីតា សុណាន្ត” តិ អធិដ្ឋានេន។ សោធុសហាការេហិតិ “ទុក្ខបរិញ្ញា,
សមុទយប្បហានំ, និរោធសច្ឆិកិរិយា, មគ្គភាវនា” តិ វេ ឯកេកស្មី មគ្គេ ចត្តារិ
ចត្តារិ កត្វា សោធុសហិ អាគារេហិ។

វុត្តោយេវ, ន ឥធ វុត្តោ, តស្មា តត្ថ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោតិ
អធិប្បាយោ។ យស្មា ច អបរេហិបិ អដ្ឋហិ ការណេហិ ភគវា តថាគតោតិ
អារភិត្វា ឧទានជ្ជកថាធិសុបិ (ឧទា. អដ្ឋ. ១៨; ឥតិវុ. ៣៨) តថាគតបទស្ស
អត្តោ វុត្តោ វេ, តស្មា តត្ថ វុត្តនយេន អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ យទិបិ ភគវា ន
ពោធិបល្លង្គំ និសិន្នមត្តោវ អភិសម្ពុទ្ធា ជាតោ, តថាបិ តាយ និសង្ខាយ
និសិន្នោវ បនុជ្ជ សព្វបរិស្សយំ អភិសម្ពុទ្ធា ជាតោ។ តថា ហិ តំ
“អបរាជិតបល្លង្គ” តិ វុត្តតិ។ តស្មា “យាវ ពោធិបល្លង្គា វា” តិ វត្វា តេន
អបរិតុស្សន្តោ “យាវ អរហត្តមគ្គញ្ញាណា វា” តិ អាហា។

ឥតិ រូបន្តិ ឯត្ថ ឥតិ-សទ្ធា និទស្សនត្តោ។ តេន រូបំ សរូបតោ បរិមាណតោ
បរិច្ឆេទតោ ទស្សិតន្តិ អាហា “ឥទំ រូប” តិ អាទិ។ “ឥទំ រូប” តិ ហិ ឥមិនា
ភូតុចាទាយភេទរូបំ សរូបតោ ទស្សិតំ។ ឯត្ថកំ រូបន្តិ ឥមិនា តំ បរិមាណតោ
ទស្សិតំ។ តស្ស ច បរិមាណស្ស ឯកន្តភាវទស្សនេន “ន ឥតោ ភិយ្យោ រូបំ
អត្ថិ” តិ វុត្តំ។ សភាវតោតិ សលក្ខណតោ។ សរសតោតិ សកិច្ចតោ។
បរិយន្តតោតិ បរិមាណបរិយន្តតោ។ បរិច្ឆេទតោតិ យត្ថកេ ហ្មនេ តស្ស បរត្ថិ,
តស្ស បរិច្ឆេទនតោ។ បរិច្ឆិន្ទនតោតិ បរិយោសានប្បត្តិតោ។ តំ សព្វំ ទស្សិតំ
ហោតិ យថាវុត្តនវិភាគេន។ អយំ រូបស្ស សមុទយោ នាមាតិ អយំ អាហារាធិ
រូបស្ស សមុទយោ នាម។ តេនាហា “ឯត្តាវតា” តិ អាទិ។ អត្ថដ្ឋមោតិ និរោធា។
“អាហារសមុទយា អាហារនិរោធា” តិ ច អសាធារណមេវ គហេត្វា សេសេ
អាទិ-សទ្ធាន សង្កណ្ឌាតិ។

បណ្ណាសលក្ខណបដិមណ្ឌិតន្តិ បណ្ណាសឧទយព្ពយលក្ខណវិភូសិតំ
សមុទយត្ថម្ពគហណតោ។ វិណាសវត្តាតិ អនវសេសំ សាវសេសញ្ច
អាសវានំ បរិក្ខណត្តា។ អនាគាមីនម្បិ ហិកយំ ចិត្តត្រាសោ ច ន ហោតីតិ។
ញ្ញាណសំវេតោ ភយតូបដ្ឋានញ្ញាណំ។ ឥតវេសំ បនទេវានន្តិ អវិណាសវេ
ទេវេ សន្ធាយ វេទិតិ។ ភោតិ ធម្មាលបនមត្តន្តិ វាចសិកំ តថាលបនមត្តំ។

ចក្កន្តិ សត្ត អាណាចក្កំ, តំ បន ធម្មតោ អាគតន្តិ ធម្មចក្កំ។ តត្ថ
អរិយសាវកានំ បដិវេធជធម្មតោ អាគតន្តិ ធម្មចក្កំ។ ឥតវេសំ ទេសនាធម្មតោ
អាគតន្តិ ធម្មចក្កំ។ ធីរិយេបិ ញ្ញាណំ បដានន្តិ ញ្ញាណសីសេន វុត្តំ
“បដិវេធសញ្ញាណម្បិ ទេសនាញ្ញាណម្បិ” តិ។ ឥនានិ តំ ញ្ញាណទ្វយំ សរូបតោ
ទស្សេតុំ “បដិវេធសញ្ញាណំ នាមា” តិអាធិ វុត្តំ។ យស្មា ចស្ស ញ្ញាណស្ស
សុប្បដិវុត្តា ភគវា តានិ សង្ឃី នយសហស្សានិ វេនេយ្យានំ ទស្សេតុំ សមត្តោ
អហោសិ, តស្មា តានិ សង្ឃី នយសហស្សានិ តេន ញ្ញាណេន សទ្ធិយេវ
សិទ្ធានីតិ កត្វា ទស្សេន្តោ “សង្ឃិយា ច នយសហស្សេហិ បដិវុត្តិ” តិ អាហា។
តិបរិវុត្តន្តិ ឥទំ ទុក្ខន្តិ ច, បរិញ្ញេយ្យន្តិ ច, បរិញ្ញាតន្តិ ច ឯវំ តិបរិវុត្តំ, តំយេវ
ទ្វាទសាការំ។ តន្តិ ទេសនាញ្ញាណំ បរវត្តតិ ឯស ភគវា។ អប្បដិបុគ្គលោតិ
បតិនិធិក្ខតបុគ្គលវហិតោ។ ឯកសទិសស្សាតិ និព្វិការស្ស។

សីហសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ខន្ធនិយសុត្តវណ្ណានា

៧៩. វិបស្សនាវសេនាតិ ឯតវហិ រូបវេទនាទយោ អនុស្សវិត្វា “បុព្ពេចាហំ
ឯវំវេទនោ អហោសិ” ត្តិ អតីតានំ រូបវេទនាទីនំ បច្ចុប្បន្នេហិ
វិសេសាការទស្សនាវិបស្សនា, តស្សាវិបស្សនាយ វសេន។ ឬយាយំ “ន ឥទំ

អភិញ្ញាវសេនា"តិ បដិក្ខេបោ កតោ, តស្ស ការណំ ទស្សន្តោ
"អភិញ្ញាវសេន ហិ"តិ អាទិមាហ។ ខន្ធបដិពន្ធា នាម គោត្តវណ្ណាហារាទយោ។
ឯវំ អនុស្សវន្តោតិ យថាវុត្តវិបស្សនាវសេន អនុស្សវន្តោ។ សភាវធម្មានំ ឯវំ
អនុស្សវណាស្ស វុត្តត្តា "សុញ្ញតាបព្ព"ន្តិ វុត្តំ។

យស្មា តេ ឯវំ រូបាទយោ នេវ អត្តា, ន អត្តនិយា អសារា អនិស្សរា, តស្មា
តតោ សុញ្ញា, តេសំ ភារោ សុញ្ញតា, តស្ស លក្ខណំ រូប្បនាទិកំ ទស្សតុំ។

កិញ្ញាតិ ហេតុអត្តជោតកេ ការណោ បច្ចត្តវចនន្តិ អាហ "កិញ្ញាតិ
ការណាបុច្ឆា, កេន ការណោន រូបំ វនេថា"តិ។ ឯតន្តិ ឯតំ ភូតុចាទាយភេទំ
ធម្មជាតំ។ កេន ការណោន រូបំ នាមាតិ កី ការណំ និស្សាយ រូបន្តិ វុច្ចតីតិ
អត្តោ។ ការណុទ្កេសោតិ ការណាស្ស ឧទ្ទិសនំ។ រូប្បតិ ឯតុ រូបំ នាម
សីតាទិវិរោធិបច្ចយសន្និទាតេន វិសទិសុប្បត្តិ។ តេនាហ "សីតេនបី"តិ អាទិ។
បព្ពតថាទេតិ ចក្កវាឡបព្ពតថាទេ, សោ បន តត្ថ អច្ចុគ្គតោ ចាការោវិយ
បិតោ។ តថា ហិ តត្ថ សត្តា ឱលម្ពន្តា តិជ្ជន្តិ។ ហត្ថចាសាកតាតិ ហត្ថចាសំ
អាគតា ឧចាគតា។ តត្តាតិ តស្មី ហត្ថចាសាកតេ សត្តេ។ ជិដ្ឋិត្វាតិ
មុច្ឆាបត្តិយា មុច្ឆិត្វា, អដ្ឋបច្ចដ្ឋឧច្ឆេទវសេន វា បរិច្ឆិដ្ឋិត្វា។ អច្ចន្តខារេ ឧទកេតិ
អាតបសន្តាចាការេន អតិសីតភាវមេវ សន្ធាយ អច្ចន្តខារតា វុត្តា សិយា។ ន
ហិ តំ កប្បសណ្ឋានឧទកំ សម្បត្តិករមហាមេយវុដ្ឋំ បថវីសន្ធារកំ
កប្បវិរាសឧទកំវិយ ខារំ ភវិតុំ អរហតិ, តថា សតិ បថវីបិ វិលីយេយ្យាតិ។
មហីសករដ្ឋំ នាម ហិមវន្តបទេសេ ឯកំ វដ្ឋំ។

អរិចិមហានិរយេតិ សឧស្សនំ អរិចិជិរយំ វុត្តំ។ គត្តាបិដ្ឋេតិ គត្តាតិវេ។

សរន្តា គប្បន្តិតិ សរីសបបទស្ស អត្ថំ វេទិតិ។ ឯតន្តិ រុប្បនំ។ យថា កបិនតា
បថវិយា បច្ចត្តលក្ខណំ, ឯវំ រុប្បនំ រូបក្ខន្ធស្ស បច្ចត្តលក្ខណំ,
សភាវក្ខតលក្ខណាន្តិ អត្ថោ។

បុរិមសទិសន្តិ បុរិមេ រូបក្ខន្ធរុត្តន សទិសំ។ តំ “កិន្តិ
ការណាបុច្ឆា” តិអាទិនា រុត្តនយេនេវ វេទិតត្ថំ។ សុខំ ឥដ្ឋារម្មណំ។ សុខាទិនំ
វេទនានំ។ បច្ចយតោតិ អារម្មណាបច្ចយតោ។ អយមត្ថោតិ “សុខារម្មណំ
សុខន្តិ រុច្ឆតិ” តិ អយមត្ថោ។ ឧត្តរបទលោបេន ហេស និទ្ទេសោ។ វេទយតីតិ
អនុកវតិ។ វេទយិតលក្ខណាតិ អនុកវនលក្ខណា។

នីលបុប្ផតិ នីលវណ្ណាបុប្ផេ។ វត្ថុ វាតិ នីលវត្ថុ។ វា-សន្នេន វណ្ណាធាតុអាទិ
សន្និណ្ឌាតិ។ អប្បនំ វា លានំ វាបេន្តោ។ ឧប្បជ្ជនសញ្ញាបីតិ យំ កិញ្ចំ នីលំ
រូបាយតនំ អារត្ត ឧប្បជ្ជនសញ្ញាបី, យា បកិណ្ឌាកសញ្ញាតិ រុច្ឆតិ។

រូបត្តាយាតិ រូបភាវាយ។ យាគុមេវាតិ យាគុភាវិនមេវ វត្ថុ។ យាគុត្តាយ
យាគុភាវាយ។ បចតិ នាម បុគ្គលោ។ ឯវន្តិ យថា យាគុអាទិវត្ថុ បុរិសោ
យាគុអាទិអត្តាយ បចតិ និច្ឆាទេតិ, អយំ ឯវំ រុប្បនាទិសភាវេ ធម្មសមូហោ
យថាសកំ បច្ចយេហិ អភិសន្និយមាទេ ចេតនាបធានោ ធម្មសមូហោ
បវត្តនត្ថំ វិសេសបច្ចយោ ហុត្វា តេ អភិសន្និរោតិ និរោបេតិ និព្ពត្តតិ។
តេនាហ “បច្ចយេហី” តិអាទិ។ រូបមេវាតិ រូបសភាវមេវ, ន អញ្ញំ សភាវំ។
អភិសន្និរោតីតិ ឥតវេហិ បច្ចយធម្មេហិ អធិកំ សុដ្ឋ បច្ចយតំ ករោតិ។
“ឧបគប្បតិ យាបេតិ អាយូហាតិ” តិ តស្សេវ វេវចនានិ។ អភិសន្និរណាមេវ ហិ
អាយូហាធានិ។ និព្ពត្តតិ តេសំ ធម្មានំ រុប្បនាទិភាវេន និព្ពត្តិយា បច្ចយោ
ហោតីតិ អត្ថោ។ ចេតយិតលក្ខណាស្ស សន្និវស្សាតិ ឥទំ សន្និវក្ខន្ធធម្មានំ

ចេតនាបដានត្តា វុត្តំ។ តថា ហិ ភកវា សុត្តន្តភាជនីយេ សម្ពុទ្ធកូដំ វិភជន្តន
ចេតនាវិភត្តា។

វាតិផ្តលំ ព្រហតិដលំ។ ចតុរស្សវល្លិតិ តិវុតាលតា។ អទារិកន្តិ
ទារសរហិតំ, តំ បន បណ្ណាដលាទិ។ យត្ថ លោណាសោ អធិកោ, តំ
លោណិកន្តិ អាហា “លោណាយាគូ” តិអាទិ។ អម្ពិលាទិភេទំ រសំ។

អាការសណ្ឋានគហណាវសេនាតិ នីលបីតាទិអាការគហណាវសេន ចេវ
វដ្ឋចតុរស្សទិសណ្ឋានគហណាវសេន ច។ វិធាបិ អាការសណ្ឋានាតិ
អាការសណ្ឋានេហិ វិធា, តេ ឋេបេត្វាបិ។ បច្ចត្ថភេទគហណាវសេនាតិ តស្ស
តស្ស អារម្មណស្ស បភេទគហណាវសេន។ អសម្មោហតោតិ យាថាវតោ។
វិសេសោ វិសេសត្ថទីបនតោ, អវិសេសោ អយំ ធម្មោ អវិសេសទីបនតោ។
តេនាហា “វិសេសោ វេទិតញ្ចោ” តិ។ ជាននញ្ចិ អវិសិដ្ឋំ, តំ សមាសបនតោ
ឧបសគ្គា វិសេសេន្តិ។ តថា ហិ សញ្ញាននបទំ បច្ចភិញ្ញាណិមិត្តំ
អាការគហណាមត្តំ ពោធិតិ, វិជាននបទំ តតោ វិសិដ្ឋិសយគហណំ។
បជាននបទំ បន តតោបិ វិសិដ្ឋតវំ បការតោ អវពោធំ ពោធិតិ។ តេនាហា
“តស្សបី” តិអាទិ។ អារម្មណសញ្ញាននមត្តមេវាតិ នីលាទិភេទស្ស
អារម្មណស្ស សល្លក្ខណាមត្តមេវ។ អវជារណេន លក្ខណាបដិវេធត្តំ និវត្តតិ។
តេនាហា “អនិច្ច” តិអាទិ។ ញ្ញាណាសម្បយុត្តចិត្តេហិ វិបស្សន្តស្ស វិបស្សនាយ
បគុណភាវេ សតិ ញ្ញាណាវិប្បយុត្តេន ចិត្តេនបិ វិបស្សនា ហោតិយេវាតិ
អាហា “អនិច្ចាទិវសេន លក្ខណាបដិវេធស្វា ចាបេតី” តិ។ បដិវេធន្តិ ច
ឧបលទ្ធិមេវ វេទតិ, ន បដិវិជ្ជនំ។ តេនាហា “ឧស្សក្ខិត្វា បនា” តិអាទិ។
ឧស្សក្ខិត្វាតិ ឧស្សក្ខាបេត្វា មគ្គចាតុភាវម្បិ ចាបេតិ អសម្មោហសភាវត្តា។
យថា លក្ខណាបដិវេធកាលេ សញ្ញាននលក្ខណាវសេន

សញ្ញាណអនុបរសេនេវ បវត្តំ, ឯវិញ្ញាណវិជាននវសេន វាយំ
អនុបរសេនេវ បវត្តតីតិ ទដ្ឋព្ភំ។

ឥនានិ តមត្ថំ ហេរញ្ញកាធិឧបមាយ វិភាវេត្ថំ “យថា ហី”តិអាធិមាហ។
ហិរញ្ញំ វុច្ឆតិ កហាបណំ, ហិរញ្ញជាននេ និយុត្តោ ហេរញ្ញកោ។
លោកវេហារេ អជាតា អសញ្ញតា ពុទ្ធិ ឯតស្សតិ អជាតពុទ្ធិ, ពាលទារកោ។
វេហារកុសលោ កាមវាសី បុរិសោ កាមិកបុរិសោ។
ឧបភោគបរិភោគារហត្ថា ឧបភោគបរិភោគំ។ តម្កកំសមយត្ថា ក្ខុដោ។
មហាសារត្ថា ឆេកោ។ អឌ្ឍសារត្ថា ករដោ។ និហ័នសារត្ថា សល្លោ។ ឯត្ថ ច
យថា ហេរញ្ញកោ កហាបណំ ចិត្តាធិការតោ ឧទ្ធិ ក្ខុជាធិការំ
រូបទស្សនាធិវសេន ឧប្បត្តិជ្ជានតោបិ ជានន្តោ អនេកាការតោ ជានាតិ, ឯវំ
បញ្ញា អារម្មណំ នាធម្មការតោ ជានាតិ បដិវិជ្ជតិ, តាយ សទ្ធិ
បវត្តមានវិញ្ញាណម្បិ យថាវិសយំ អារម្មណំ ជានាតិ។

ឯវំ ស្វាយំ នេសំ ជាននេវិសេសោ អញ្ញេសំ អវិសយោ, ពុទ្ធានំ ឯវំ វិសយោតិ
ឥទំវិសេសំ មិលិន្ទបញ្ញេន វិភាវេត្ថំ “តេនាហា”តិអាធិមាហ, តំ
សុវិញ្ញយ្យមេវ។

អត្តសុញ្ញានំ សភាវធម្មានំ ធម្មមត្តតាយ កជិតត្ថា “អនត្តលក្ខណំ
កថេត្វា”តិ វុត្ថំ។ ហេដ្ឋិមមគ្គា ច យទិ អធិគតា, អរហត្តស្ស អនធិគតត្ថា
“ឯកទេសមត្តេនា”តិ វុត្ថំ, តំ អនិច្ចលក្ខណំ ទស្សេតុំ ឥទំ បព្ពមាវទ្ធិ, ឥតរាជិ
ទ្វេលក្ខណានិ តស្ស បរិហារភាវេនាតិ អធិប្បាយោ។

យស្មា បនេត្ថ “តំ កី មញ្ញេ, ភិក្ខុវេ”តិអាធិទេសនាយ តីសុ លក្ខណេសុ
ឥទមេវ បធានភាវេន ទស្សេតុំ, ឥទំ អប្បធានភាវេនាតិ ន សក្កា វុត្ថំ, តស្មា

“តិណ្ឌលក្ខណានិសមោធានេត្វា ទស្សេតុម្បី” តិ វុត្តំ។ អបចិនាតីតិ
អបចយកាមិធម្មេ និវត្តតិ ឯកំសតោ អបចយកាមិបដិបទាយ
បរិបូរណតោ។ តេនាហ “នោ អាចិនាតី” តិ អាទិ។ វដ្តំវិនាសេតីតិ វិធមតិ
អទស្សនំ គមេតិ។ នេវ ចិនាតីតិ ន វឡេតិ។ តទេវាតិ តំ វដ្តំ ឯវ។ វិស្សន្នេតីតិ
ធម្មេតិ។ វិកិរតីតិ វិទ្ធិសេតិ។ វិជ្ជបេតីតិ វដ្តត្ថយសម្ពាតំ អគ្គិក្ខន្ធវិគតដូម
វិគតសន្តាបំ ករោតីតិ អត្តោតិ អាហ “និព្វាបេតី” តិ។

ឯវ បស្សន្តិអាទិ អនាកាមិជលេ បិតស្ស អរិយសាវកស្ស
អគ្គមគ្គជលាធិកមាយ ទេសនាតិ អធិប្បាយេនាហ “វដ្តំវិនាសេត្វា បិតំ
មហាជីណាសវំ ទស្សេស្សមី” តិ។ ជីណាសវស្ស អនាគតការទស្សនំយេវ,
សព្វា ចាយំ ហេដ្ឋិមា ទេសនា សុទ្ធវិបស្សនាកថា, សហបឋមមគ្គា វា
សហវិជ្ជបមធម្មា វា វិបស្សនាកថាតិ ទស្សនោ “ឯត្ថកេន
ថានេនា” តិ អាទិមាហ។

នមស្សន្តិយេវ មហតា ការវេហុមាណេន។ តេនាហ “នមោ តេ
បុរិសាជញ្ញា” តិ អាទិ។ តត្ថ និទស្សនំ ទស្សនោ “អាយស្មន្តំ នីតត្ថេវ វិយា” តិ
វត្វា តមត្ថំ វិកាវេតុំ “ថេរោ” តិ អាទិមាហ។ តត្ថ ខុរគ្គេយេវាតិ កេសោរោបនត្ថំ
ខុរធារាយ អគ្គេ សីសេ ឋបិតេ តចបញ្ចកកម្មជ្ជានមុខេន ការំនំ អនុយុញ្ញោ
អរហត្ថំ បត្វា។ ព្រហ្មវិមាណាតិ ព្រហ្មានំ និវាសក្ខតា វិមាណ។

ខន្ធនីយសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៨. បិណ្ឌោល្យសុត្តវណ្ណាន

៨០. អបករិយតិ ឯតេនាតិ អបករណំ, បទំ។ អបករណំ បករណំ
ការណាន្តិ អត្ថតោ ឯកំ។ តេនាហ “កិស្មិញ្ចិទេវ ការណោ” តិ។ និហវិត្វាតិ

អត្ថនោ សមីបចារការតោ អបនេត្វា។ តថាករណញ្ចា ឯវមេតេ ឯត្ថកម្មី
អប្បជិវុបំ អកត្វា អាយតី សម្មា បដិបទ្គិស្សន្តិតិ។ លទ្ធពាលាតិ
លទ្ធព្យាណាពលា។

ឯកទ្ធិហិកាយាតិ ឯកេកស្ស ចេវ ទិទ្ធនំ ទិទ្ធព្យា ឡិហិកា គតិ ឧបសង្កមនា
ឯកទ្ធិហិកា។ តេនាហា “ឯកេកោ ចេវ ទេ ទេ ច ហុត្វា” តិ។ បុព្វដ្ឋនានំ
សមុទិតានំ នាម កិរិយា តាទិសីបិ សិយាតិ វុត្ថំ “កេទ្ធិម្បី ករេយ្យ” តិ។
បរិកប្បនវសេន សម្មាសម្ពុទ្ធិ ឧទ្ទិស្ស បេសលា ភិក្ខុបិ ឯវំ ករោន្តិតិ។

យុគនូវបព្ពតាទីនំ អន្តរេ សីទន្តរំ សមុទ្ធិ នាម។ តត្ថ កិរ វាតោ ន វាយតិ,
បតិទំ យំ កិញ្ចិបិ សីទន្តរនទិយំ វិលីយន្តា សីទន្តេវ, តស្មា តំ បរិវាទេត្វា បិតា
យុគនូវរាជយោបិ សីទបព្ពតា នាម។ តំ សន្ធាយ វុត្ថំ “សីទន្តរេ សន្និសិទ្ធិ
មហាសមុទ្ធិ វិយា” តិ។ អាហារហេតុតិ អាមិសហេតុ សប្ប្រតេលាទិនិមិត្តំ,
តេសំ បណាមនា។

បច្ឆិមន្តិ និហីនំ។ តេនាហា “លាមក” តិ, លាមកន្តោ ឥនាធិប្បេតោ -

“មិតានំ កោដ្ឋកោ អន្តោ, បក្ខីនំ បន វាយសោ;
ឯវណ្ណោ អន្តោ វុក្ខានំ, តយោ អន្តោ សមាគតា” តិ។ -

អាទីសុ (ជា. ១.៣.១៣៥) វិយ។ ឧលតីតិ អភិចរតិ។ អភិសបន្តិ ឯតេនាតិ
អភិសាចោ។ អភិសាបវត្ថុ បិណ្ឌោល្យំ។ អត្តោ ជលំ វសោ ឯតស្សាតិ អត្តវសំ,
ការណំ, តម្បី តេសុ អត្ថិ, តត្ថ និយុត្តាតិ អត្តវសិកា។

អន្តោ បាទយស្ស អព្ពន្ធរេ អនុបវិជ្ជា សោកវត្ថុហិ។

អភិជ្ឈាយិតាតិ អភិជ្ឈាយនសីលោ។ អភិល្លាប្បវត្តិយា ចេវ ពហុលភាវេន
ច ពហុលរាគោ។ បូតិភាវេនាតិ កុចិតភាវេន។ ព្យាចាទោ ហិ ឧប្បជ្ឈមាទោ ចិត្តំ
អបគន្ធ�ំ ករោតិ, ន សុចិមនុញ្ញការំ។ ភត្តនិក្ខត្តកាកោវិយាតិ វេទំ
ភត្តជ្ជានស្ស អសរណោន កាកស្ស នជ្ជសតិតា បញ្ញាយតីតិ កត្វា វុត្តំ, ន
ភត្តនិក្ខត្តតាយ។ អសល្លាតោតិ អសល្លាតចិត្តោ។ កដ្ឋត្ថន្តិ កដ្ឋេន
កត្តត្ថកិច្ចំ។

ចាបរិតក្កេហិ កតោ, តស្មា តេ អនវសេសតោ បហាតញ្ញាតិ ទស្សនត្ថំ។
ទ្វិន្នំ វុត្តត្តា ឯកោ បុព្វភាគោ, វេតរោ មិស្សកោតិ វុត្តំ យុត្តន្តិ អធិប្បាយេន
“ឯត្ថ ចា”តិអាទិ វុត្តំ។ ឯវំ តំ ភាវេន្តស្ស និរុជ្ឈន្តិ ឯវាតិ
ឯកេកមិស្សកតាវសេន គហោតព្ពន្ធិ ចោរាណា។ ឧបរិ តិបរិវដ្តទេសនាយ
អនិមិត្តសមាធិយេវ ធីបិតោ។ តេនាហ “យាវព្វិទ”ន្តិ។ និទ្ទោសោតិ
វីតរាគាទិនា និទ្ទោសោ។

បិណ្ឌោល្យសុត្តវល្លាណា និដ្ឋិតា។

៩. ចាលីលេយ្យសុត្តវល្លាណា

៨០. បរិយាទិណ្ណរូបចិត្តាតិ រាគាទីហិ បរិយាទិយិត្វា ខេបេត្វា គហិតចិត្តា។

ភគវតោ ចារោវិទិតោ បរិចយវសេន។ សត្តា បរិភោគំ ករោតិ
អនុគ្គណ្ឌោ “ឯវំ ហិស្ស ទុគ្គតិមោក្ខោ ភវិស្សតី”តិ។ អញ្ញាត្រាតិ វិនា។

នាគេនាតិ ពុទ្ធនាគេន អម្ព័សរហិតេន។ តតោ ឯវ ឧដុក្ខតេន ចិត្តេន។
ព្យាសាទន្តស្ស នដ្ឋលសទិសទន្តស្ស ហត្ថិនោ ឯវំ ចិត្តំ សមេតិ។ តត្ថ

ការណាមាហ “យនេកោ រមតី វនេ” តិ។ ឯតេន កាយវិវេកេន រតិសាមញ្ញំ
វនេតិ។

អត្ថនោ ធម្មតាយាតិ បកតិយា សយមេវ។

អាសវានំ ខយោតិ ឥធម អរហន្តំ អធិប្បតំ, តំ បន អគ្គមគ្គានន្តរមេវាតិ
អាហា “មគ្គានន្តរំ អរហត្តជល” តិ។ វិចយោ ទេសនាបញ្ញា អធិប្បតា, សា ច
អនេកធា បវត្តា ឯវាតិ វុត្តំ “វិចយសោ” តិ, អនេកក្ខត្តំ បវត្តមាធាបិ វិចយោ
ឯវាតិ កត្វា “វិចយេនា” តិ អត្ថោ វុត្តោ។ សាសនធម្មោតិ
សីលក្ខន្ធាធិបរិធិបនោ បរិយត្តិធម្មោ។ បរិវិតក្កោ ឧទទាធិ “ចត្តារោ
សតិបដ្ឋានា” តិអាធិនា, ឯវំ កោដ្ឋាសតោ បរិច្ឆិដ្ឋ ទេសិតេ មយា ធម្មេ
កតមស្ស ជាននស្ស អន្តរា អាសវានំ ខយោ ហោតីតិ ឯកច្ចស្ស កម្ពា
ហោតិយេវាតិ អធិប្បាយោ។ ទិដ្ឋិ ឯវ សមនុបស្សនា ទិដ្ឋិសមនុបស្សនា។
ទិដ្ឋិសម្ពាហេតិ ទិដ្ឋិបច្ចយោ សម្ពាហេ។ តតោ ឯវ តណ្ហាបច្ចយោ ហោតីតិ វុត្តំ
“តតោដោ សោ សម្ពាហេ” តិ។ តតោ តណ្ហាតោ សោ សម្ពាហេ ជាតោតិ ចតុស្ក
ឯស ទិដ្ឋិសម្ពាហេ ទិដ្ឋិបនិស្សយោ សម្ពាហេ ជាយតិ។ អវិជ្ជាសម្ពស្សោតិ
អវិជ្ជាសម្បយុត្តសម្ពស្សោ។ ឯវមេត្ត ភកកា សឡាយតននាមរូបវិញ្ញាណានិ
សម្ពារបក្ខិកានេវ កត្វា ធស្សេតិ។

ឯត្ថកេ ហ្មនេតិ “ឥធម ភិក្ខុវេ អស្សុតវា បុព្វជ្ជនោ” តិអាធិ កត្វា យាវ “ន មេ
ភវិស្សតី” តិ ឯត្ថកេ ហ្មនេ។ កហិតកហិតទិដ្ឋិន្តិ សក្កាយទិដ្ឋិយា “សោ អត្ថា,
សោ លោកោ” តិអាធិនា បវត្តំ សស្សតទិដ្ឋិ, នោ ចស្សំ, នោ ច មេ
សិយា” តិអាធិនា បវត្តំ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិន្តិ តថា តថា កហិតទិដ្ឋិ។ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខុវេ,
សោបិ សម្ពាហេ អនិច្ចោ” តិអាធិទេសនាយ វិស្សជ្ជាបេន្តោ អាគតោ។ តត្ថ
តត្ថោវាស្ស ឧប្បន្នទិដ្ឋិវិវេចនតោ ឥមិស្សា ទេសនាយ បុគ្គលជ្ឈាសយេន

បវត្តិតតា វេទិតញ្ញា, តេវីសតិយា ហ៊ានេសុ អរហត្តចាបនេន
នេសនាវិលាសោ។ តតោជា សោសម្ព័ន្ធរោតិ តតោវិចិកិច្ចាយ
បច្ចយភូតតណ្ហាតោ ជាតោវិចិកិច្ចាយ សម្បយុត្តោ សម្ព័ន្ធរោ។ យទិ
សហជាតាទិបច្ចយវសេន តតោ តណ្ហាតោ ជាតោតិ តតោជា សម្ព័ន្ធរោតិ
វុច្ចេយ្យ, ឥនមយុត្តន្តិ ទស្សេន្តោ “តណ្ហាសម្បយុត្ត...បេ... ជាយតិ” តិ ចោទេតិ។
ឥតរោ ឧបនិស្សយកោជិ ឥនាជិប្បតាតិ ទស្សេន្តោ “អប្បហ័នត្តា” តិ វត្វា
“យស្ស ហ័” តិអាទិនា តមត្ថំ វិវរតិ។ ន ហិ តណ្ហាយ វិចិកិច្ចា សម្ពវតិ។ យទិ
អសតិ សហជាតកោជិយា ឧបនិស្សយកោជិយា តណ្ហាបច្ចយាវិចិកិច្ចាយ
សម្ពវោ ឯវ។ ទិដ្ឋិយាបីតិ ឆ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិយាបិ។ តេនាហ “ចត្វសុ ហ័” តិអាទិ។ វិសតិ
សក្កាយទិដ្ឋិយោ សស្សតទិដ្ឋិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិវិចិកិច្ចញ្ញា បក្ខិបិទ្វា បច្ឆេកំ
អនិច្ចតាមុខេន វិបស្សនំ ទស្សេត្វា អរហត្តំ ចាបេត្វា នេសនា និដ្ឋាបិតាតិ
អាហា “តេវីសតិយា ហ៊ានេសុ” តិអាទិ។

ចាលិលេយ្យសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. បុណ្ណាមសុត្តវណ្ណានា

៨២. ទិស្សតិ អបទិស្សតីតិ នេសោ, ការណំ, តញ្ញា ខោញ្ញាបកំ ទដ្ឋព្ពំ។
យញ្ញា សោ ជានិតុកាមោ រុប្បនាទិសភារំ, បឋមំ បន ស្សបំ បុច្ឆិត្វា បុន តស្ស
វិសេសោ បុច្ឆិតញ្ញាតិ បឋមំ “ឥមេ នុ ខោ” តិអាទិនា បុច្ឆំ ករោតិ, ឥនាបិ ច សោ
វិសេសោ ឯវ តស្ស ភិក្ខុនោ អន្តន្តិ ទស្សេតិ។ អជាទន្តោវិយ បុច្ឆតិ តេសំ
ហេតុន្តិ អធិប្បាយោ។

តណ្ហាធន្ទមូលកា បភវត្តា។ បញ្ចាចាទានក្ខន្ធាតិ ឯត្ថ វិសេសតោ
តណ្ហាចាទានស្ស កហណំ ឥតរស្ស តក្កហណោនេវ កហិតំ តទវិនាភាវតោតិ

ធនូរាគោ ឯវ ឧទ្ទដោ។ ឥនន្តិ តប្បញ្ញបដិត្តបនំ។ យទិបិ ខន្ធា ឧចាទានេហិ
អសហជាតាបិ ហោន្តិ ឧចាទានស្ស អនាម្ពណាភូតាបិ, ឧចាទានំ បន តេហិ
សហជាតមេវ, តនាម្ពណាញ ហោតិយេវាតិ ទស្សេតិ។ ន ហិ អសហជាតំ
អនាម្ពណាញ ឧចាទានំ អត្ថិតិ។ ឥនានិ តមត្ថំ វិវិត្វា ទស្សេតុំ
“តណ្ហាសម្បយុត្តស្មី”ន្តិអាទិ វុត្ថំ, តំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។ អារម្មណតោតិ
អារម្មណករណតោ។ “ឯវុចោ សិយ”ន្តិ ឯវុចោវុត្តស្ស ធនូរាគស្ស “ឯវុចោ
សិយ”ន្តិ ឯវុចោវុត្តិយា អភាវតោ តត្ថ តត្ថេវ នតសង្ខារាភិជ្ឈន្តិ, តស្មា
រូបវេទនាម្ពណានំ ធនូរាគាធិនំ អភាវតោ អត្ថេវ ធនូរាគវេមត្តតា។
ធនូរាគស្ស បហាទាទិវសេន ធនូរាគបដិសំយុត្តស្ស អបុច្ឆិតត្ថា, “អនុសន្និ ន
យជិយតី”តិ វុត្ថំ។ កិញ្ញាបិ ន យជិយតីតិ អញ្ញាស្សេវ បុច្ឆិតត្ថា, តថាបិ
សានុសន្និការ បុច្ឆា, តតោ ឯវ សានុសន្និកំ វិស្សជ្ឈនំ។ តត្ថ ការណាមាហា
“តេសំ តេស”ន្តិអាទិនា។ តេន អជ្ឈាសយានុសន្និវសេន សានុសន្និកានេវ
បុច្ឆាវិស្សជ្ឈនាធិតិ ទស្សេតិ។

បុណ្ណាមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ខន្ធជីយវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ថេរវគ្គោ

១. អានន្ទសុត្តវណ្ណានា

៨៣. បដិច្ចាតិ និស្សយំ កត្វា។ “ឯសោហាមស្មី”តិ ទិដ្ឋិក្កាហោ,
“សេយ្យោហាមស្មី”តិ មានក្កាហោ ច តណ្ហាវសេនេវ ហោន្តិតិ តណ្ហាបិ
តថាបវត្តិយា បច្ចយភូតា តថាបវត្តិ ឯវាតិ វុត្ថំ “អស្មីតិ ឯវុចោវុត្ថំ
តណ្ហាមានទិដ្ឋិបបញ្ចត្តយំ ហោតី”តិ។ ឧហាវសន្នោ ពាលទាវកេបិ បវត្តតីតិ

តតោវិសេសនត្ថំ “យុវា” តិ វុត្ថំ។ យុវាបិ ឯកោ អមណ្ឌនសីលោតិ តតោ
 វិសេសនត្ថំ “មណ្ឌនកជាតិកោ” តិ វុត្ថំ។ តេន មុខនិមិត្តបច្ចវេក្ខណស្ស
 សញ្ញាវំ ធនេស្សតិ។ តន្តិ អាទាសមណ្ឌលំ ឡិលោកយតោ។ បរម្មុទំ ហុត្វា
 បញ្ញាយេយ្យាតិ យទិ បុរត្តិមទិសាភិមុខំ ហុត្វា បិទំ, មុខនិមិត្តម្យ
 បុរត្តិមទិសាភិមុខមេវ ហុត្វា បញ្ញាយេយ្យាតិ អត្តោ។ យទិបិ បរស្ស
 សទិសស្ស មុខំ ភវេយ្យ, តថាបិ កាចិ អសទិសតា ភវេយ្យាតិ វុត្ថំ “វណ្ណាធិបាំ
 អសទិសំ ហុត្វា បញ្ញាយេយ្យា” តិ។ និកាសរូបន្តិ បដិកាសរូបំ។ និកាសរូបំ តាវ
 កំសាធិមយេ បភស្សរេ មណ្ឌលេ បញ្ញាយតុ, ឧទកេ បន កថន្តិ “កេន
 ការណោនា” តិ បុច្ឆតិ។ ឥតរោ “មហាភូតានំ វិសុទ្ធតាយា” តិ វេទន្តោ តត្ថាបិ
 យថាលទ្ធបភស្សរភារេនេវាតិ ធនេស្សតិ។ ឯត្ថ ច មណ្ឌនជាតិកោ បុរិសោវិយ
 បុច្ឆន្តោ, អាទាសតលាធយោវិយ បញ្ចក្ខន្ធា, មុខនិមិត្តំ វិយ “អស្មី” តិ
 គហាលំ, មុខនិមិត្តំ ឧទាធាយ ទិស្សមាណូចាទិវិយ “អស្មី” តិ សតិ
 “អហមស្មី” តិ “បរេស្មី” តិអាធយោ គាហាវិសេសា។ អភិសមេតោតិ
 អភិសមិតោ, អយមេវ វា ចាថោ។

អាណន្ទសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. តិស្សសុត្តវណ្ណានា

៨៤. មធុរកំ វុច្ឆតិ កាយេ វិការន្តិ អាហា - “មធុរកជាតោវិយាតិ
 សញ្ញាតគរុភារោវិយា” តិ។ គរុភារេ សតិ លហុតា អនោកាសាវ, តថា មុតុតា
 កម្មញ្ញតា ចាតិ វុត្ថំ “អកម្មញ្ញា” តិ។ “កាយេ” តិ អាណេត្វា វុត្តព្គំ។ ន
 បក្ខាយន្តិ តិ បកាសា ហុត្វា ន ខាយន្តិ។ តេនាហា “ន ចាកជា ហោន្តិ” តិ។
 ឧបជ្ឈហន្តិ តិ ឧបតិជ្ឈន្តិ។ ន ទិស្សតិ តិ គហាលំ ន គច្ឆតិ។ មហាវិចិកិច្ឆាតិ
 អជ្ឈវត្ថុកា សោឡសវត្ថុកា ច វិមតិ។ ន ហិ ឧប្បជ្ឈតិ បរិបក្កកុសលមូលត្តា។

កាមាធមេតំ អធិវចនន្តិ បទំ ឧទ្ទិវិត្វា យេន អធិប្បាយេន ភគវតា និទ្ធំ
បល្លលំ កាមាធនំ និទស្សនភាវេន អាភតំ, តំ អធិប្បាយំ វិភាវេតុំ “យថា
ហី”តិអាទិ វុត្តំ។

តិស្សសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. យមកសុត្តវណ្ណានា

៨៥. ទិដ្ឋិ ឯវ ទិដ្ឋិតតំ “គូថគតំ មុត្តគត”ន្តិ (ម. និ. ២.១១៩; អ. និ. ៩.១១)
យថា។ ទិដ្ឋិតតំ នាម ជាតំ ខន្ធវិនិមុត្តស្ស សត្តស្ស គហិតត្តា។

កុបិតេតិ ទិដ្ឋិសម្ពាទាហនេន កុបិតេ។ បគ្គយ្ហាតិ តេសំ ភិក្ខុនំ សន្តិកេវិយ
ថេរស្ស សាវិបុត្តស្ស សម្មុទា អត្តនោ លទ្ធិ បគ្គយ្ហ “ឯវំ ឡាហ”ន្តិ ឯវំ និច្ឆយេន
វុត្តំ អសក្កោន្តោ។

អនុយោគវុត្តំ នាម យេន យុត្តោ, តស្ស អត្តនោ កាហំ និដ្ឋានក្ខន្ធិយាវ
យាថាវតោ បវេទនំ។ ថេរស្ស អនុយោគេ ភុម្មន្តិ “តំ កី មញ្ញាសិ, អារុសោ
យមកា”តិអាទិនា ថេរេន កថិតបុច្ឆាយ ភុម្មនិទ្កេសោ។ សចេ តំ អារុសោតិ
ឥទ្ធិ “សចេ តំ, អារុសោ”តិ ឯវមាទិកំ ឥទំ វេចនំ។ ឯតន្តិ យមកត្ថេវំ។ អញ្ញន្តិ
អរហត្តំ។ វុត្តញ្ញាការេន វេទន្តោ អត្តតោ អរហត្តំ ព្យាករោន្តោ នាម ហោតីតិ
អធិប្បាយេន វេទតិ។

ឯតស្ស បឋមមគ្គស្សតិ ឯតស្ស ឥនាទិយេវ តិបរិវដ្តនេសនាវសានេ
តយា អធិកតស្ស បឋមមគ្គស្ស។ ចត្វហិ យោគេហិតិ អត្តតោ បិយតោ
ឧទាសិនតោ វេរិតោតិ ចត្វហិបិ ឧប្បជ្ឈនអនត្តយោគេហិ។

ឧបេតីតិ តណ្ហាបយទិដ្ឋបយេហិ ឧបាទិយតិ តណ្ហាទិដ្ឋវត្ថុំ បប្បោតិ។
ឧបាទិយតីតិ ទទ្ធក្តាបំ តណ្ហាតិ។ អធិតិដ្ឋតីតិ អភិទិវិស្ស តិដ្ឋតិ។ កិណ្ឌ?
“អត្តាមេ”តិ។ បច្ចត្តិកាមេ ឯតេតិ ឯតេ រូបវេទនាទយោ បញ្ចាទានកូន្ទា
មយ្ហំ បច្ចត្តិកា អនត្តាវហត្តាតិ វិបស្សនាញាណោ ញាត្វា។ វិបស្សនាយ
យោដេត្វាតិ វិបស្សនាយ ខន្ធយោដេត្វា។

យមកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អនុរាជសុត្តវណ្ណានា

៨៦. តស្សេវវិហារស្សាតិ មហាវនេ យស្មីវិហារេ ភគវាវិហារតិ, តស្សេវ
វិហារស្ស។ ឥមេតិ អញ្ញាតិត្តិយា។ យស្មា អយំ ថេរោ វេបដិយំ បញ្ចំ
វេបដិយភាវេន ន វេបេសិ, តស្មា។ អញ្ញាតិត្តិយា...បេ.... ឯតទវោច្ចំ។ តេនាហ
“ឯកទេសេន សាសនសមយំ ជានន្តា”តិ។

គហិតមេវ ហោតិ តតោ បគេវ សិទ្ធត្តា។ តេនាហ “តស្ស មូលត្តា”តិ។
ឯវន្តិ “ទុក្ខញ្ចេវ បញ្ញាបេមិ, ទុក្ខស្ស ច និរោធ”ន្តិ ឯវំ។ វដ្ឋវិវដ្ដមេវាតិ បញ្ចន្ធិ បន
ខន្ធនំ សមនុបស្សនាយ វសេន វដ្ឋំ, “ឯវំ បស្ស”ន្តិអាទិនាវិវដ្ឋំ កថិតមេវ។

អនុរាជសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. វគ្គលិសុត្តវណ្ណានា

៨៧. នគរមជ្ឈេ មហាអាពាធា ឧប្បជ្ជិតិ នគរមជ្ឈេន អាគច្ឆន្តោ
កម្មសមុជ្ឈានោ មហាន្តោ អាពាធា ឧប្បជ្ជិតិ។ សមន្តតោ អធាសីតិ
សត្តភាគេន បរិប្បន្តិ។ ឥរិយាបថំ យាបេតុន្តិ សយននិសង្កាទិភេទំ ឥរិយាបថំ
បវត្តេតុំ។ និវត្តន្តិតិ ឱសក្កន្តិ, បរិហាយន្តិតិ អត្តោ។ អធិគច្ឆន្តិតិ វឌ្ឍន្តិ។ សត្ត

គុណសរីរំ នាម នវិវិធសោកុត្តរធម្មាធិកមមូលន្តិ កត្វា វុត្ថំ “នវិវិធា ហិ...បេ...
កាយោ នាមា”តិ, យថា សត្តានំ កាយោ បដិសន្ធិមូលកោ។

កាឡសិលាយំ កតវិហារោ កាឡសិលាវិហារោ។ មគ្គវិមោក្ខត្តាយាតិ
អគ្គមគ្គវិមោក្ខាធិកមាយ។ ទេវតាតិ សុទ្ធាវាសទេវតា។ អលាមកំ នាម
បុព្វដ្ឋនកាលកិរិយាយ អភាវតោ។ តេនាហ “ថេរោ កិរា”តិអាទិ។ ឯកំ ទ្វេ
ញាណានីតិ ឯកំ ទ្វេ បច្ឆវេក្ខណញាណានិ សភាវតោ អវស្សំ ឧប្បជ្ឈន្តិ, អយំ
ធម្មតា។ មគ្គជលនិព្វានបច្ឆវេក្ខណានិ តំតំមគ្គវុដ្ឋានេ ឧប្បជ្ឈន្តិ វេ។ ឯកំ ទ្វេតិ
វេចនំ ឧប្បន្នភាវនស្សនត្ថំ វុត្ថំ។

ធូមាយនភារោ ធូមាការតា, តថា តិមិរាយនភារោ។

វក្កលីសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អស្សជិសុត្តវណ្ណានា

៨៨. បស្សម្ពិទ្ធាតិ និរោធទ្វា។ នោ ច ស្វាហន្តិ នោ ច សុ អហំ។ បរិហាយិ
កុប្បធម្មត្តា។ ឯតន្តិ សមាធិមត្តសារំ, សីលមត្តេ បន វត្តព្ភមេវ នត្តិ។ កថំ
ហោតីតិ កថំ អភិនន្តនា ហោតិ។ ទុក្ខំ បទ្វាតិ ទុក្ខប្បត្តិហេតុ សុខំ បត្តេតិ
“វេរំ មេ ទុក្ខបរិឡាហោ ន ភវិស្សតី”តិ។ យទគ្គេនាតិ យេន ភាគេន។ “ទុក្ខំ
បត្តេតិយេវា”តិ វេទ្វា តត្ថ ការណាមាហ “សុខិបរិណាមេន ហិ”តិអាទិ។
សុខិបរិវត្តេ សុខិបរិណាមទុក្ខំ, តស្មា សុខំ អភិនន្តនោ អត្ថតោ ទុក្ខំ
អភិនន្តតិ នាម។

អស្សជិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ខេមកសុត្តវណ្ណានា

៨៩. អត្តនិយន្តិ ទិដ្ឋិតតិកបរិកប្បិតស្ស អត្តនោ សន្តកំ។ តេនាហ
“អត្តនោ បរិក្ការជាត”ន្តិ។ តណ្ហាមាណោ អធិគតោ អរហត្តស្ស អនធិគតត្តា,
នោ ទិដ្ឋិមាណោ អធិគតោ, តថា កាមរាគព្យាបាទាបិ។ អនាគាមី កិរ
ខេមកត្តេរោ, “សកទាគាមី”តិ កេចិ វេទន្តិ។ សន្ធាវនិកាយាតិ សញ្ញារណេន។
តេនាហ “បុនប្បុនំ គមនាគមនេនា”តិ។ ចតុក្កុត្តំ គមនាគមនេនាតិ ចតុក្កុត្តំ
គមនេន ច អាគមនេន ច។ តេនាហ - “តំ ទិវសំ ទិយោជនំ អទ្ធានំ អាហិណ្ឌិ”តិ។
ញត្វាតិ អដ្ឋាសយំ ញត្វា។ ថេរោតិ ខេមកត្តេរោ។

រូបមេវ អស្មិតិ វេទនីតិ រូបក្ខន្ធមេវ “អស្មិ”តិ គាហស្ស វត្ថុំ កត្វា វេទនិ។
អធិគតោ តណ្ហាមាណោ។

អណ្តាសហគតោតិ អណ្តាភាវំ គតោ។ តេនាហ “សុខុមោ”តិ។ តយោ ខារា
វិយ តិស្សោ អនុបស្សនា ចិត្តសំកិលេសស្ស វិសោធនតោ។ សីលគន្ធាធិហិ
គុណាគន្ធមិ។

កថេតុន្តិ ឧទ្ទេសវសេន កថេតុំ។ បកាសេតុន្តិ និទ្ទេសវសេន តមត្ថំ
បកាសេតុំ។ ជាតាបេតុន្តិ ការណាវសេន ជាតាបេតុំ។ បតិដ្ឋាបេតុន្តិ
កថាបេតុំ។ វិវដំ កាតុន្តិ ឧទាហរណំ វណ្ណេត្វា ចាកដំ កាតុំ។ សុវិភត្តំ កាតុន្តិ
អន្ធមតោ ព្យតិរេកតោ សុដ្ឋ, វិភត្តំ កាតុំ។ ឧត្តានកំ កាតុន្តិ ឧបនយនិគមេហិ
តមត្ថំ វិភត្តំ កាតុំ។ អញ្ជេន និហារេនាតិ វិបស្សនាវិមុត្តេន ចិត្តាភិជីហារេន។

ខេមកសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. ធន្នសុត្តវណ្ណនា

៩០. មក្ខីតិ គុណមក្ខណលក្ខណោ មក្ខេត្តន សមន្នាគតោ។ បធុរាសីតិ
យុគគ្គាហលក្ខណោ បធុរាសេន សមន្នាគតោ។ ឯតំ អរោចាតិ “ឡីវទន្តុ
មំ...បេ.... បស្សេយ្យ”ន្តិ ឯតំ អរោចេ។

ថេវន្តិ ធន្ទត្ថេវ។ អត្តនោ ទុគ្គហលោន កក្ខា ឧចារម្ពម្បិ កកេយ្យ។ តេន វុត្ថំ
“ឯវំ កិរ នេសំ អហោសី”តិអាទិ។ និទ្ទោសមេវស្ស កត្វាតិ អាទិតោ
អនុបត្តមេវ កត្វា សទ្ធម្ហំ កថេស្សាមាតិ។

បរិតស្សនា ឧបាទានន្តិ ភយបរិតស្សនា ទិដ្ឋចាទានំ។ អនត្តនិ សតិ
អនត្តកតានិ កម្មានិ កមត្តានំ ជុសីស្សន្តីតិ ភយបរិតស្សនា ថេវ
ទិដ្ឋចាទានញ្ចា ឧប្បន្នតិ។ បដិជីវត្តតិ យថាវទ្ធិបស្សនាតោ បដិជីវត្តតិ,
នាសក្ខីតិ អត្តោ។ កស្មា បនេតស្ស វិបស្សនមនុយុញ្ញន្តស្ស ឯវំ អហោសីតិ
តត្ថ ការណំ វទតិ “អយំ កិរា”តិអាទិនា។ ឯវន្តិ “កោ នុ ខោ មេ អត្តា”តិ ឯវំ ន
ហោតិ។ តាវតិការិស្សត្តីតិ “មយ្ហំ ធម្មំ នេសេត្ថ”តិ វុត្តវិស្សាសោ អត្តីតិ
អត្តោ។ ឥទំ កច្ចានសត្តំ អទ្ធិសាតិ យោជនា។ “ទ្វយនិស្សិតោ, កច្ចាន,
លោកោ”តិអាទិ ទិដ្ឋិវិនិវេបនា។ “ឯតេ តេ, កច្ចាន, ឧភោ អន្តេ
អនុបកម្មា”តិអាទិ ពុទ្ធពលទីបនា។

ធន្ទសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៩-១០. រាហុលសុត្តានិវណ្ណាន

៩១-៩២. ឯតានិ សុត្តានិ។ ឥនាគតានីតិ ឥមស្មី វគ្គ អាទិតានិ
សន្តីតិការេហិតិ។

រាហុលសុត្តានិវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

ថេរវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. បុប្ផវគ្គោ

១. នទីសុត្តវណ្ណានា

៩៣. បព្ពតេយ្យាតិ បព្ពតតោ អាគតា។ តតោ ឯវ ឌុហារិធី។ តេនស្សា
ចណ្ណាសោតតំ ទស្សេតិ។ ទ្វរំ គច្ឆតីតិ ទ្វរផ្ដមា។ តេនស្សា មហោយតំ ទស្សេតិ។

សោតេតិ វដ្ដសោតេ។ ចត្វហិ គាហេហិ តិ “រូបំ អត្តតោ
សមនុបស្សតី” តិអាទិនយប្បវត្តេហិ ចត្វហិ គាហេហិ។ បលុដ្ឋនត្តាតិ ជិន្នត្តា។
សោកាធិព្យសនប្បត្តិ តិ សោកាធិអនត្ថប្បត្តិ។

នទីសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បុប្ផសុត្តវណ្ណានា

៩៤. វិវេទតីតិ វិវាទំ ករោតិ។ វេទន្តោតិ អយថាសភាវេន វេទន្តោ។ វិវេទតិ
ធម្មតាយ វិវុទ្ធី កត្វា វេទតិ។ លោកធម្មោតិ លុដ្ឋនសភាវធម្មោ។ កោ បន
សោតិ អាហា “ខន្ធបញ្ចក” ត្ថិ។ តេនាហា “តំ ហី” តិអាទិ។ កតំ ករោមីតិ កេន
បកាវេនាហំ ពាលំ អជានន្តំ ករោមិ។ តេនាហា “មយ្ហំ ហី” តិអាទិ។ តថា បាហា
“អត្តតោ វោ មយា មគ្គោ” តិអាទិ (ធម. ប. ២៧៥)។ “តយោ លោកា កថិតា” តិ
វត្វា តំ វិវិតុំ “នាហំ, ភិក្ខុវេ” តិអាទិមាហា។

បុប្ផសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ដេណបិណ្ឌបមសុត្តវណ្ណានា

៩៥. កេនចិ ការណែន យុដ្ឋីត្វា គហេតុំ ន សក្កាតិ អយុដ្ឋា នាម។
និវត្តនជ្ជានេតិ ឧទកប្បវាហស្ស និវត្តិតជ្ជានេ។

អនុសោតាគមនេតិ អនុសោតំ អាគមនហេតុ, “អនុសោតាគមនេនា”តិ វា
ចាហេ។ អនុបុព្វេន បវឡិក្ខតិ តត្ថ តត្ថ ឧដ្ឋិតានំ ឧទ្ធកមហន្តានំ
ដេណបិណ្ណានំ សំសគ្គេន បការតោ វុទ្ធិ បត្វា។ អារហេយ្យតិ អានេត្វា
វហេយ្យ។ ការណែន ឧបបរិក្ខេយ្យតិ ញាណេន វិមំសេយ្យ។ “សារោ នាម កី
កវេយ្យ”តិ វត្វា សព្ពសោ តទការំ ទស្សេន្តោ “វិលីយិត្វាវិទ្ធិសេយ្យេវា”តិ
អាហា។ តេន រូបម្បិ និស្សាវតាយ ភិដ្ឋតេវាតិ ទស្សេតិ។ យថា ហិ អនិច្ចតាយ
អសារតាសិទ្ធិ, ឯវំ អសារតាយបិ អនិច្ចតាសិទ្ធិតិ អនិច្ចតាយ ឯវំ និច្ចសារំ
ជីវការសារំ ធុវសារំ សាមីនិវាសីការកក្ខតស្ស អត្ថនោ វសេ បវត្តនម្សត្ថ
នត្ថិតិ អាហា “រូបម្បិ...បេ... និស្សាវមេវា”តិ។ សោតិ ដេណបិណ្ណា។ គហិតោបិ
ឧចាយេន តមត្ថំ ន សាធនិ អនរបាត្តា។ អនេកសន្ធិយជិតោ តថា តថា
យជិតោ ហុត្វា។

ព្យាមមត្តម្បិ ឯតរហិ មនុស្សានំ វសេន។ អវស្សមេវ ភិដ្ឋតិ តវដ្ឋញ្ញាហតំ
ហុត្វា។

តស្មី តស្មី ឧទកតិទុម្ពិ បតិតេ។ ឧទកតលន្តិ ឧទកបិដ្ឋិ។ អញ្ញតោ បតន្តំ
ឧទកតិទុំ។ ឧទកជល្លន្តិ សន្តានកំ ហុត្វា បិតំ ឧទកមលំ។ តញ្ញា សំកឡិក្ខតា
តតោ ឧទកំ បុជំ ករោតិ, តស្មី បុជេ បុព្ពុឡសមញ្ញា។ វត្ថុន្តិ ចក្ខាធិវត្ថុ។
អារម្មណន្តិ រូបាធិអារម្មណំ។ កិលេសជល្លន្តិ បុរិមសិទ្ធិ, បដិលព្ពមាណំ វា
កិលេសមលំ។ ជស្សសង្ឃជ្ជនន្តិ ជស្សសមោធាណំ។ បុព្ពុឡសទិសា
មុហុត្តរមណីយតាយ។ យស្មា យម្ពកាលេ
សូរិយាតបសន្តាចាភិទិត្តត្រស្មីជាលនិចាតេ តាធិសេ ភូមិបទេសេ ឥតោ ចិតោ

សមុត្តតវាតវេកសមុទ្ធជីវុទ្ធសង្ខារតេសុ បរិត្តមន្តេសុ
អណ្តាបរមាណាតជ្ជាវិប្បការេសុ ភូតសង្ខារតេសុ មរីចិសមញ្ញា, តស្មា
សព្វសោ សារវិវហិតាតិ វុត្តំ “សញ្ញាបិ អសារកដ្ឋេន មរីចិសទិសា”តិ។ យស្មា
ច បស្សន្តានំ យេភុយ្យេន ឧទកាការេន ខាយតិ, តស្មា “គហេត្វា បិវិតុំ
វា”តិអាទិ វុត្តំ។ ធិលាទិអនុកវនត្ថាយាតិ ធិលាទិអារម្មណស្ស អនុកវនត្ថាយ។
ជន្មតីតិ ជន្មនាការប្បត្តាវិយ ហោតិ អប្បហ័នតណ្ហាស្ស បុគ្គលស្ស។
វិប្បលម្ពេតិ អប្បហ័នវិបល្លាសំ បុគ្គលំ។ តេនាហ “ឥទំ ធិលក”ន្តិអាទិ។
សញ្ញាវិបល្លាសតោ ហិ ចិត្តវិបល្លាសោ, តតោ ធិដ្ឋិវិបល្លាសោតិ។
វិប្បលម្ពនេនាតិ វិប្បការវសេនេវ អារម្មណស្ស លម្ពនេន។ វិប្បការវសេន ហិ
ឯតំ លម្ពនំ, យទិទំ អនុទកមេវ ឧទកំ កត្វា ទស្សនំ អនគរមេវ នគរំ កត្វា
គន្ធាត្ថនាជកាទិទស្សនំ។

កុក្កកំ វុច្ចតិ កទលិក្ខន្ធស្ស សព្វបត្តវដ្ឋីនំ អព្ពន្ធរេ ទណ្ឌកន្តិ អាហ
“អកុក្កកជាតន្តិ អន្តោ អសញ្ញាតយនទណ្ឌក”ន្តិ។ ន តថា ហោតីតិ
យទត្ថាយ ឧបនីតំ, តទត្ថាយ ន ហោតិ។ នាធាលក្ខណោតិ នាធាសភាវោ។
សង្ខារក្ខន្ធវាវាតិ ឯកោ សង្ខារក្ខន្ធត្វេវ វុច្ចតិ។

អស្សាតិ បុរិសស្ស។ អបគតបដលបិឡកន្តិ អបគតបដលនោសញ្ជេវ
អបគតបិឡកនោសញ្ច។ អសារការទស្សនសមត្ថន្តិ អសារស្ស
អសារការទស្សនសមត្ថំ។ ឥត្តរាតិ បរិត្តកាលា, ន ចិវដ្ឋិតិកា។ តេនាហ
“លហុបច្ចុបដ្ឋានា”តិ។ អញ្ញនេវ ច អាគមនកាលេ ចិត្តន្តិ ឥទព្វា
ឱឡារិកវសេនេវ វុត្តំ។ តថា ហិ ឯកច្ឆរក្ខណោ
អនេកកោដិសតសហស្សសង្ខានិ ចិត្តានិ ឧប្បដ្ឋិត្វា និរុដ្ឋិត្វា មាយាយ
ទស្សិតំ រូបំ មាយាតិ វុត្តំ។ យំកិញ្ចីនេវ កថាលិដ្ឋកថាសាលាវាលិកាទី។

វព្វោតីតិ អសុវណ្ណមេវ សុវណ្ណានិ, អមុត្តមេវ មុត្តាតិអាទិនា វព្វោតិ។ ននុ ច
សញ្ញាបិ មរិចិរិយ វិប្បលម្ពុតិ វព្វោតិ, ឥទម្បិវិញ្ញាណំ មាយាវិយ វព្វោតីតិ
កោ ឥមេសំវិសេសោតិ? វចនត្ថោ នេសំ សាធារណោ។ តថាបិ សញ្ញា
អនុទកំយេវ ឧទកំ កត្វា គាហាបេន្តិ, អប្បិសញ្ញេវ ប្បិសំ កត្វា គាហាបេន្តិ
វិប្បលម្ពុនវសេន អប្បិសយា, វិញ្ញាណំ បន យំ កិញ្ចំ អតំសភាវំ តំ កត្វា
ទស្សន្តិ មាយាវិយ មហាវិសយា។ តេនាហ “យំកិញ្ចំទេវា”តិអាទិ។ ឯវម្បីតិ
អតិវិយ លហុបរិវត្តិការេនបិ មាយាសទិសន្តិ។

ទេសិតាតិ ឯវំ ទេសិតា ដេវាបិណ្ឌាទិឧបមាហិ។

ភូរិ វុច្ចតិ បថវី, សណ្ឋាជ្ជេន វិបុលជ្ជេន ច ភូរិសទិសបញ្ញតាយ ភូរិបញ្ញោ។
តេនាហ “សណ្ឋាបញ្ញេន ចេវា”តិអាទិ។ កិមិគណាទីនន្តិ អាទិ-សន្ថេន
អនេកគិដ្ឋាទិកេ សង្កណ្ហាតិ។ បវេណីតិ ធម្មបពន្ធា។ ពាលលាបិដិ “អហំ
មមា”តិអាទិនា។ សេសធាតុយោ គហេត្វាវ ភិដ្ឋតិ ឯកុប្បាទេកនិរោធត្ថា,
វត្ថុបនិស្សយបច្ចយត្ថា “អយ”ន្តិ នវិសុំ គហិតំ។ វគភាវតោតិ វធស្ស
មរណាស្ស អត្ថិការតោ។ សរណាន្តិ បដិសរណំ។

ដេវាបិណ្ឌាបមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤-៦. គោមយបិណ្ឌាសុត្តាទិវណ្ណានា

៩៦-៩៨. សស្សតំ សព្វកាលំ យាវ កប្បវុដ្ឋានា ហោន្តីតិ សស្សតិយោ,
សិនេរុអាទយោ។ តាហិ សមំ សមកាលំ។ អនេនាតិ ភគវតោ។ នយិទន្តិ ឯត្ថ យ-
កាពោ បទសន្ធិករោ, ឥទន្តិ និទាតបទំ។ តំ បន យេន យេន សម្ពុន្ធិយតិ, តំ
តិលិដ្ឋោវ ហោតីតិ “អយំ មគ្គព្រហ្មចរិយវាសោ”តិ វុត្ថំ។ “ន បញ្ញាយេយ្យា”តិ

វត្តា តមត្តំ វិវិត្តំ “មគ្គោ ហិ” តិ អាទិ វុត្តំ វិវដ្តោ តិ វិនិវដ្តោ អប្បវត្តិ
ករោ ឆោ។

រាជធានី ភ្នំពេញ និង វាសនករ។ សុត្តមយន្តិ ចិត្តវណ្ណាវដ្តិ កាមយំ។

គោមយ បិណ្ឌសុត្តា ធិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. កទ្ទុលពទ្ធសុត្តវណ្ណានា

៩៩. យំ មហាសមុទ្ទោតិ ឯត្ថ យន្តិ សមយស្ស បច្ឆាមសនំ។ ភុម្មត្ថេ ចេតំ
បច្ឆត្តវចនន្តិ អាហា “យស្មី សមយេ” តិ។ សោ ច សមយោ អយន្តិ ធស្សេន្តោ
“បញ្ចមេ សូរិយេ ឧដ្ឋិតេ” តិ អាហា។ បរិច្ឆេទំ ន វនាមិ បរិច្ឆេទការិ កាយ
អគ្គមគ្គិវិជ្ជាយ អនិច្ចតត្តា។ សុនខោ វិយ វដ្តនិស្សិតោ ពាលោ
អសវសភាវតោ។ កទ្ទុលោ វិយ ធិដ្ឋិតោ។ សក្កាយោ តស្ស អសវសភាវតោ។
បុប្ផនស្ស សក្កាយានុបរិវត្តនន្តិ “សត្តានេ សត្តវោហារោ” តិ តំ តតោ អញ្ញំ
កត្វា ភេទេន និទ្ទេសោ។

កទ្ទុលពទ្ធសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ទុតិយកទ្ទុលពទ្ធសុត្តវណ្ណានា

១០០. ធិដ្ឋិកទ្ទុលនិស្សិតាយាតិ សហជាតាធិបច្ឆយវសេន
ធិដ្ឋិកទ្ទុលនិស្សិតាយ និស្សាយេវ បរវត្តតិ តតោ អត្តានំ វិវេចេតំ
អសក្កុណោយ្យត្តា។ ចិត្តសំកិលេសេនេវាតិ ធសវិធកិលេសវត្ថុវសេន ចិត្តស្ស
សំកិលិដ្ឋភាវេន។ អរិយមគ្គាធិកមនេន ចិត្តស្ស វោទានត្តា វោទាយន្តិ
វិសុដ្ឋិន្តិ។

វិចារណចិត្តន្ត គហេត្វាវិចារណវសេនវិចារណចិត្តំ។ សម្ពាធាមាតិ
ឯវនាមកា។ ព្រាហ្មណចាសណ្ឌិកាតិ ជាតិយា ព្រាហ្មណា, ធន្តវតិយា
ចាសណ្ឌេសុ តំ សម្ពាសញ្ញាតំ ចាសណ្ឌំ បគ្គយ្ហ វិចារណកា។ បដកោដ្ឋកន្តិ
ទុស្សបណកំ។ ធស្សេន្តាតិ យថាគតិកម្មវិចាកចិត្តតំ ធស្សេន្តា។ តំ ចិត្តន្ត តំ
បដកោដ្ឋកចិត្តំ គហេត្វាវិចារន្តិ។ ចិន្តេត្វា កតត្តាតិ “ឥមស្ស រូបស្ស ឯវំ
ហត្ថចាធា, ឯវំ មុខំ លិង្គតព្ភំ, ឯវំ អាការវត្ថុគ្គហណានិ, ឯវំ កិរិយាវិសេសា, ឯវំ
កិរិយាវិភាគំ, សត្តវិសេសានំវិភាគំ កាតព្ភ”ន្តិ តស្ស
ឧត្តត្ថនធិបនបវត្តនាធិបយោជនញ្ចាតិ សព្វមេតំ តថា ចិន្តេត្វា កតត្តា ចិត្តន
មនសា ចិន្តិតំ នាម។ ឧចាយបរិយេសនចិត្តន្តិ “ហត្ថចាធា ឯវំ
លិង្គតព្ភា”តិអាធិនា យថាវុត្តឧចាយស្ស ចេវ បុព្វេ បវត្តស្ស
ភូមិបរិកម្មវណ្ណធាតុសម្មាយោជនុចាយស្ស ច វសេន បវត្តំ ចិត្តំ។ តតោបិ
ចិត្តតវន្តិ តតោ ចិត្តកម្មតោបិ ចិត្តតវំ ចិត្តការេន ចិន្តិតប្បការាវនំ
សព្វេសំយេវ ចិត្តកម្មេ អនិប្បជ្ឈនតោ។ កម្មចិត្តនាតិ កម្មវិញ្ញាណេន។
កម្មចិត្តនាតិ វា កម្មស្ស ចិត្តការេន។ សោ កម្មស្ស វិចិត្តការោ តណ្ហាវសេន
ជាយតីតិ វេទិតញ្ចោ។ ស្វាយមត្តោ អដ្ឋសាលិនីដីកាយំ វិភាវិតោ។ ឯវំ ចិត្តាតិ
ឯវំ ចិត្តរូបវិសេសា។ យោនី ឧបនេតីតិ តំ តំ អណ្ណាជាធិភេទំ យោនីវិសេសំ
ចាបេតិ វណ្ណាវិសេសោវិយ ជលិកមណីកំ។ ន ហិវិសេសា
ហិតវិចិត្តសាមត្តិយកម្មំ យោនី ឧបនេតិ, តស្ស តស្ស វិចាកុប្បត្តិយា បច្ចយោ
ហោតិ។ យោនិមូលកោ តេសំ ចិត្តការោតិ យំ យំ យោនី កម្មំ សត្តេ ឧបនេតិ,
តំតំយោនិមូលកោ តេសំ សត្តានំ ចិត្តវិចិត្តការោ។ តេនាហ
“យោនិឧបគតា”តិអាធិ។ សទិសចិត្តាវ សទិសចិត្តការោ ឯវំ។ ឥតីតិអាធិ
វុត្តស្សេវ អត្ថស្ស ឧប្បជិចាជិយា និកមនំ។

តិរច្ឆានគតចិត្តការតោ ចិត្តស្សេវ សរិសេសំ ចិត្តការករណំ ទស្សេតុំ
 “អបិចា”តិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ ចិត្តំ នាមេតំ ចិត្តតរមេវ វេទិតព្ពន្ធិ សម្ពុដ្ឋោ។
 សហជាតធម្មចិត្តតាយាតិ រាគាទិសទ្ធាទិធម្មវិចិត្តការេន។ ភូមិចិត្តតាយាតិ
 អធិដ្ឋានចិត្តតាយ។ កម្មនានត្ថំ មូលំ ការណំ ឯតេសន្តិ កម្មនានត្ថមូលកា,
 តេសំ។ លិង្គនានត្ថំ ឥត្ថិលិង្គាទិនានត្ថវសេន ចេវ តំតំសណ្ឋាននានត្ថវសេន ច
 វេទិតព្ពំ។ សញ្ញានានត្ថំ ឥត្ថិបុរិសនេវមនុស្សទិសញ្ញានានត្ថវសេន។
 វេហារនានត្ថំ តិស្សោតិអាទិវេហារនានត្ថវសេន។ ចិត្តានំវិចិត្តានំ។
 តំតំវេហារនានត្ថម្បិ ចិត្តេនេវ បញ្ញប័យតិ។ វង្គជាតរូបសមុដ្ឋាបនាទិនា វត្ថុ
 រញ្ជយតីតិ វជកោ, វណ្ណាការោ។ បុព្វជ្ជនស្ស អត្តការសញ្ញាតរូបសមុដ្ឋាបនតា
 និយតា ឯកត្តិកាតិ បុព្វជ្ជនគ្គហណំ។ “អភិរូបំ រូបំ សមុដ្ឋាបេតិ”តិ អាទេត្វា
 សម្ពុដ្ឋោ។

ទុតិយ គទុលពទ្ធសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. វាសិជជសុត្តវណ្ណនា

១០១. អត្តស្សាតិ ហិតស្ស។ អសាធិកា “ការនានុយោគំ អននុយុត្តស្ស”តិ
 អននុយុត្តស្ស វុត្តត្តា។ ឥតរាតិ សុក្កបក្ខឧបមា។ សាធិកា ការនាយោគស្ស
 អនុយុត្តត្តា។ តញ្ជា តស្ស សាធិកា វេទិតព្ពា។ សម្ភារនត្ថេតិ បរមត្ថសម្ភារនេ។
 ឯវញ្ជា កណ្តាបក្ខេបិ អបិសទ្ធក្កហណំ សមត្ថិតំ ហោតិ។ សម្ភារនត្ថេតិ វា
 បរិកប្បនត្ថេតិ អត្តោ។ សម្ពាតព្ពេ អត្តេ អនិយមតោ វុច្ចមានេ សម្ពាតោ
 អនិយមតោ វាសនោ វត្ថុព្ពេតិ “អដ្ឋ វា”តិអាទិ វុត្ថំ។ ឧនាធិកានីតិ ឧនានិបិ
 អធិកានិបិ កិញ្ញាបិ ហោតិ, ឯកំសោ បន គហោតព្ពេតិ “អដ្ឋ វា ទស វា ទ្វាទស
 វា”តិ វុត្ថំ។ ឯវំ វចនំ សន្ធាយ “វចនសិលិង្គតាយា”តិអាទិ វុត្ថំ។ ចាននខសិខាហិ
 អកោបនវសេន សម្មា អធិសយីតានិ។ ឧតុន្តិ ឧណ្ហាឧតុំ កាយុស្សាវសេន។

តេជោបា “ឧស្ម័កតានី”តិ។ ភាវិតានីតិ កុក្កជវាសនាយ វាសិតានិ។
សម្មាអធិសយនាទិតិវិធកិរិយាករណេន ឥមំ អប្បមាធំ កត្វា។ សោត្តិនា
អភិនិព្វិន្ទិតុន្តិ អនន្តរាយេន តតោ និក្ខមិតុំ។ ឥនានិ តមត្ថំ វិវរន្តោ “តេ
ហី”តិអាទិមាហា។ សយម្បីតិ អណ្ណានិ។ បរិណាមន្តិ បរិបក្កំ
ពហិនិក្ខមនយោគ្គតំ។

តន្តិ ឱបម្មសម្បជិចាទនំ។ ឯវន្តិ ឥនានិ វុច្ចមាណាការេន។ អត្ថេនាតិ
ឧបមេយ្យត្ថេន។ សំសន្និក្ខា សម្មា យោជេត្វា។ សម្បយុត្តធម្មវសេន ញាណស្ស
តិក្ខាទិភារោ វេទិតញោ។ ញាណស្ស ហិ សភាវតោ សតិទេបក្កតោ ច
តិក្ខុភារោ, សមាធិវសេន សូរភារោ, សទ្ធាវសេន វិប្បសន្តភារោ, វីរិយវសេន
បរិណាមភារោ។ បរិណាមកាលោតិ ពលវិបស្សនាកាលោ។ វឌ្ឍិតកាលោតិ
វុដ្ឋានកាមិនិវិបស្សនាកាលោ។ អនុលោមដ្ឋានស្ស ហិ វិបស្សនា គហិតកត្តា
នាម តទា មគ្គកត្តស្ស គហិតត្តា។ តដ្ឋាតិកន្តិ តស្ស វិបស្សនានុយោកស្ស
អនុរូបំ។ សត្តាបិ គាថាយ អវិជ្ជណ្ណាកោសំ បហាវតិ ភិក្ខុបេតិ។

ឱលម្ពកសម្ពាតន្តិ ឱលម្ពកសុត្តសម្ពាតំ។ បលន្តិ តស្ស សុត្តស្ស នាមំ។
ធាវេត្វាតិ នារូនំ ហេយ្យាទិជាននត្ថំ ឧបនេត្វា។ នារូនំ គណ្ណំ ហាវតីតិ
បលគណ្ណាតិ ឯតេន បលេន គណ្ណាហារោ “បលគណ្ណា”តិ បច្ឆិមបទេ
ឧត្តរបទលោបេន និទ្ទេសោតិ ទស្សេតិ។ គហណាដ្ឋានេតិ ហត្ថេន
គហេតព្ពដ្ឋានេ។ សម្មនេវ ខេបីយន្តិ ឯតេន កាយទុច្ឆរិតានីតិ សង្ខេហោ,
តេន។ វិបស្សនំ អនុយុញ្ញាន្តស្ស បុគ្គលស្សេវ ធិវសេ ធិវសេ អាសវានំ បរិក្ខុយោ
ឥធ “វិបស្សនាយានិសំសោ”តិ អធិប្បតោ។ ហេមន្តិកេន ករណាភូតេន។
ភុម្មត្ថេ វា ឯតំ ករណាវចនំ, ហេមន្តិកេតិ អត្ថោ។ បដិប្បស្សម្ពន្តិតិ
បដិប្បស្សទ្ធុជលានិ ហោន្តិ។ តេជោបា “បូតិកានិ ភវន្តិ”តិ។

មហាសមុទ្រវិយ សាសនំ សភាវគម្ពីរការតោ។ ឆាវវិយ យោគាវចរោ
មហោយុត្តរណតោ។ បរិយាធានំវិយាតិ បរិតោ អបរិបូរណំវិយ។
ខន្ធមាធានន្តិ សន្ធានន្តេវិយ ឧទកេន ខេបិយមាធានំ ពន្ធានំ។ តនុភារោតិ
បរិយុដ្ឋានុប្បត្តិយា អសមត្ថតាយ ធុត្ថលភារោ។
វិបស្សនាញ្ញាណមីតិចារមោដ្ឋេហិតិ វិបស្សនាញ្ញាណសមុដ្ឋិតេហិ
មីតិចារមោដ្ឋេហិ។ ឌុក្ខាយមាណេ បក្ខាយមាណេតិ វិវិធចបដិបត្តិយា ឌុក្ខាយមាណេ
បដិសន្ធិនុបស្សនាយ បក្ខាយមាណេ។ ធុត្ថលតា ធិបិតា “អប្បកសិរេនេវ
សំយោជនានិ បដិប្បស្សម្ពន្តិ, បូតិកានិ ភវន្តិ”តិ វុត្តត្តា។

វាសិជជសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

១០. អនិច្ចសញ្ញាសុត្តវណ្ណានិ

១០២. ភាវេន្តស្សតិ វិបស្សនាយ មគ្គំ ភាវេន្តស្ស ឧប្បន្នសញ្ញា។ តេនាហ -
“សត្តំ កាមរាគំ បរិយាទិយតី”តិអាទិ។ សន្តានេត្វាតិ កសនដ្ឋានំ សត្តសោ
វិតនេត្វា បត្តវិត្វា។ កិលេសាតិ ឧបក្កិលេសប្បភេទា កិលេសា។
អនិច្ចសញ្ញាញ្ញាណោតិ អនិច្ចសញ្ញាសហគតេន ញ្ញាណោ។

លាយនន្តិ លាយនំវិយ នយនំវិយ និច្ឆោជនំវិយ ច អនិច្ចសញ្ញាញ្ញាណំ។
ឥមិនា អត្ថេនាតិ ឥមិនា យថាវុត្ថេន ចាឡិយា អត្ថេន, ឧបមា សំសន្តេតញ្ញាតិ
ឯត្ថ បព្ពជលាយកោវិយ យោគាវចរោ។ លាយនាទិនា តស្ស តត្ថ
កតកិច្ចតាយ បរិតុដ្ឋិវិយ ឥមស្ស កិលេសេ សត្តសោ ជិន្និត្វា
ជលសមាបត្តិសុខេន កាលស្ស វីតិនាមនា។

ក្កដំ គច្ឆន្តិតិ ចារិមន្តេន ក្កដំ គច្ឆន្តិ។ ក្កដំ បរិសនភាវេនាតិ ក្កដដ្ឋន្តំ អត្ថេន
បរិសនវសេន។ សមោសវិត្វាតិ ធិន្ទេ អនុបរិសនវសេន ច អាហច្ច អវដ្ឋានេន ច

សមោសវិត្វា បិតា។ ក្នុងវិយ អនិច្ចសញ្ញា អនិច្ចានុបស្សនាវសេន អវជ្ជានស្ស
មូលភាវតោ។ គោចានសិលោវិយ ចតុក្កមកកុសលា ធម្មា
អនិច្ចសញ្ញាមូលកត្តា។ ក្នុងអគ្គំ សព្វគោចានសីនំ តថាអធិដ្ឋានស្ស
បដានការណាត្តា។ អនិច្ចសញ្ញា អគ្គាតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ អនិច្ចសញ្ញា
លោកិយាតិ ៩ទំ អនិច្ចសញ្ញានុបស្សនំ សន្ទាយ វុត្តំ។ អនិច្ចានុបស្សនាមុខេន
អធិគតអរិយមគ្គេ ឧប្បន្នសញ្ញា អនិច្ចសញ្ញាតិ វត្តព្ពតំ លភតីតិ
“អនិច្ចសញ្ញា, ភិក្ខុវេ, ភាវិតា ពហុលីកតា សព្វំ កាមរាគំ
បរិយាទិយតី” តិអាទិ វុត្តំ។ តថា ហិ ធម្មសង្កហោ (ធម. ស. ៣៥៧, ៣៦០) “យស្មី
សមយេ លោកុត្តរំ សញ្ញំ ភាវេតី” តិអាទិនា សញ្ញាបិ ឧទ្ធជា។ សព្វាសុ
ឧបមាស្វតិ មូលសន្តានឧបមាទីសុ បញ្ចាសុ ឧបមាសុ។ បុរិមាបីតិ
កស្សកបព្ពជលាយនអម្ពបិណ្ឌិឧបមាហិ អនិច្ចសញ្ញាយ កិច្ចំ វុត្តំ
មូលសន្តានកបទាលនបព្ពជលាយនវណ្ណោច្ឆេននបទេសេន អនិច្ចសញ្ញាយ
បដិបក្ខបច្ឆេននស្ស ទស្សិតត្តា។ បច្ឆិមាហិ ពលំ ទស្សិតំ បដិបក្ខាតិភាវស្ស
ដោតិតត្តា។

អនិច្ចសញ្ញាសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បុប្ផវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

មជ្ឈិមបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

១១. អន្តវគ្គោ

១. អន្តសុត្តវណ្ណានា

១០៣. អញ្ញាមញ្ញំ អសំសជ្ជកាវេន ឯតិ គច្ឆតីតិ អន្តោ, កាគោតិ អាហា
“អន្តាតិ កោដ្ឋាសា”តិ។ “សក្កាយនិរោធន្តោ”តិ និរោធបច្ចយស្ស គហិតត្តា
វុត្តំ “ចតុសច្ចវសេន បញ្ចក្ខន្ធឯយោជេត្វា”តិ។ អន្តាតិ... បេ... អដ្ឋាសយវសេន
វុត្តំ យថានុលោមទេសនត្តា សុត្តន្តទេសនាយ។

អន្តសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-៣. ទុក្ខសុត្តាទិវណ្ណានា

១០៤-១០៥. ទុតិយម្បីតិ អបិ-សន្តោ សម្បីណ្ណានត្តោ។ តេន ន កេវលំ
បឋមសុត្តមេវ, អថ ខោ ទុតិយម្បីតិ។

តតិយម្បី តថេវាតិ ឥមិនា “បញ្ចក្ខន្ធឯ ចតុសច្ចវសេន យោជេត្វា”តិ ឥទំ
ឧបសំហារតិ។

ទុក្ខសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បរិញ្ញេយ្យសុត្តវណ្ណានា

១០៦. បរិញ្ញេយ្យតិ ឯត្ថ តិស្សោ បរិញ្ញា ញាតបរិញ្ញា, តីរណាបរិញ្ញា,
បហានបរិញ្ញាតិ។ តាសុ ញាតបរិញ្ញា យាវនេវ តីរណាបរិញ្ញត្តា។
តីរណាបរិញ្ញា ច យាវនេវ បហានបរិញ្ញត្តាតិ។ តត្ថ ឧក្កជ្ជាយ បរិញ្ញាយ
កិច្ចទស្សនវសេន អត្ថំ ទស្សន្តោ “បរិញ្ញេយ្យតិ បរិជានិតព្ពេ
សមតិក្កមិតព្ពេ”តិ, បហាតព្ពេតិ អត្តោ។ តេនាហា ភគវា - “កតមា ច, ភិក្ខុវេ,
បរិញ្ញា? វាគក្ខយោ, ទោសក្ខយោ, មោហក្ខយោ”តិ, តស្មា សមតិក្កមន្តិ,
សមតិក្កន្តំ បហានស្ស ឧបាយំ។ សមតិក្កមិត្វា បិតន្តិ បជហិត្វា បិតន្តិ
អយមេត្ថ អត្តោ។

បរិញ្ញេយ្យសុត្តន្តបិដក ធម្មបទដ្ឋកថា។

៥-១០. សមណសុត្តន្តបិដក

១០៧-១១២. ចត្តារិ សម្មាសិ កថិតានិ អស្សុរាទីនំ សមុទយាទីនញ្ចា
នេសិតត្តា។

កិលេសប្បហានំ កថិតំ វាគប្បហានស្ស ជោតិតត្តា។

សមណសុត្តន្តបិដក ធម្មបទដ្ឋកថា។

អន្តរគ្គវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. ធម្មកថិកវគ្គោ

១-២. អវិជ្ជាសុត្តន្តបិដក

១១៣-១១៤. យាវតាតិ យស្មា។ ឥមាយ...បេ... សមន្នាគតោតិ “ឥទំ ទុក្ខន្តិ
យថាភូតំ នប្បជានាតី”តិអាទិនា នយេន វុត្តាយ ចត្វសុ អរិយសច្ចេសុ
អញ្ញាណសភាវាយ អវិជ្ជាយ សម្មោហេន សមន្នាគតោ។ ឯត្តាវតាតិ
ឯត្តកេន ការណេន អវិជ្ជាគតោ សមន្តិក្ខតេន ឧបគតោ, អវិជ្ជាយ វា ឧបេតោ
នាម ហោតិ។

ទុតិយេបីតិ វិជ្ជាសុត្តោ។ “វិជ្ជាវសេន នេសនា”តិ អយមេវវិសេសោតិ អាហ
“ឯសេវ នយោ”តិ។

អវិជ្ជាសុត្តន្តបិដក ធម្មបទដ្ឋកថា។

៣. ធម្មកថិកសុត្តន្តបិដក

១១៥. បឋមេន ធម្មកថិកោ កថិតោ “ធម្មំ ទេសេតី” តិ វុត្តត្តា។ ទុតិយេន សេខក្ខមិ កថិតា “បដិបន្នោ ហោតី” តិ វុត្តត្តា, តតិយេន អសេខក្ខមិ កថិតា “អនុបាទាវិមុត្តោ ហោតី” តិ វុត្តត្តា។ ធម្មកថិកំ បុច្ឆិតេន ភកវតា។ វិសេសេត្វាតិ ធម្មកថិកភាវតោ វិសេសេត្វា ឧក្កំសេត្វា។ ទ្វេក្ខមិយោតិ សេក្ខាសេក្ខក្ខមិយោ។

ធម្មកថិកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ទុតិយធម្មកថិកសុត្តវណ្ណានា

១១៦. តីណិវិស្សជ្ជនានីតិ យថាបុច្ឆំ តីណិវិស្សជ្ជនានិ។

ទុតិយធម្មកថិកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥-៩. ពន្ធនសុត្តាធិវណ្ណានា

១១៧-១២០. តីវំ វុច្ឆតិ វដ្តំ ឡិមតីវន្តិ កត្វា។ តេនាហ “អថាយំ ឥតរា បដា, តីរមេវានុធាវតី” តិ (ធម. ប. ៨៥)។ ចារំ វុច្ឆតិ និព្វានំ សំសារស្ស ចារិមន្តិ កត្វា។ ពោឡេតិ អនុសយប្បហានស្ស អកតត្តា កិលេសពន្ធនេន ពោឡេ, សុក្កបក្ខេបិ ទិដ្ឋិសមនុបស្សនាយ រូបាទិពន្ធនស្ស បដិក្ខេបមត្តមេវ វុត្តំ, នវិមោក្ខន្តិ អធិប្បាយោ។ ឥមស្មី សុត្ត វដ្តទុក្ខំ កថិតន្តិ “តីរទស្សី ចារទស្សី, បរិមុត្តោ សោ ទុក្ខស្មាតិ វធាមី” តិ អាកតត្តា វដ្តវិវដ្តំ កថិតន្តិ វត្ថុំ សក្កា។

ធម្មាទីនិ ឧត្តានត្តានេវ ហោជ្ជា វុត្តនយត្តា។

ពន្ធនសុត្តាធិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. សីលវន្តសុត្តវណ្ណានា

១២២. អាពាធដេវតា អាទិត្យត្ថិតតា បដ្ឋាយ ពាធនដ្ឋន រុជនដ្ឋន។
អន្តោនោសដ្ឋនតិ អព្ពន្ធរេ ឯវ ទុស្សនដ្ឋន កុប្បនដ្ឋន។ ខណ្ឌនដ្ឋនតិ
សសនដ្ឋន។ ទុក្ខដ្ឋនតិ ទុក្ខមត្តា ទុក្ខភាវេន។ ទុក្ខញ្ញំ លោកេ “អយ” ង្គិ វុច្ចតិ
អតិវិយ ហននតោ។ វិសភាគំ ...បេ... បច្ចយដ្ឋនតិ យថាបវត្ថុមាណំ
ធាតាធិនំ វិសភាគក្ខតមហាក្ខតសមុដ្ឋានស្ស អាពាធស្ស បច្ចយភាវេន។
អសកដ្ឋនតិ អនត្តនិយតោ។ បលុដ្ឋនដ្ឋនតិ បការតោ ភិដ្ឋនដ្ឋន។
សត្តសុញ្ញតដ្ឋនតិ សត្តសម្មាសម្ពុតសុញ្ញតដ្ឋន។ អត្តាភាវេនតិ
ធិដ្ឋិតតិ កបរិកប្បិតស្ស អត្តនោ អភាវេន។ សុញ្ញតោ អនត្តតោតិ ឯត្ត
“បរតោ” តិ បទស្ស សង្គហោ កាតព្វោ, តស្មា “ទ្វីបិ អនត្តមនសិការោ” តិ
វត្តញ្ចំ។

សីលវន្តសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. សុតវន្តសុត្តវណ្ណនា

១២៣. តថា ឯកាទសមេតិ ឯត្ត តថា-សន្នេន “ឧត្តានមេវ” តិ ឥទំ
អាកឡតិ។ ឥធាតិ ឯកាទសមេ។ កម្មដ្ឋានស្ស
ឧត្តហធារណាបរិចយមនសិការវសេន បវត្តញ្ញាណំ កម្មដ្ឋានសុតវសេន
និប្បដ្ឋនតោ “សុត” ង្គិ វុត្តំ។

សុតវន្តសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២-១៣. កប្បសុត្តាធិវណ្ណនា

១២៤-១២៥. រាហុលោវាធនិសាធិតិ រាហុលោវាធសុត្ត (ម. និ. ២.១១៣
អាទយោ) អាកតសុត្តសនិសាធិ។

កប្បសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ធម្មកថិកវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. អវិជ្ជាវគ្គោ

១-១០. សមុទយធម្មសុត្តាទិវណ្ណានា

១២៦-១៣៥. ឥមស្មិន្តិ អវិជ្ជាវគ្គោ ចតុសច្ចមេវ កថិតំ, តស្មា ហេជ្ជា
វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវាតិ អធិប្បាយោ។

សមុទយធម្មសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អវិជ្ជាវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៤. កុក្កឡវគ្គោ

១-១៤. កុក្កឡសុត្តាទិវណ្ណានា

១៣៦-១៤៩. អន្តោ អគ្គិ មហាន្តោ ធារិករាសិ, តត្ថ ឧក្កឡវិកុលតោ
អក្កមន្តំ យាវ កេសគ្គំ អនុទហតាយ កុច្ឆិតំ កុឡន្តិ កុក្កឡំ, រូបវេទនាទិ បន
តតោបិ កញ្ចំ កាលំ អនុទហនតោ មហាបរិឡាហនដ្ឋេន ច កុក្កឡំ វិយាតិ
កុក្កឡំ។ អនិច្ចលក្ខណាទីនីតិ អនិច្ចទុក្ខានត្ថលក្ខណានិ។

កុក្កឡសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

កុក្កឡវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៥. ទិដ្ឋិវគ្គោ

១៩. អង្គវត្តសុត្តាទិវណ្ណានា

១៥០-១៥៨. បច្ចុយំ កត្វាតិ អភិនិវេសបច្ចុយំ កត្វា។ អាទិសទ្ធន
មិច្ឆាទិដ្ឋិសក្កាយទិដ្ឋិអត្តានុទិដ្ឋិ សញ្ញាជនាភិនិវេស-វិនិពន្ធអវជ្ឈោសាធានិ
សង្កណ្ណាតិ។ តត្ថ អភិនិវេសា តណ្ហាមានទិដ្ឋិយោ។ វិនិពន្ធា “កាយេ
អវីតរកោ ហោតី” តិអាទិនា (ជី. និ. ៣.៣២០; ម. និ. ១.១៨៦)
អាគតចេតសោវិនិពន្ធា។ អវជ្ឈោសាធាតិ តណ្ហាទិដ្ឋិវជ្ឈោសាធានិ។ សេសានិ
សុវិញ្ញយ្យានេវ។

អង្គវត្តសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. អានន្ទសុត្តវណ្ណានា

១៥៩. ធរមានកាលេតិ ជីវមានកាលេ។ បហានំ អបស្សន្តោតិ ថេរស្ស កិរ
ភគវតិ បេមំ អធិមត្តំ។ ចិត្តំ កណ្ហិស្សមីតិ ចិត្តំ អារាធស្សមិ។ គន្ធត្ថំ ហោតិ,
តស្មា សបលីពោធា។ ចិត្តំ សម្មហំសមាធាតិ ចិត្តស្ស វិពោធហោ។
វិមុត្តិ... បេ... ជាតោ អាយតី បដិវេធបច្ចុយត្តា, ន បន តទាវិសេសាវហាការា
និព្វេជភាគិយោ។

អានន្ទសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ទិដ្ឋិវត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឧបរិបណ្ណាសកោ សមត្តោ។

សារត្តប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

ខន្ធសំយុត្តវណ្ណាយ លីនត្តប្បកាសនា សមត្តា។

២. រាជសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. មាសុត្តវណ្ណោ

១៦០. មាសុត្តោយំ ភាវសាធនោតិ ធស្សេន្តោ “មារោ វា អស្សាតិ មរណំ វា ភវេយ្យ”តិ អាហា។ មារេតាតិ មរិតញោ មារំ មរណំ ឯតញោតិ អាហា “មារេតញោ”តិ។ អនុចាទានិព្ពានត្ថាតិ ជលវិមុត្តិសម្ពាតា អរហតោ អរហន្តតា នាម យាវនេវ អនុចាទានិព្ពានត្ថា។ និព្ពានពុទ្ធវេតិ អនុចាទានិព្ពានាធិកមស្ស អពុទ្ធវេ តតោ ឱវមេវ ឥទំ មគ្គំ ព្រហ្មចរិយំ វុស្សតិ, ន តតោ បរំ។ អស្សាតិ ព្រហ្មចរិយស្ស។

មាសុត្តវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

២-១០. សត្តសុត្តាទិវណ្ណោ

១៦១-១៦៩. លក្ខបុច្ឆាតិ លក្ខនស្ស ពជ្ឈនស្ស បុច្ឆា។ យទិ រូចាទីសុ សត្តត្ថា សត្តោ, ធិណាសវា កងំ សត្តាតិ? សត្តភូតបុព្វាតិ កត្វា។ កីឡាវិគមន្តិ កីឡាយ អបនយនំ ឱវមណំ។ យន្តវដ្តិវិយ ភវបពន្ធស្ស នយនតោ ភវវដ្ឋតិ តណ្ហា វុត្តា។

សត្តសុត្តាទិវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

បឋមវគ្គវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយវគ្គោ

១-១២. មារសុត្តាទិវណ្ណានា

១៧០-១៨១. រូបាទិវិនិមុត្តំ មរណំ នាម នត្តិ រូបាទីនំយេវ វិភវេ
មរណាសមញ្ញាតិ។ មរណាធម្មោ វិនាសភារោ។

មារសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ទុតិយវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣-៤. អាយាចនវគ្គាទិ

១-១១. មារាទិសុត្តឯកាទសកវណ្ណានា

១៨២-២០៥. សុខុមំ ការណំ ឧបជ្ជាតិ, តេនេស យេវេ បដិភានេយ្យកានំ
ឯតទគ្គេ ឋបិតោ។ វិមុត្តិបរិចាចនិយធម្មវសេនេវ, ន បដិវេទាវហភាវេន។

មារាទិសុត្តឯកាទសកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អាយាចនវគ្គាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សារត្តប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

រាជសំយុត្តវណ្ណាយ លីនត្តប្បកាសនា សមត្តា។

៣. ទិដ្ឋិសំយុត្តំ

១. សោតាបត្តិវគ្គោ

១. វាតសុត្តវណ្ណានា

២០៦. ន ឯតេ វាតាតិ យេ ឥមេ រុក្ខសាខាធិកញ្ញនករា, ឯតេ សត្តកាយត្តា
 វាតា នាម ន ហោន្តិ។ តេ ហិ និច្ចា ធុវា សស្សតា។ តេនាហា “វាតោ
 បនា”តិអាទិ។ តេន សត្តសុ កាយេសុ ចតុត្ថំ កាយមាហា។
 រុក្ខសាខាធិកញ្ញនកោ ឯសោ វាតលេសោ នាម, វាតសធិសោតិ អត្ថោ។
 ឯសិកត្តម្កោវិយាតិ ឥមិនា និច្ចលកាវមេវ ទស្សេតិ, បព្ពតក្ខណ៍វិយាតិ ឥមិនា
 បន សស្សតិសមំវាបិ។ អយញ្ញំ វាយុ កាយស្ស និច្ចតំ អភិនិវិស្ស បិតោ “មា ច
 អនិច្ចតា បរោ ហោតូ”តិ ន វាតា វាយន្តីតិ ពាជតិ។ ឯស នយោ នទិយោ
 សន្និទ្ធិតិអាទិសុ។ ឧទកំ បនាតិ ទុតិយំ កាយំ សន្ធាយាហា។ គព្ពោ បន ន
 និក្ខមតិ ក្ខណ្ឌធិកាវេនេវ តស្ស លព្ពនតោ។ នេវ តេ ឧទេន្តិ យថា វាតា, ឯវំ
 តិជ្ជនតោ លោកស្ស បន តថា មតិមត្តន្តិ អធិប្បាយោ។

វាតសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-៤. ឯតមមសុត្តាធិវណ្ណានា

២០៧-២០៩. ទិដ្ឋំ រូបាយតនំ ចក្ខុនា ទដ្ឋព្ពតោ។ សុតំ សឡាយតនំ សោតេន
 សោតព្ពតោ។ មុតំ គន្ធាយតនាទិ តិវិធំ សម្បត្តកាហិហិ យាណាទិហិ បត្វា
 គហេតព្ពតោ។ អវសេសានិ ចក្ខុនាទិ សត្តាយតនាទិវិញ្ញាតំ នាម កេវលំ
 មនោវិញ្ញាលោនវិជានិតព្ពតោ។ បត្តន្តិ អនុប្បត្តំ, យំ កិញ្ចិ ចាបុណ្ហិតព្ពំ
 បរិយេសិត្វា គវេសិត្វា សម្បត្តន្តិ អនុប្បត្តំ។ បរិយេសិតន្តិ បរិយេដ្ឋំ។ ចិត្តេន
 អនុសញ្ញវិតន្តិ មនសា ចិត្តតំ។ “បត្តំ បរិយេសិត”ន្តិ ឯតស្មី បទទ្ធយេ ចតុក្កំ
 សម្ភវតីតិ តំ ទស្សេត្វា តស្ស វសេន បត្តបរិយេសិតបទានិ, តតោ មនសា
 អនុវិចរិតញ្ច និហិត្វា ទស្សេតុ “លោកស្មី ហិ”តិអាទិ វុត្តំ។ តត បរិយេសិត្វា
 បត្តំ នាម បរិយេសនាយ បរិក្កាហការវតោ។ បរិយេសិតំ នាម កេវលំ
 បរិយេសិតមេវាតិ កត្វា បរិយេសិត្វា បត្តស្ស មនុស្សានុវិចរិតស្ស វុត្តត្តា។

បឋមវិកល្យសង្គ្រោ អត្ថិតិ អសង្ករតោ ច ទស្សតុំ “អថ វា” តិ អាទិ វុត្ថំ។
សព្វន្តិ វិញ្ញាតាទិ។ តញ្ញិ មនោវិញ្ញាលោន គហិតត្តា មនសា អនុវិចិតំ នាម ន
ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ។

ឯតំ មមសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. នត្ថិទិន្នសុត្តវណ្ណានា

២១០. ទិន្នន្តិ ទេយ្យធម្មសីសេន ទានំ វុត្ថន្តិ អាហា “ទិន្នស្ស ជលាភារំ
សន្ធាយា” តិ, ទិន្នំ បន អន្ធាទិវុត្ថំ កងំ បដិក្ខបន្តិ។ ឯស នយោ “យិដ្ឋំ ហុត” ន្តិ
ឯត្ថាបិ។ មហាយាគោតិ សព្វសាធារណំ មហាទានំ។ បហេណកសក្ការោតិ
ចាហុនកានំ កាតព្វសក្ការោ។ ជលន្តិ អាទិសំសជលំ និស្សន្នជលញ្ច។
វិចាគោតិ សទិសជលំ។ បរលោកេ បិតស្ស អយំ លោកោ នត្ថិតិ បរលោកេ
បិតស្ស កម្មនា លទ្ធព្រោ អយំ លោកោ ន ហោតិ។ ឥធលោកេ បិតស្សបិ
បរលោកោ នត្ថិតិ ឥធលោកេ បិតស្ស កម្មនា លទ្ធព្រោ បរលោកោ ន ហោតិ។
តត្ថ ការណាមាហា - “សព្វេ តត្ថ តត្ថេវ ឧប្បិជ្ជន្តិ” តិ។ ឥមេ សត្តា យត្ថ យត្ថ ភវេ
យោទិអាទិសុ ច បិតា, តត្ថ តត្ថេវ ឧប្បិជ្ជន្តិ និរុទយវិធាសវសេន នស្សន្តិ។
ជលាភារំវសេនាតិ មាតាបិតុសុ សម្មាបដិបត្តិមិច្ឆាបដិបត្តិនំ ជលស្ស
អភារំវសេន “នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា” តិ វទន្តិ, ន មាតាបិតុនំ, នាបិ តេសុ ឥទានិ
ករិយមានសក្ការាសក្ការានំ អភារំវសេន តេសំ លោកបច្ចក្ខត្តា។
បុព្វឱកស្ស វិយ ឥមេសំ សត្តានំ ឧប្បាទោ នាម កេវលោ, ន ភវតោ ចរិត្វា
អាគមនបុព្វកោតិ ទស្សនត្ថំ “នត្ថិ សត្តា ឱបចាតិកា” តិ វុត្ថន្តិ អាហា - “ចរិត្វា
ឧប្បជ្ជនកសត្តា នាម នត្ថិ” តិ។ សមណោន នាម យាថាវតោ ជានន្តេន កស្សចិ
អកថេត្វា សញ្ញាតេន ភវិតត្ថំ, អញ្ញាថា អាហោបុរិសិកា នាម សិយា។ កិញ្ញិ

បរោ បរស្ស ករិស្សតិ, តថា ច អត្តនោ សម្មាទទស្ស កស្សចិ អវស្សយោ ឯវ
ន សិយា តត្ថ តត្ថេវ ឧច្ឆិជ្ជនតោតិ អាហា “យេ ឥមញ្ច...បេ... បរេទេន្តិ”តិ។

ចត្វសុ មហាភូតេសុ និយុត្តោតិ ចាតុមហាភូតិកោ។ យថា បន មត្តិកាយ
និព្ពត្តំ ភាជនំ មត្តិកាមយំ, ឯវមយំ ចត្វហិ មហាភូតេហិ និព្ពត្តោតិ អាហា
“ចតុមហាភូតមយោ”តិ។ អជ្ឈត្តិកា បថវីធាតូតិ សត្តសន្តានគតា
បថវីធាតុ។ ពាហិរំ បថវីធាតុន្តិ ពហិទ្ធា មហាបថវី។ អនុយាតីតិ តស្ស
អនុបភាវេន យាតិ ឧបេតិ។ ឧបគច្ឆតីតិ បុព្វេ ពាហិរបថវីកាយតោ
តទេកទេសភូតា បថវី អាគន្ធា អជ្ឈត្តិកភាវប្បត្តិយា សត្តភាវេន សណ្ឋិតា
ឥនានិ យជាទិបថវីវិយ តមេវ ពាហិរបថវីកាយំ ឧបេតិ ឧបគច្ឆតិ, សព្វសោ
តេន និព្ពិសេសតំ ឯកីភាវមេវ គច្ឆតីតិ អត្តោ។ អាចាទីសុបិ ឯសេវ នយោតិ
ឯត្ថ បដ្ឋន្នេន មហាសមុទ្ធតោ គហិតអាចារិយ វស្សោទកភាវេន បុនបិ
មហាសមុទ្ធី, សូរិយរំសិតោ គហិតឥន្ទគ្គិសម្ពាតតេជោវិយ បុនបិ សូរិយរំសី,
មហាវាយុទន្ធតោ និគ្គតមហាវាយោវិយ តមេវ វាយុទន្ធី ឧបេតិ ឧបគច្ឆតីតិ
ទិដ្ឋិតតិកោ សយមេវ អត្តនោ វាទំ ភិន្ទតិ។ ឧម្មត្តកបច្ឆិសទិសញ្ចិ
ទិដ្ឋិតតិកទស្សនំ។ មនច្ឆដ្ឋានិ ឥន្ទ្រិយានិ អាកាសំ បក្ខន្ធី តេសំវិសយភាវា
វិសយាបីតិ វទតិ។ វិសយិគ្គហណោន ហិវិសយា គហិតា ឯវ ហោន្តីតិ។
គុណាគុណបទានីតិ គុណានោសកោដ្ឋាសា។ សរីរមេវ បទានីតិ អធិប្បេតំ
សរីរេន តំតំកិរិយាយ បដ្ឋិតព្ពតោ។ ទព្ពន្ធី មុយ្ហន្តីតិ ទត្ថ, មុឡ្ហបុគ្គលា។ តេហិ
ទត្ថហិ ពាលមនុស្សហិ បញ្ញត្តំ។

នត្តិទិន្នសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៦. ករោតោសុត្តវណ្ណាន

២០០. សហគ្រាស ករោន្តស្ស្សតិ សហគ្រាស ករោន្តស្ស្ស។

និស្ស្សតិយថាវរោន្តយោបិ ឥធន សហគ្រាសករោន្តនេវ សង្កហិតា។ ហត្ថាជីនីតិ
ហត្ថចានកណ្តាសាជីនី។ បធនំ ធនំ វិពាជនន្តិ អាហា “ធន្តាន
បីឡេន្តស្ស្ស”តិ។ បបញ្ចស្ស្សនិយំ “តន្តេន្តស្ស្ស ចា”តិ អត្តោ វុត្តោ, ឥធន បន
សុមង្គលវិលាសិនិយំ វិយ តន្តេន្តំ បរិកាសនំ ធន្តានេវ សង្កហិតា “ធន្តាន
បីឡេន្តស្ស្ស”តិ ឆ្នេរ វុត្តំ។ សោកំ សយំ ករោន្តស្ស្សតិ បរស្ស្ស សោកការណំ
សយំ ករោន្តស្ស្ស, សោកំ វា ឧប្បាទេន្តស្ស្ស។ បរេហិ អត្តនោ វេចនករេហិ។
សយម្បិ ជន្តតោតិ បរស្ស្ស វិពាជនប្បយោគេន សយម្បិ ជន្តតោ។
អតិចាតយតោតិ បទំ សុទ្ធកត្តុអត្តេ ហេតុកត្តុអត្តេ ច វុត្តតិ អាហា -
“ហន្តស្ស្សបិ ហនាបេន្តស្ស្សបិ”តិ។ ការណាវសេនាតិ ការាបនវសេន។

យរស្ស្ស ភិក្ខុ អន្តោ ច ពហិ ច សន្តិកា ហុត្វា បិការី យរសន្តិ។ កិញ្ចិបិ
អសេសេត្វា និវរសេសោ លោចោ និល្លោចោ។ ឯកាការេ និយុត្តោ វិលោចោ
ឯកាការិកោ។ បរិតោ សត្តសោ បន្តេ ហននំ បរិបន្តោ។ ចាបំ ន ករិយតិ បុព្វេ
អសតោ ឧប្បាទេតុំ អសក្កុណោយ្យត្តា, តស្មា នត្តិ ចាបំ។ យទិ ឯវំ កថំ សត្តា
ចាបេ បរវុត្តន្តិ អាហា “សត្តា បន ករោមាតិ ឯវំសញ្ញនោ ហោន្តិ”តិ ឯវំ កិរស្ស្ស
ហោតិ ឥមេសញ្ញិ សត្តានំ ហិសាទិកិរិយា ន អត្តានំ ជុសតិ តស្ស្ស និច្ចតាយ
និព្វិការត្តា, សរិវំ បន អចេតនំ កជ្ជកលិជ្ជរូបមំ, តស្មី វិកោបិតេបិ ន កិញ្ចិ
ចាបន្តិ។ ខុរនេមិនាតិ និសិតខុរមយនេមិនា, ខុរសទិសនេមិនាតិ អត្តោ។

គង្គាយ ធន្តិណា ធនិសា អប្បតិរូបទេសោ, ឧត្តរធនិសា បតិរូបទេសោតិ
អធិប្បាយេន “ធន្តិណាញោបិ”តិ អាទិ វុត្តន្តិ អាហា “ធន្តិណាតិវេ មនុស្ស
កក្កុឡា”តិ អាទិ។ មហាយាគន្តិ មហាវិជិតយញ្ញសទិសំ មហាយាគំ។
ឧចាសថកម្មនាតិ ឧចាសថកម្មន ច។ ច-សន្តោ ហេតុ លុត្តនិធិដ្ឋោ។

ធម្មសន្តោ ហិ ឥន្ទ្រិយសំវរស្ស ឧចាសថសីលស្ស ច វាចកោ ឥធាធិប្បតោ។
កេចិ បន “ឧចាសថកម្មនា” តិ ឥទំ ឥន្ទ្រិយធម្មនស្ស វិសេសនំ, តស្មា
“ឧចាសថកម្មក្ខតេន ឥន្ទ្រិយធម្មនា” តិ អត្ថំ វទន្តិ។ សីលសំយមេនា តិ
សីលសំវរេន។ សច្ចវចនេនា តិ សច្ចវាចាយ។ តស្ស វិសុំ វចនំ លោកេ
គរុតបុញ្ញសម្មតភាវតោ។ យថា ហិ ចាបធម្មេសុ មុសាវាទោ គរុ, ឯវំ
បុញ្ញធម្មេសុ សច្ចវាចា។ តេនាហ ភគវា - “ឯកំ ធម្មំ អតីតស្ស” តិ អាទិ (ឥតិវុ.
២៥)។ បវត្ថិ តិ យោ ករោតីតិ វុច្ចតិ, តស្ស សន្តានេ ជលស្ស និព្វត្តិយា
បច្ចយភាវេន បវត្ថិ។ សព្ពថា តិ “ករោតោ” តិ អាទិនា វុត្តេន សព្ពប្បការេន
កិរិយមេវ បជិត្តិបន្តិ។

ករោតោសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ហេតុសុត្តវណ្ណានា

២៧២. ឧកយេនា តិ ហេតុបច្ចយបជិសេធវចនេន។ សំកិលេសបច្ចយន្តិ
សំកិលិសនស្ស មលីនភាវស្ស ការណំ។ វិសុទ្ធិបច្ចយន្តិ សំកិលេសតោ
វិសុទ្ធិយា វោទានស្ស ការណំ។ នត្ថិ ពលន្តិ សត្តានំ
ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិ កនិព្វានសម្បត្តិអាវហំ ពលំ នាម កិញ្ចំ នត្ថិ។ តេនាហ
“យម្ពី” តិ អាទិ។ និទស្សនមត្តញ្ចេតំ, សំកិលេសិកម្មិ ចាយំ បជិត្តិបតេវ។
អញ្ញមញ្ញវេចនានីតិ តស្ស តស្ស កិរិយាយ ឧស្សន្នជ្ជន ពលំ,
សូរីរភាវវហជ្ជន រីរិយំ, តមេវ ទន្ធូក្កាហភាវតោ ចោរិសំ ធុរំ វហន្តេន
បវត្តេតព្ពតោ បុរិសថាមោ, បរំ បរំ ហំនំ អក្កមនប្បវត្តិយា បុរិសបរក្កមោ តិ
វុត្តោតិ វេទិតព្ពំ។

សត្វយោគតោ, រូបាទីសុ វា សត្តតាយ សត្តា, ចាណតោ
អស្សសនបស្សសនវសេន បវត្តិយា ចាណា, តេ បនសោ ឯកិន្ទ្រិយាទិវសេន
វិភជិត្វា វទតីតិ អាហា “ឯកិន្ទ្រិយោ” តិអាទិ។ អណ្ណាកោសាទីសុ ភវនតោ
ភូតាតិ វុច្ឆន្តិតិ អាហា “អណ្ណា... បេ... វទន្តិ” តិ។ ជីវនតោ ចាណំ ជារន្តាវិយ
វឡនតោ ជីវាតិ សាលិយវាទិកេ វទន្តិ។ នត្ថិ ឯតេសំ សំកិលេសវិសុទ្ធិសុ
វសោតិ អវសា។ នត្ថិ តេសំ ពលំ វីរិយន្តិ អពលា អវីរិយា។ និយតតាតិ
អប្បជ្ជសុត្តារុតាភេដ្ឋមណីនោវិយ និយតប្បវត្តិតាយ
គតិជាតិពន្លាបវគ្គវសេន និយមោ។ តត្ថ តត្ថ គមនន្តិ ធន្នំ អភិជាតីនំ វសេន
តាសុ តាសុ គតីសុ ឧបគមនំ។ សមវាយេន សមាគមោ សង្កតិ។
សភារោយេវាតិ យថា កណ្ណាកស្ស តិក្ខតា, កបិត្តដលានំ បរិមណ្ឌលតា,
មិគបក្ខីនំ វិចិត្តាការតា, ឯវំ សព្វស្សបិ លោកស្ស ហេតុបច្ចយេហិវិធា តថា
តថា បរិណាមោ, អយំ សភារោ ឯវ អកិត្តិមោ ឯវ។ តេនាហា “យេន
ហី” តិអាទិ។ ធម្មភិជាតិយោ បរតោវិត្តារិយន្តិ។ សុខញ្ច ទុក្ខញ្ច បដិសំវេទេន្តិ
វទន្តា អទុក្ខមសុខភូតិ សព្វេន សព្វំ ន ជានន្តិ ឧល្លិដ្ឋេន្តា “អញ្ញា សុខទុក្ខភូមិ
នត្ថិ ធស្សេន្តិ” តិ អាហា។

ហេតុសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨-១០. មហាទិដ្ឋិសុត្តាទិវណ្ណានា

២១៣-២១៥. អកតាតិ សមេន វាវិសមេន វា កេនចិ ហេតុនា ន កតា ឯវ។
កេនចិ កតំ ករណំ វិធានំ នត្ថិ ឯតេសន្តិ អកតវិធានា។ បទទ្ធយេនបិ លោកេ
កេនចិ ហេតុបច្ចយេន នេសំ អភិនិព្វត្តិតាភារំ ធស្សេតិ។ ឥទ្ធិយាបិ ន និម្មិតាតិ
កស្សបិ ឥទ្ធិមតោ ទេវស្ស ព្រហ្មនោ វា ឥទ្ធិយាបិ ន និម្មិតា។ អនិម្មិតាតិ វា
កស្សបិ អនិម្មាបកា។ អជនកាតិ ឯតេន បថវីកាយាទីនំ រូបាទិជនកភារំ

បដិក្ខបតិ។ រូបសន្តានយោ ហិ បថវិកាយាទីហិ អប្បជិត្តន្តុត្តិកាតិ តស្ស
លទ្ធិ។ យថា បព្ពតក្ខន្ធកេនចិ អនិព្ពត្តតំ កស្សចិ ច អនិព្ពត្តកំ, ឯវមេតេបីតិ
អាហា “ក្ខន្ធគា”តិ។ យមិទំ “តីជាទិតោ អន្តរាទិ ជាយតី”តិ វុច្ចតិ, តញ្ច
វិជ្ជមានមេវ តតោ និក្ខមតិ, នាវិជ្ជមានំ, អញ្ញាថា យតោ កុតោចិ យស្ស
កស្សចិ ឧប្បត្តិ សិយាតិ អធិប្បាយោ។ បីតាតិ និព្ពិការភាវេន បីតា។ ន
ចលន្តិតិ នវិការំ អាបន្តន្តិ។ វិការាភាវេន ហិ តេសំ សត្តន្ធិ កាយានំ
ឯសិកជ្ជាយិជ្ជិតតា។ អនិព្ពនព្វា អត្តនោ បកតិយា អវជ្ជានមេវ។ តេនាហា “ន
វិបរិណាមន្តិ”តិ។ អវិបរិណាមធម្មត្តា ឯវ ច នេ អញ្ញមញ្ញំ នព្យាពាធន្តិ។ សតិ
ហិវិការំ អាចារេតព្ពតាយ ព្យាពាធកតាបិ សិយា, តថា អនុគ្គហេតព្ពតាយ
អនុគ្គហាកតាតិ តទការំ ធស្សេតុំ ចាឡិយំ “នាល”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ បថវី ឯវ
កាយេ កេនេសត្តា បថវិកាយោ។ ជីវសត្តមានំ កាយានំ និច្ចតាយ
និព្ពិការាភាវេតោ ន ហន្តព្ពតា, ន យាដេតព្ពតា ចាតិ នេវ កោចិ ហន្តា
យាតេតា វា។ តេនាហា “សត្តន្ធន្តេវ”តិអាទិ។ យទិ កោចិ ហន្តា នត្តិ, កថំ
សត្តប្បហារោតិ អាហា “យថា មុត្តរាសិអាទិសូ”តិអាទិ។ កេវលំ សញ្ញាមត្តមេវ
ហោតិ, ន យាតនាទិ, បរមត្តតោ សត្តន្ធន្តេវ កាយានំ អវិកោបនីយការតោតិ
អធិប្បាយោ។

បមុខយោនីនន្តិ មនុស្សតិវច្ឆានាទិសុ
ខត្តិយព្រាហ្មណាទិសីហាព្យគ្យាទិវសេន បធានយោនីនំ។ សដ្ឋិសតានិ
ធនសហស្សនិ។ “បញ្ច ច កម្មនោ សតានី”តិ បទស្ស អត្តទស្សនំ “បញ្ច
កម្មសតានិ ចា”តិ។ ឯសេវ នយោតិ ឥមិនា “កេវលំ តក្កមត្តេន និវត្តកទិដ្ឋិ
ធិបេតី”តិ ឥមមេវ អត្តំ អតិទិសតិ។ ឯត្ថ ច តក្កមត្តកេនាតិ ឥមិនា យស្មា
តក្កិកា និវត្តិសតាយ បរិកប្បនស្ស យំ កិញ្ចិ អត្តនោ បរិកប្បតំ សារតោ
មញ្ញមានា តថេវ អភិនិវស្ស តក្កទិដ្ឋិកាហំ គណ្ណាន្តិ, តស្មា ន តេសំ ទិដ្ឋិវត្ថុសុ

វិញ្ញាបិវិចារណា កាតព្វាតិ នស្សតិ។ កេចីតិ ឧត្តរវិហារវាសិនោ។ តេ ហិ
“បញ្ច កម្មានីតិ ចក្ខុសោតយានជីវាកាយា, ឥមាទិ បញ្ចាទ្រិយានិ បញ្ច
កម្មានីតិ បញ្ចាបេន្តី”តិ វទន្តិ។ កម្មន្តិលទ្ធិតិ ឡិទ្ធាវិកភាវតោ បរិបុណ្ណាកម្មន្តិ
លទ្ធិ។ មនោកម្មំ អនោឡាវិកត្តា ឧបឡកម្មន្តិលទ្ធិតិ យោជនា។
“ទ្វាសដ្ឋបដិបទា”តិ វត្ថុព្រួសភាវនិរុត្តិ អជានន្តា “ទ្វដ្ឋបដិបទា”តិ វទន្តិ។
ឯកស្មី កប្បតិ ឯកស្មី មហាកប្ប។ តត្ថាបិ ច វិវដ្តជ្ជាយិសញ្ញតេ ឯកស្មី
អសន្នៀយ្យកប្ប។

ឧរព្វេ ហានន្តិតិ ឡិវត្ថិកា។ ឯវំ សូករិកាធយោ វេទិតព្វា។ លុទ្ធាតិ អញ្ជេបិ
យេ កេចិ មាគរិកនេសាទាធយោ, តេ ចាបកម្មបសុតតាយ កណ្តាភិជាតីតិ
វទន្តិ។ ភិក្ខុតិ ពុទ្ធសាសនេ ភិក្ខុ។ តេ កិរ “សច្ចន្តរាតា បរិគុញ្ញន្តី”តិ
អធិប្បាយេន ចតុសុ បច្ចយេសុ កណ្តាកេ បក្ខិបិទ្វា ខានន្តិតិ វទន្តិ។ កស្មាតិ
ចេ? យស្មា តេ បណ្ឌិតបណ្ឌិតេ បច្ចយេ បដិសេវន្តិតិ តស្ស មិច្ឆាតាហោ។
ញាយលទ្ធិបិ បច្ចយេ បរិគុញ្ញមាទា អាជីវកសមយស្ស វិលោមតាហិតាយ
បច្ចយេសុ កណ្តាកេ បក្ខិបិទ្វា ខានន្តិ នាមាតិ វទន្តិតិ អបរេ។ ឯកេ បព្ពជិតា,
យេ វិសេសតោ អត្តកិលមថានុយោគមនុយុត្តា។ តថា ហិ តេ កណ្តាកេ វត្ថុន្តា
វិយ ហោន្តិតិ កណ្តាកវុត្តិកាតិ វុត្តា។ ឋត្វា
គុញ្ញននហានបដិក្ខេទាធិវតសមាយោគេន បណ្តាវតរា។ អចេលកសាវកាតិ
អាជីវកសាវកេ វទតិ។ តេ កិរ អាជីវកសមយេ អាជីវកលទ្ធិយា
ទន្ធកាហិតាយ និគល្លោហិបិ បណ្តាវតរា។ នន្ទាធយោ កិរ តថារូបំ
អាជីវកបដិបត្តិ ឧក្កំសំ ចាបេទ្វា ឋិតា, តស្មា និគល្លោហិ អាជីវកសាវកេហិ ច
បណ្តាវតរា វុត្តា។ បរមសុក្កាភិជាតីតិ អយំ តេសំ លទ្ធិ។

បុរិសក្ខមិយោតិ បដានបុគ្គលេន និទ្ទេសោ។ ឥត្ថិនម្បតា ក្ខមិយោ ឥច្ឆន្តេវ។
ភិក្ខុ ច បន្ទកោតិអាទិ តេសំ ចាឡិ វេ។ តត្ថ បន្ទកោតិ ភិក្ខាយ វិចរណាកោ,
តេសំ វា បដិបត្តិយា បដិបន្ទកោ។ ជិនោតិ ជិណ្ឌោ ជរាវសេន ហ្មានធាតុកោ,
អត្តនោ វា បដិបត្តិយា បដិបក្ខេ ជិនិត្វា បិតោ។ សោ កិរ តថាភូតោ ធម្មម្បិ
កស្សបិ ន កថេតិ។ តេនាហ “ន កិត្យា អាហារ” តិ។ និដ្ឋហនាទិវិប្បការេ កេនចិ
កតេបិ ខមនវសេន ន កិត្យា វេទតីតិ វេទន្តិ។ អលាភិន្តិ “សោ ន កុម្មិមុខា
បដិគ្គណ្ហាតី” តិអាទិនា (ធី. និ. ១.៣៩៤) នយេន វុត្តអលាភហេតុសមាយោគេន
អលាភី។ តតោ វេ ជិយច្ឆាទុត្តល្យបរេតតាយ សយនបរាយណំ សមណំ
បន្ទក្ខមិតិ វេទន្តិ។

អាជីវុត្តិសតានិ តិ សត្តានំ អាជីវុត្តតានិ ជីវិការុត្តិសតានិ។
បសុគ្គហណោន វេទ្យកជាតិ គហិតា, មិគគ្គហណោន
វុគ្គវយាទិសព្ពមិគជាតិ។ ពហូ ទេវាតិ
ចាតុមហារាជិកាទិព្រហ្មកាយិកាទិវសេន តេសំ អន្តរភេទវសេន ពហូ ទេវា។
តត្ថ ចាតុមហារាជិកានំ វេកេច្ចេ អន្តរភេទា មហាសមយសុត្តវសេន (ធី. និ.
២.៣៣១ អាទយោ) ធីបេតព្ពា។ មនុស្សបិ អនន្តាតិ
ធីបទេសកុលវំសាជីវាទិវិភាគេន មនុស្សបិ អនន្តភេទា។ បិសាចា វេ
បេសាចា, តេ មហន្តមហន្តា អជគរេបេតាទយោ។ ធម្មន្តធម្មាមន្តាភិកិយោ
កុឡិវមុចលិន្ទនាមេន វេទន្តិ។

បវុជាតិ សព្ពគណ្ឌិកា។ បណ្ឌិតោបិ...បេ... ឧទ្ធចំ ន គច្ឆតិ។ កស្មា? សត្តានំ
សំសរណាកាលស្ស និយតការតោ។

អបរិបក្កំ សំសរណានិមិត្តំ សីលាទិនា បរិចាចេតិ នាម សីយំយេវ
វិសុទ្ធិប្បត្តិយា។ បរិបក្កំ កម្មំ ផុស្ស ផុស្ស បត្វា បត្វា កាលេ

បរិបក្កភាវាបាទនេន ព្យង្គិ ករោតិ នាម។ សុត្តគុដ្ឋេតិ សុត្តវដ្ឋិយំ។
និព្វេបិយមានមេវ បលេតីតិ ឧបមាយ សត្តានំ សំសារោ អនុក្កមេន ជីយតេវ, ន
តស្ស វឡិទិ ទស្សេតិ បរិច្ឆន្ទបត្តា។ និព្វេបិយមានមេវ សុត្តគុដ្ឋំ គប្បតីតិ
វុច្ចតិ។ តញ្ច ខោ សុត្តបមាលោន, សុត្តេ បន អសតិ កុតោ គប្បតិ សុត្តគុដ្ឋំ។
តេនាហ - “សុត្តេ ជីណោ ន គប្បតិ”តិ។ តត្ថេវ តិដ្ឋតិ សុត្តបរិយន្តន្តិ
អធិប្បាយោ។ កាលវសេនាតិ អត្ថនិ វេបេត្វា បីតំ សុខទុក្ខំ យថាវុត្តស្ស
កាលស្ស វសេន និព្វេបិយមាណោ ពាលោ ច បណ្ឌិតោ ច បលេតិ គប្បតិ,
នាតិក្កមតិ សំសារំ។

មហាទិដ្ឋិសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១-១៨. អន្តវាសុត្តាទិវណ្ណានា

២១៦-២២៣. ឯកតោ វឡិទនិមិត្តន្តិ ឯកបស្សេន វឡិទំ កសិណានិមិត្តំ។
គាហោនាតិ លាភី ឈានចក្កនា បស្សិត្វា គហាលោន។ តក្កេនាតិ ន លាភី
តក្កមត្តេន។ ឧប្បន្នទិដ្ឋិតិ “លោកោ”តិ ឧប្បន្នទិដ្ឋិ។ សត្តតោ វឡិទន្តិ សមន្តតោ
អប្បមាលាកសិណានិមិត្តំ។ ឯកមេវាតិ “ឯកមេវ វត្ថុ”តិ ឧប្បន្នទិដ្ឋិ។ អដ្ឋាវស
វេយ្យាករណានីតិ វេយ្យាករណាលក្ខណប្បត្តានិ អដ្ឋាវស សុត្តានិ។ ឯកំ
គមនន្តិ ឯកំ វេយ្យាករណាគមនំ។

អន្តវាសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយគមនាទិវគ្គវណ្ណានា

២២៤-៣០១. ទុក្ខវសេន វុត្តន្តិ “ឥតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, ទុក្ខេ សតិ ទុក្ខំ
ឧបាទាយា”តិ អាទិទុក្ខវសេន វុត្តំ។ តាទិសមេវ ទុតិយំ វេយ្យាករណាគមនំ។

តេជោបា “តត្រាបិ អដ្ឋាវសេវ វេយ្យាករណានី” តិ។ តេហីតិ “រូបំ អត្តា
ហោតិ” តិអាទិនយបវត្តេហិ វេយ្យាករណេហិ សទ្ធិ។ តន្តិ ទុតិយំ គមនំ។

អារម្មណមេវាតិ កសិណសម្ពាតំ អារម្មណមេវ។ តក្កិសទ្ធន
សុទ្ធតក្កិកានំ គហាណំ ធម្មតំ។

អនិច្ចទុក្ខវសេនាតិ “យទនិច្ចំ, តំ ទុក្ខំ, តស្មី សតិ តទុច្ចាធាយ ឯវំ ទិដ្ឋិ
ឧប្បជ្ឈតិ” តិ វុត្តអនិច្ចទុក្ខវសេនាតិ។ តេហិយេវាតិ ទុតិយេ បេយ្យាលេ
វុត្តប្បកាវេហិយេវ។ តិបរិវដ្តវសេនាតិ តេហិយេវ ធូសិសតិយា សុត្តេហិ
ចតុត្ថបេយ្យាលេ តិបរិវដ្តវសេន វុត្តោតិ យោជនា។

ទុតិយគមនាទិវត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សាវត្ថប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

ទិដ្ឋិសំយុត្តវណ្ណនាយ លីនត្ថប្បកាសនា សមត្តា។

៤. ឱក្ខន្ធសំយុត្តំ

១-១០. ចក្ខុសុត្តាទិវណ្ណនា

៣០២-៣១១. សទ្ធាធិមោក្ខន្តិ សទ្ធិបាណវសេន បវត្តំ អធិមោក្ខំ, ន
សន្និដ្ឋានមត្តវសេន បវត្តំ អធិមោក្ខំ។ ទស្សនម្បិ សម្មត្តំ, តំសិដ្ឋានវសេន
បវត្តនិយាមោ សម្មត្តនិយាមោ, អរិយមគ្គោ។ អនន្តរាយតំ ធីបេតិ
កប្បវិធាសបដិភាគេន បវត្តត្តា។ តថា ចាបា “តេនេវាហា” តិអាទិ។
កប្បសីសេន ភាជនលោកំ វេទតិ។ សោ ហិ ឧឌ្ឍតិ, ន កប្បោ, ឧឌ្ឍនវេលាតិ
ឈាយនវេលា។ បិតោ កប្បោ បិតកប្បោ, សោ អស្ស អត្ថិតិ បិតកប្បី, កប្បំ

ឋេបេតុំ សមត្ថោតិ អត្ថោ។ ឌីលោកនន្តិ សច្ចាភិសមយសដ្ឋាតំ ទស្សនំ។ ឧបន្តិ
សហន្តិ, ញាយន្តិ អត្ថោ។

ចក្ខុសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឌីក្កន្តសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ឧប្បាទសំយុត្តវណ្ណានា

៣០២-៣២០. សត្តំ ចាកដមេវ អបុព្វស្ស អភាវតោ។

ឧប្បាទសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. កិលេសសំយុត្តវណ្ណានា

៣២២-៣៣០. ឯសោតិ ចក្ខុស្មី ធន្តរាគោ។ ឧបេច្ច កិលេសេតីតិ
ឧបក្កិលេសោ។ ចិត្តស្សាតិ សាមញ្ញវចនំ អនិច្ឆន្តោ ចោទកោ
“កតវចិត្តស្ស” តិ អាហា។ ឥតរោ កាមំ ឧបតាបនមលីនភាវករណាវសេន
ឧបក្កិលេសោ លោកុត្តរស្ស នត្ថិ, វិពាធនដ្ឋោ បន អត្ថេវ ឧប្បត្តិនិវរណតោតិ
អធិប្បាយេនាហ “ចតុក្កមកចិត្តស្ស” តិ។ ចោទកោ “តេក្កមកា” តិ អាទិនា
អត្តនោ អធិប្បាយំ វិវេតិ, ឥតរោ “ឧប្បត្តិនិវរណតោ” តិ អាទិនា។
អរិយជលបដិប្បស្សន្តិបហានវសេន បវត្តិយា សព្វសំកិលេសតោ និក្ខន្តត្តា
នេក្ខម្ពំ, មគ្គនិព្វានានំ បន នេក្ខម្ពភារោ ឧក្កំសតោ គហិតោ ឯវាតិ អាហា
“នេក្ខម្ពនិទ្ធន្តំ នវលោកុត្តរធម្មនិទ្ធន្តំ” តិ។ អភិជាជិត្វាតិ អភិមុខភារេន ជាជិត្វា។
សន្និកាតព្ពេស្វតិ បច្ចក្ខកាតព្ពេសុ។ ធម្មភិញ្ញាធម្មេស្វតិ
អរិយមគ្គសម្បយុត្តធម្មេសុ។

កិលេសសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. សារិបុត្តសំយុត្ត

១៩. វិវេកជសុត្តានិវណ្ណានា

៣៣២-៣៤០. ន ឯវំ ហោតីតិ ឯត្ថ “អហំ សមាបជ្ជាមី” តិ វា, “អហំ
សមាបន្នោ” តិ វា មា ហោតុ តទា តាទិសាកោតាភាវតោ។ “អហំ វុដ្ឋិតោ” តិ
បន កស្មា ន ហោតីតិ? សព្វថាបិ ន ហោត្រូវ អហាម្ហាវស្ស សព្វសោ បហីនត្តា។

វិវេកជសុត្តានិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. សូចិមុខីសុត្តវណ្ណានា

៣៤១. តស្មី វចនេ បដិក្ខត្តេតិ - “អនោមុខោ កុញ្ញសី” តិ បរិញ្ញាជិកាយ
វុត្តវចនេ - “ន ខាហំ ភគិនី” តិ បដិក្ខត្តេ។ វាទន្តិ នោសំ។ ឧត្តមុខោតិ ឧបរិមុខោ។
បុរត្តិមាទិកា ចតស្សោ ទិសា។ ទក្ខិណបុរត្តិមាទិកា ចតស្សោ វិទិសា។

អារាមអារាមវត្តអាទិសុ ភូមិបរិកម្មពីជាភិសម្ព័រណាទិបដិសំយុត្តា វិជ្ជា
វត្តវិជ្ជា, តស្សា បន មិច្ឆាជីវការំ ទស្សេតុំ “តេស” ត្ថិអាទិ វុត្តំ។ តេសំ តេសំ
អត្តនោ បច្ចយឆាយកានំ។ តត្ថ តត្ថ គមនន្តិ តេសំ សាសនហរណាវសេន តំ
តំ កាមន្តរទេសន្តរំ។ ឯវមារោចេសីតិ អត្តក្កំសនបរវម្ពនហិតំ កណ្ណាសុខំ
បេមនីយំ ហធយដ្ឋមំ ថេរស្ស ធម្មកមំ សុត្វា បសន្នមាទសា ឯវំ “ធម្មិកំ
សមណា សក្យបុត្តិយា” តិអាទិនា សាសនស្ស គុណាសំកិត្តនវាចំ កុលានំ
អារោចេសី។

សូចិមុខីសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សារិបុត្តសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. នាគសំយុត្ត

១. សុទ្ធិកសុត្តវណ្ណានា

៣៤២. អណ្ណាជាតិ អណ្ណា ជាតា។ វត្តិកោសេតិ វត្តិកោសសញ្ញិតេ
ជរាយុបុរេ ជាតា។ សំសេនេតិ សំសិន្នេ កិលិន្នជ្ជានេ ឧប្បន្នា។ ឧបបតិគ្វា
វិយាតិ កុតោចិបិ អវបតិគ្វាវិយ និព្ពត្តា។ បុគ្គលានន្តិ តថា វិនេតព្ពបុគ្គលានំ។

សុទ្ធិកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-៥០. បណ្ឌិតតវសុត្តាធិវណ្ណានា

៣៤៣-៣៩១. វិស្សជ្ជកាយាតិ “យេ ចម្មេន វា រុដិវេន វា អដ្ឋិនា វា អត្ថិកា,
តេ សព្វំ គណ្ណាន្ត” តិ តត្ថ និវេ ក្ខេត្តតាយ អធិដ្ឋិតសីលតាយ បរិច្ចត្តសរីរា។
ធុរិធការិនោតិ “កាលេន កុសលំ, កាលេន អកុសល” ន្តិ វេ
កុសលាកុសលការិនោ។ សហ ព្យយតិ បវត្តតីតិ សហព្យោ, សហបារោ។
តស្ស ភារោ សហព្យតា, តំ សហព្យតំ។ អននីយតោ អន្នំ។ ខាននីយតោ ខន្នំ។
ចាតព្ពតោ ចានំ។ និវេសនីយតោ វត្តំ។ និវេសិតព្ពំ និវាសនំ។ បរិវិតព្ពំ ចាវុរណំ។
យាន្តិ តេនាតិ យានំ, ឧចាហនាធិយានានិ។ អាធិសន្នេន វយ្ហសិវិកាធិនំ
សន្តិហោ។ ធន្តម្បិ បរិស្សយាតបទុក្ខបរិវ ក្ខណេន មគ្គគមនសាធនន្តិ កត្វា
“ធន្តចាហន” ន្តិអាធិ វុត្តំ។ តេន វុត្តំ “យំ កិញ្ចា គមនបច្ចយ” ន្តិ។ បត្តនំ
កត្វា... បេ... តត្ថ និព្ពត្តន្តិ ចម្បយ្យនាគរាជាវិយាតិ ធន្តព្ពំ។

បណ្ឌិតតវសុត្តាធិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

នាគសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. សុបណ្ណាសំយុត្តវណ្ណានា

៣៩២-៤៣៧. បត្តានន្តិ ឧកោសុ បក្ខេសុ បត្តានំ។ វណ្ណាវន្តតាយាតិ
អតិសយេនវិចិត្តវណ្ណតាយ។ អតិសយត្ថោ ហិ អយំ វន្ត-សន្នោ។
បុរិមនយេនាតិ នាគសំយុត្តេ បឋមសុត្តេ វុត្តនយេន។ ឧទ្ធវន្តិ តិ សមុទ្ធតោ
ឧទ្ធវន្តិ, បថវន្តបព្ពតន្តរតោ បនតេសំ ឧទ្ធវណំ ទុក្ខរមេវ។ បណ្ឌិតតរេតិ
ពលេន បណ្ឌិតតរេ, ពលវន្តេតិ អត្ថោ។ អនុទ្ធវណ្ឌយនាតាតិ
អានុភាវមហាន្តតាយ ច វសនជ្ជានិទុគ្គតាយ ច ឧទ្ធវិតុំ អសក្កុណោយ្យ
នាតា។ តេ “សត្តវិជា”តិ វត្វា សរូបតោ វសនជ្ជានតោ ច ទស្សន្តោ
“កម្ពលស្សតរា”តិ អាទិមាហ។ តត្ថ កម្ពលស្សតរា ធនវជ្ជាតិ ឥមេ ជាតិវសេន
វុត្តា។ សត្តសីទន្តរវាសិនោតិ សត្តវិជសីទនសមុទ្ធហាសិនោ។ បថវិជ្ជកាតិ
បថវន្តរវាសិនោ, តថា បព្ពតជ្ជកា។ តេ ច វិមានវាសិនោ។ តេ នាគកោចិ
សុបណ្ណោ ឧទ្ធវិតុំ ន សក្កោតីតិ សម្ពន្ធា។ សេសន្តិ “កាយេន
ទ្វយការិនោ”តិ អាទីសុ យំ វត្តព្ពំ, តំ សព្ពំ នាគសំយុត្តេ វុត្តនយមេវ, តត្ថ ច
វុត្តនយេនេវ អត្ថោ វេទិតញ្ចេតិ អធិប្បាយោ។

សុបណ្ណាសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. គន្ធព្វកាយសំយុត្តវណ្ណានា

៤៣៨-៥៤៩. មូលគន្ធាទិភេទំ គន្ធិ អវន្តិ អបយុញ្ញន្តិ តិ គន្ធព្វា, តេសំ
កាយោ សម្មហោ គន្ធព្វកាយោ, គន្ធព្វនេវនិកាយោ។ ចាតុមហារាជិកេសុ
ឯកិយាវ តេ ទដ្ឋញ្ចា, តប្បវិយាបន្នតាយ តត្ថ វា និយុត្តាតិ គន្ធព្វកាយិកា។

តេសំ តេសំ រុក្ខកង្វលតានំ មូលំ បដិច្ច បវត្តោ គន្លោ មូលគន្លោ, តស្មី
 មូលគន្លោ។ អធិវត្តាតិ មូលគន្លំ អធិជ្ឈាយ, អភិកុយ្យ វា វសន្តា។ ឯស នយោ
 សេសេសុបិ។ តំ និស្សយាតិ តំ មូលគន្លំ រុក្ខំ បច្ចយំ កត្វា និព្ពត្តា។ ន កេវលំ
 តត្ថ គន្លោ ឯវ, មូលមេវ វា តេសំ បច្ចយោតិ ធស្សន្តោ “សោ បី” តិអាធិមាហា។
 ឧបកប្បតីតិ និវាសជ្ជានភាវេន វិនិយុញ្ញតិ។ គន្លគន្លេតិ គន្លានំ
 គន្លសមុទាយេ។ មូលាធិគន្លានំ គន្លេតិ មូលាធិគតអវយវគន្លានំ គន្លេ,
 តិមូលាធិគតសមុទាយភូតេតិ អត្តោ។ បុព្វេ ហិ “មូលគន្លេ” តិអាធិនា រុក្ខានំ
 អវយវគន្លោ គហិតោ, ឥធម បន សព្វសោ គហិតត្តា សមុទាយគន្លោ
 វេទិតព្ពោ។ តេនាហ “យស្ស ហិ រុក្ខស្ស” តិអាធិ។ សោតិ សោ សព្ពោ
 មូលាធិគតោ គន្លោ គន្លសមុទាយោ ឥធម គន្លគន្លោ នាម។ តស្ស គន្លស្ស គន្លេតិ
 តស្ស សមុទាយគន្លស្ស តថាភូតេ គន្លេ។ សិក្ខំ សទិសំ បដិទានំ ឯតិស្សាតិ
 សិក្ខានំ, បត្តនា។ យថាធិប្បតដលានិ សិក្ខាននត្តាវ អធិប្បតដលំ ទេន្តុ,
 អសិក្ខានំ កថន្តិ? តម្បិ ទេតិយេវ បុញ្ញស្ស សព្វកាមទទត្តាតិ អាហា
 “អសិក្ខានម្បិ” តិអាធិ។

គន្លព្ពកាយសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. វលាហកសំយុត្តវណ្ណានា

៥៥០-៦០៦. លោកំ វាលេន្តា សំវរន្តា នាទេន្តា អហន្តិ បរិយេសន្តិ តិ វលាហា,
 ទេវបុត្តា។ តេសំ សមូហោ វលាហកទេវកាយោតិ អាហា
 “វលាហកកាយិកា” តិអាធិ។ សីតករណាវលាហកាតិ
 សីតហរណាវលាហកា។ សេសបទេស្វតិ ឧណ្ហាវលាហកាធិបទេសុ។ ឯសេវ
 នយោតិ “ឧណ្ហាករណាវលាហកា” តិអាធិនា អត្តោ វេទិតព្ពោ។ ចិត្តដ្ឋបនន្តិ

“សីតំ ហោត្ថ” តិ ឯវំ ចិត្តស្ស ឧប្បាទនំ។ វស្សានេតិ វស្សកាលេ។
 ឧតុសមុជ្ឈានមេវាតិ ចាកតិកសីតមេវាតិ អត្ថោ។ ឧណ្ហោបីតិ ឧណ្ហកាលេ។
 អត្ថមណ្ឌាចាតិ មណ្ឌាបសទិសអត្ថបដលវីតានមាហា។ អត្ថំ ឧប្បជ្ឈតីតិ តហំ
 តហំ បដលំ ឧជ្ឈហតិ។ អព្ពយេវាតិ អត្ថកាលេ ឯវ, វស្សានេតិ អត្ថោ។
 អតិអត្ថន្តិ សតបដលសហស្សបដលំ ហុត្វា អត្ថជ្ឈានំ។ ចិត្តវេសាឧមាសេស្វតិ
 វសន្តកាលំ សន្វាយាហា។ តទា ហិវិទ្ធោវិតតវលាហាកោ ទេវោ ភវិតុំ យុត្តោ។
 ឧត្តរទក្ខិណាទីតិ អាទិ-សន្នេន បច្ឆិមវាតាទី សង្ក្ខណ្ហាតិ។ បកតិវាតោតិ
 បកតិយា សភាវេន វាយនកវាតោ។ តំ ឧតុសមុជ្ឈានមេវាតិ អាហារូបជីវីនំ
 សត្តានំ សាធារណកម្មបទិស្សយឧតុសមុជ្ឈានមេវ។ ឯស នយោ
 ឧតុសមុជ្ឈានសីតុណ្ហាវាតេសុបិ។ តម្បិ ហិ អាហារូបជីវីនំ សត្តានំ
 សាធារណកម្មបទិស្សយមេវាតិ។

គីតន្តិ មេយគីតំ។ សច្ចកិរិយាយាតិ តាទិសានំ បុរិសវិសេសានំ
 សច្ចាទិជ្ឈានេន។ ឥទ្ធិពលេនាតិ ឥទ្ធិមន្តានំ ឥទ្ធិអានុកាវេន។ វិធាសមេយេនាតិ
 កប្បវិធាសកមេយេន។ អញ្ញេនបិ កណ្ហាចាបិកសត្តានំ ចាបកម្មបច្ចយា
 ឧប្បន្នវិធាសមេយេន វុដ្ឋេន សោ សោ ទេសោវិនស្សតេវ។

វលាហកសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. វច្ឆកោត្តសំយុត្តវណ្ណានា

៦០៧-៦៦១. អញ្ញាណាតិ អញ្ញាណាហោតុ, សច្ចបដិច្ឆាទកសម្មោហាហោត្ថតិ
 អត្ថោ។ អដ្ឋកថាយំ បន ឥមមេវ អត្ថំ ហោតុអត្ថេន ករណាវចនេន ទស្សេតុំ
 “អញ្ញាណានា” តិ វុត្ថំ។ សញ្ញានីតិ “អញ្ញាណា អទស្សនា
 អនភិសមយា” តិ អាទិនិ បទានិ ឯកាទសសុ សុត្តេសុ អាគតានិ, បញ្ចបញ្ញាស

វេយ្យាករណ៍ វុត្តានិ សុត្តន្តបិដក បញ្ចវគ្គ ខន្ធនំ វសេន វេយ្យាករណ៍ស្ស
អាគតត្ថា។

វច្ឆកោត្តសំយុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

១៣. ឈានសំយុត្តំ

១. សមាធិមូលកសមាបត្តិសុត្តវណ្ណានិ

៦៦២. សមាធិកុសលោតិ សមាធិស្មី កុសលោ។ តយិទំ សមាធិកោសល្លត្តំ
សហឈានន្ត្រយោគេន ចតុត្ថិដោឈានសមាធិ, តស្មា តំ តំវិភាគំ ជានន្តស្ស
សិទ្ធិ ហោតីតិ អាហា - “បឋមំ ឈាន”ន្តិអាទិ។ តត្ថ
វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាវសេន បឋមំ បញ្ចវគ្គកំ, បីតិសុខេកគ្គតាវសេន
ទុតិយំ តិវុត្តិកំ, សុខេកគ្គតាវសេន តតិយំ ទុវុត្តិកំ, ឧបេក្ខេកគ្គតាវសេន
ចតុត្ថំ ទុវុត្តិកមេវាតិ ឯវំ តស្មី តស្មី ឈានេ តំតំអង្គានំ វុត្តានេ កុសលោ។
សមាបត្តិកុសលោតិ សមាបជ្ជនេ កុសលោ។ ហាសេត្វាតិ តោសេត្វា។ កល្លំ
កត្វាតិ សមាធានស្ស បដិបក្ខធម្មានំ ធូរិករណេន សហការីការណាប្បា
សមាធានេន សមាបជ្ជនេ ចិត្តំ សមត្ថំ កត្វា។ សេសបធានីតិ សេសា តយោ
កោដ្ឋាសា។ តតិយាទីសុ នយេសុ អកុសលោបិ ឈានត្ថាយ បដិបន្នត្ថា
“ឈាយីតេវា”តិ វុត្តោ។

សមាធិមូលកសមាបត្តិសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

២-៥៥. សមាធិមូលកបីតិសុត្តានិវណ្ណានិ

៦៦៣-៧៧៦. ធុតិយាធិសុត្តន្តសុ បិវិតិកុសលោតិ ឯត្ថ អន្តោគធម្មោតុអត្តោ
បិវិតិ-សន្តោ, តស្មីញ្ច បន កុសលោតិ អត្តោតិ អាហា - “ឈានំ បេបេតុំ
អកុសលោ”តិ។ សត្តជ្ជអប្បរាមត្តន្តិ សត្តជ្ជអប្បរាមត្តំ ខណំ ឈានំ បេបេតុំ ន
សក្កោតិ អធិដ្ឋានវសីការស្ស អនិច្ចាទិតត្តា។ យថាបរិច្ឆេទេន កាលេន វុដ្ឋាតុំ
ន សក្កោតិ វុដ្ឋានវសីការស្ស អនិច្ចាទិតត្តា។ កល្លំ ជាតំ អស្សាតិ កល្លិតំ,
តស្មី កល្លិតេ កល្លិតភាវេន កសិណារម្មណេសុ “ឥទំ នាម អសុកស្ស”តិ
វិសយវសេន សមាបទ្ធិតុំ អសក្កោន្តោ ន សមាធិស្មី អារម្មណកុសលោ។ ន
សមាធិស្មី គោចរកុសលោតិ សមាធិស្មី និច្ចាទិតត្ថេ តស្ស គោចរ
កម្មជ្ជានសញ្ញិតេ បរត្តិដ្ឋានេ ភិក្ខាចារគោចរេ ច សតិសម្បជញ្ញវិរហិតោ
អកុសលោ។ កេចិ បន “កម្មជ្ជានគោចរោ បឋមជ្ឈនាទិកំ, ឯវំ សមាបទ្ធិតត្ថំ,
ឯវំ ពហុលីកាតត្ថំ”តិ អជានន្តោ តត្ថ អកុសលោ នាមា”តិ វទន្តិ។ កម្មជ្ជានំ
អភិធិហរិតុន្តិ កម្មជ្ជានំ វិសេសភាគិយតាយ អភិធិហរិតុំ អកុសលោ។
សក្កច្ចការីតិ ចិត្តិការី។ សាតច្ចការីតិ និយតការី។ សមាធិស្ស
ឧបការកធម្មាតិ អប្បនាគោសល្លា។ សមាបត្តិអាធិហិតិ អាធិ-សន្តោ
សក្កច្ចការីបទាទីនំយេវ សន្តិហោ ទដ្ឋញ្ចេ ចតុក្កានំ វុត្តត្តា។ តេនាហ
“យោជេត្វា ចតុក្កា វុត្តា”តិ។ លោកិយជ្ឈានវសេនេវ កថិតំ
“សមាធិកុសលោ”តិអាធិនា នយេន ទេសនាយ បរត្តត្តា។ ន ហិ
លោកុត្តរធម្មេសុ អកោសល្លំ នាម លព្ពតិ។ យទិ អកោសល្លំ, ន
កុសលសន្តោនវិសេសិតព្ពតា សិយាតិ។

សមាធិមូលកបិវិតិសុត្តានិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឈានសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច សារត្ថប្បកាសិនិយា

សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ ខន្ធវគ្គវណ្ណានា។

